

Raport roczny z realizacji
Strategii Rozwoju
Województwa Podlaskiego do Roku 2020
za 2018 rok

Podlaskie

Regionalne Obserwatorium
Terytorialne

SPIS TREŚCI

Wstęp	4
Charakterystyka województwa podlaskiego	5
Metodyka monitoringu	9
Synteza wyników monitoringu	10
Konkurencyjna gospodarka.....	10
Powiązania krajowe i międzynarodowe.....	13
Jakość życia.....	15
Ocena stopnia realizacji celów strategii	18
Cel strategiczny 1. Konkurencyjna gospodarka.....	18
Cel operacyjny 1.1 Rozwój przedsiębiorczości.....	22
Cel operacyjny 1.2 Wzrost innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw.....	24
Cel operacyjny 1.3 Rozwój kompetencji do pracy i wsparcie aktywności zawodowej mieszkańców regionu.....	27
Cel operacyjny 1.4 Kapitał społeczny, jako katalizator procesów rozwojowych.....	28
Cel operacyjny 1.5 Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych.....	30
Cel operacyjny 1.6 Nowoczesna infrastruktura sieciowa.....	32
Cel strategiczny 2. Powiązania krajowe i międzynarodowe.....	37
Cel operacyjny 2.1 Aktywność podlaskich przedsiębiorstw na rynku ponadregionalnym.....	40
Cel operacyjny 2.2 Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej województwa.....	41
Cel operacyjny 2.3 Rozwój partnerskiej współpracy transgranicznej.....	43
Cel operacyjny 2.4 Rozwój partnerskiej współpracy międzyregionalnej.....	44
Cel operacyjny 2.5 Podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej regionu.....	46
Cel strategiczny 3. Jakość życia.....	48
Cel operacyjny 3.1 Zmniejszenie negatywnych skutków problemów demograficznych.....	53
Cel operacyjny 3.2 Poprawa spójności społecznej.....	55
Cel operacyjny 3.3 Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa oraz bezpieczeństwa publicznego.....	57
Cel operacyjny 3.4 Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami.....	64
Analiza ryzyka	69
Rekomendacje	75
Spis tabel	76
Spis map	76
Spis wykres	77
Spis załączników	79

WSTĘP

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 (SRWP 2020, Strategia), przyjęta przez Sejmik Województwa Podlaskiego 9 września 2013 roku to kluczowy dokument określający główne cele i kierunki rozwoju regionu w kolejnych latach.¹ Wykonanie założeń Strategii, zostało powierzone Zarządowi Województwa Podlaskiego. Jako najważniejszy, z punktu widzenia rozwoju regionalnego, dokument, Strategia jest poddawana regularnemu monitorowaniu, w odstępach rocznych.

System monitorowania SRWP 2020

W dniu 17 stycznia 2015 roku Zarząd Województwa przyjął System Monitorowania Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020, który określa szczegółowe założenia prowadzenia monitoringu Strategii oraz sformułowanych w niej celów strategicznych i operacyjnych. Wyjściowy zestaw wskaźników został określony już na etapie przygotowywania Strategii², jednak nie jest to zestaw ostateczny. Podlega on stałej aktualizacji, tak aby najlepiej odpowiadał potrzebom informacyjnym jego realizatorów. Wynikiem działań monitoringowych są raporty roczne z realizacji Strategii (Raport). Ostatnia propozycja zmiany Systemu Monitorowania Strategii, zasugerowana przez Zespół Zadaniowy ds. realizacji Strategii została przedstawiona Zarządowi Województwa Podlaskiego w dniu 20 lutego 2018 roku. Proponowane zmiany uwzględniono podczas opracowywania Raportu rocznego z realizacji SRWP 2020 za 2017 rok. Ostateczna akceptacja zmian nastąpiła wraz z przyjęciem przez Zarząd Województwa Podlaskiego przedmiotowego raportu. Aktualnie obowiązujący System Monitorowania Strategii, wzbogacony w 2018 roku o 11 indyktorów, składa się z 56 wskaźników (6 wskaźników realizacji celów strategicznych i 50 wskaźników realizacji celów operacyjnych).

Adresaci

Głównym adresatem Raportu jest Zarząd Województwa Podlaskiego. W aspekcie informacyjnym, adresatami raportu są wszystkie podmioty zainteresowane rozwojem województwa. Raport, w szczególności powinien być podstawą weryfikacji i ewentualnej rewizji dotychczasowej polityki rozwojowej.

Układ

Raport składa się z 5 rozdziałów merytorycznych oraz załączników. W treści raportu skupiono się na wynikach przeprowadzonych analiz, głównych wnioskach oraz podsumowaniach. W celu zapewnienia przejrzystości raportu szczegółowe analizy zawarto w załącznikach.

System Monitorowania Strategii zakłada regularne, coroczne przygotowanie raportu z realizacji Strategii. Niniejszy dokument jest piątym tego typu dokumentem i jednocześnie przedostatnim. Rozpoczęty proces aktualizacji SRWP 2020, ma na celu doprowadzenie do rewizji i przyjęcia założeń strategicznych rozwoju regionu do 2030 roku. Nowy dokument będzie zawierał nowe założenia monitoringu, dostosowane do struktury celów zaktualizowanej Strategii. Zakończenie prac aktualizacyjnych ma nastąpić do końca 2019 roku.

---

1 Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020:

<http://www.strategia.wrotapodlasia.pl/pl/strategia/var/resources/154/248/22/1310strategia2020wwwpl.pdf>

2 Zob. Aneks nr 4 do Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020. System wskaźników monitorowania dostępny pod adresem: http://strategia.wrotapodlasia.pl/pl/strategia/o_strategii.htm

CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

W nawiązaniu do wizji rozwoju regionu, charakterystyka stanu wyjściowego uwzględnia sytuację regionu, która odnosi się do założeń strategicznych: **Podlaskie Zielone, Otwarte, Dostępne, Przedsiębiorcze.**

Mapa 1. Położenie geograficzne województwa

Województwo Podlaskie (dane podstawowe)

Stolica województwa	Białystok	
Powierzchnia	20 187 km ²	
Liczba ludności	1 203 448	1 182 677 ³
Liczba powiatów ziemskich	14	
Miasta na prawach powiatu	3 (Białystok, Łomża, Suwałki)	
Liczba gmin	118	
Współczynnik urbanizacji	60,0	60,7 (2017)
PKB per capita	27 381 zł	37 140 zł (2017)
Stopa bezrobocia rejestrowanego	13,8%	7,8%
Udział powierzchni obszarów chronionych	32,0%	31,6% (2017)

	2010	2018
Stolica województwa	Białystok	
Powierzchnia	20 187 km ²	
Liczba ludności	1 203 448	1 182 677 ³
Liczba powiatów ziemskich	14	
Miasta na prawach powiatu	3 (Białystok, Łomża, Suwałki)	
Liczba gmin	118	
Współczynnik urbanizacji	60,0	60,7 (2017)
PKB per capita	27 381 zł	37 140 zł (2017)
Stopa bezrobocia rejestrowanego	13,8%	7,8%
Udział powierzchni obszarów chronionych	32,0%	31,6% (2017)

Źródło: Centrum Obsługi Inwestora, Departament Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego. Źródło: opracowanie własna na podstawie GUS BDL, GUS-STRATEG.

Województwo podlaskie postrzegane jest, jako jeden z najczystszych i bogatych w walory przyrodnicze regionów Polski. Wśród wszystkich województw w Podlaskiem jest najwięcej terenów objętych ochroną w formie parków narodowych i siecią Natura 2000. W województwie podlaskim zlokalizowane są cztery parki narodowe: Białowiecki Park Narodowy, Biebrzański Park Narodowy, Narwiański Park Narodowy oraz Wigierski Park Narodowy oraz trzy parki krajobrazowe: Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi, Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej, Suwalski Park Krajobrazowy. Obszary specjalnej ochrony ptaków NATURA 2000 stanowią 28,7% powierzchni województwa, natomiast specjalne obszary ochrony siedlisk NATURA 2000 stanowią 26,9% powierzchni województwa⁴.

Źródło: www.geoserwis.gdos.gov.pl data dostępu: 08.05.2019 r.

3 Stan na 30.06.2018 r.

4 Ochrona Środowiska 2018, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2018, dokument dostępny w Internecie, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/srodowisko-energia/srodowisko/ochrona-srodowiska-2018,1,19.html> (data dostępu: 07.05.2019 r.).

Mapa 1. Obszary chronione w woj. podlaskim

Region obfituje w obszary rolnicze oraz charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem lesistości w kraju – 30,8%⁵.

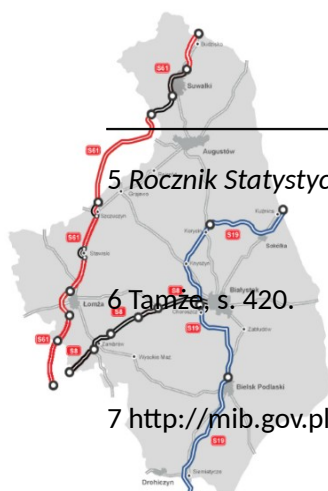
Walory przyrodnicze województwa oraz ogólnopolska rozpoznawalność marki Zielone Płuca Polski stwarzają warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego. W 2017 r. ogólna liczba certyfikowanych gospodarstw ekologicznych w województwie podlaskim wynosiła 2 576, powierzchnia gospodarstw stanowiła 5,7% wszystkich użytków rolnych⁶.

Otwarte Województwo podlaskie, położone jest w północno – wschodniej części Polski. Graniczy z Białorusią, Litwą oraz województwami: lubelskim, warmińsko-mazurskim oraz mazowieckim. Granica z Białorusią jest jednocześnie częścią wschodniej granicy Unii Europejskiej oraz strefy Schengen. Położenie geograficzne regionu stanowi zarówno barierę jak i szansę rozwojową. Granica z Białorusią jest przeszkodą w swobodnym przemieszczaniu się osób, towarów oraz usług. Graniczne położenie z Litwą sytuuje województwo podlaskie pomiędzy krajami bałtyckimi a pozostałymi krajami Unii Europejskiej. Dzięki takiemu położeniu możliwe jest nawiązywanie kontaktów gospodarczych, rozwijanie eksportu, a także przyciąganie turystów oraz studentów do podlaskich uczelni.

Bliskie sąsiedztwo Obwodu Kaliningradzkiego niesie ze sobą brak stabilnych stosunków gospodarczych oraz politycznych z Rosją. Skutkuje niepewnością regulacji w zakresie przepływu towarów i usług. Położenie na granicy strefy Schengen stwarza potencjał do tego, aby województwo podlaskie stało się łącznikiem pomiędzy krajami Europy Wschodniej, niebędącymi członkami wspólnoty a UE.

Dostępne Województwo podlaskie oddalone jest od głównych krajowych korytarzy transportowych. Z racji znacznej powierzchni i transgranicznego położenia region wykazuje relatywnie wysokie zapotrzebowanie na infrastrukturę transportową. Istotnym z punktu widzenia dostępności regionu jest fakt wchodzenia w fazę realizacji *Via Carpatia*, która na terenie województwa podlaskiego ma przebiegać szlakiem S61 na odcinku granica państwa – Augustów – Ełk, S16 na odcinku Ełk – Knyszyn oraz S19 na odcinku Knyszyn – Dobrzyniewo Duże – Choroszcz – Siemiatycze – granica województwa⁷. Pozytywnym jest fakt, iż biegnący przez województwo podlaskie odcinek europejskiego korytarza transportowego *Via Baltica* został uwzględniony do realizacji w ramach europejskiego instrumentu *Connecting Europe Facility*. *Via Baltica* przebiegać będzie z Warszawy do Ostrowi Mazowieckiej, a następnie drogą ekspresową S61 przez Łomżę, Szczuczyn, Ełk i Suwałki do przejścia granicznego w Budzisku. Na terenie województwa podlaskiego trwają prace budowlane⁸. Sieć kolejowa województwa podlaskiego należy do najrzadszych w kraju. Z Białegostoku, stolicy województwa

Mapa 3. Drogi w woj. podlaskim

5 Rocznik Statystyczny Województw 2018, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2018, s. 401.

6 Tamże, s. 420.

7 <http://mib.gov.pl/2-514324a4ec938-1797898.htm>, data dostępu: 20.03.2018 r.

8 <http://mib.gov.pl/2-514324a4ec938-1797790.htm>, data dostępu: 20.03.2018 r.

autostady, drogi ekspresowe i obwodnice w użytkowaniu
autostady, drogi ekspresowe i obwodnice w budowie
autostady, drogi ekspresowe i obwodnice w przygotowaniu
numery autostrad i dróg ekspresowych

Źródło: gdz.gov.pl data dostępu: 08.05.2019 r.

podlaskiego, będą jedynie trzy zelektryfikowane linie kolejowe, w kierunkach: Warszawa, Ełk oraz Kuźnica Białostocka (granica państwa z Białorusią). Jedynie linia do Warszawy jest linią dwutorową. W 2018 r. w Białymstoku zakończono budowę pasa startowego na lotnisku lokalnym Białystok Krywlany. Trwa procedura certyfikacji. Na początku lotnisko będzie przystosowane do obsługi samolotów pasażerskich zabierających do 50 osób⁹. Budowę pasa startowego sfinansowały władze miasta i samorząd województwa. Jednocześnie Wojewoda Podlaski wydał pozwolenie na budowę lotniska lokalnego w Suwałkach (zbliżonego parametrami do lotniska w stolicy województwa), którego budowa zostanie zakończona w 2019 roku. W szerszym znaczeniu, dostępność dotyczy także m.in.: telekomunikacji i Internetu. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w województwie podlaskim w 2018 r. wyniósł 92,9%, przy średniej dla kraju – 95%. Natomiast w przypadku odsetka gospodarstw domowych posiadających komputer z dostępem do szerokopasmowego Internetu region w 2018 r. uplasował się na siódmej pozycji (58,9%)¹⁰.

Przedsiębiorcze

Województwo podlaskie jest jednym z najstabilniej rozwiniętych, pod względem rozwoju gospodarczego, regionem w Polsce. „Plan rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego na lata 2015-2020+ (RIS3)”¹¹ ma służyć stymulowaniu rozwoju innowacyjności w podlaskich przedsiębiorstwach. Rezultatem działań ma być szybszy wzrost gospodarczy regionu. W Planie zostały wyróżnione Inteligentne Specjalizacje Województwa Podlaskiego, w skład których wchodzi:

1. Przemysł rolno-spożywczy i sektory powiązane łańcuchem wartości.
2. Przemysł metalowo-maszynowy, szkodniczy i sektory powiązane łańcuchem wartości.
3. Sektor medyczny, nauki o życiu i sektory powiązane łańcuchem wartości.
4. Ekoinnowacje, nauki i środowisku i sektory powiązane łańcuchem wartości.

Powyzsze specjalizacje wyznaczone zostały ze względu na ogólną charakterystykę regionu oraz wysoki wskaźnik lokalizacji zatrudnienia LQ.

W województwie podlaskim identyfikowany jest znaczący potencjał akademicki, który ma bezpośredni wpływ na kształtowanie poziomu kapitału ludzkiego. W regionie studiowało ponad 34 tys. osób, co stanowiło 2,5% wszystkich studentów w Polsce (2016 r.). W Białymstoku funkcjonują jednostki naukowo – dydaktyczne i naukowe, kategoryzowane na następujących miejscach ogólnopolskich rankingów: Uniwersytet

---

9

http://wrotapodlasia.pl/pl/region_i_gospodarka/krywlany--umowa-na-budowe-lotniska-lokalnego-podpisana.html, data dostępu: 20.03.2018 r.

10 STRATEG.

11 Załącznik do Uchwały Nr 120/1431/2016 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 1 marca 2016 r.

Medyczny w Białymstoku - 29 miejsce w rankingu uczelni wyższych w Polsce w 2018 r., Politechnika Białostocka - 42 pozycja w rankingu, Uniwersytet w Białymstoku 46 pozycja w rankingu¹². W 2018 roku 23,2% mieszkańców województwa podlaskiego posiadała wykształcenie wyższe przy średniej dla kraju wynoszącej 23,7%¹³. Województwo podlaskie charakteryzuje się także jednym z najwyższych w kraju (czwarte miejsce w r. 2017) odsetkiem ludności w wieku produkcyjnym – 62,2%¹⁴.

---

12 *Ranking Uczelni Akademickich 2018*, dokument dostępny w Internecie, <http://www.perspektywy.pl/RSW2018/ranking-uczelni-akademickich> (data dostępu: 10.05.2019 r.).

13 STRATEG.

14 GUS BDL.

System Monitorowania SRWP¹⁵ wyznacza kierunki operacjonalizacji założeń strategicznych. Proces monitorowania odbywa się w oparciu o określone i skwantyfikowane w postaci wartości docelowych, wskaźniki monitorowania celów strategicznych i operacyjnych.

Tabela 1. Wskaźniki monitorowania celów strategicznych

Cel strategiczny	Wskaźniki celów	Miara	Źródło	Wartość bazowa (rok)	Wartość docelowa (2020)	Liczba wskaźników realizacji celów operacyjnych
Cel strategiczny 1. KONKURENCYJNA GOSPODARKA	1. PKB na 1 mieszkańca w cenach bieżących	zł	obliczenia na podstawie GUS	22 288 (2010)	39 000	20
	2. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 000 ludności	szt.	GUS	764 (2011)	830	
Cel strategiczny 2. POWIĄZANIA KRAJOWE I MIĘDZYNARODOWE	3. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	EUR	obliczenia na podstawie Ministerstwa Finansów	930 (2010)	2 000	12
	4. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce	%	obliczenia na podstawie GUS	0,27 (2011)	0,34	
Cel strategiczny 3. JAKOŚĆ ŻYCIA	5. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały	os./ na 1000 ludności	GUS	-1,64 (2011)	-0,4	18
	6. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym	zł	GUS	1188,5 (2011)	1 648	

Monitorowanie celów strategicznych i operacyjnych jest prowadzone w oparciu o analizę wskazanych wyżej wskaźników realizacji celów strategicznych oraz wskaźników monitorowania celów operacyjnych, określonych w Załączniku 2. Zestawienie wskaźników monitorowania celów Strategii do Raportu, z uwzględnieniem zmian wprowadzonych do zestawu wskaźników w 2018 r. Analizy statystyczne wskaźników obejmują:

- a) analizę korelacji,
- b) analizę trendów:
  - model szeregów czasowych ARIMA (w przypadku wskaźników realizacji celów strategicznych),

¹⁵ Ramy Systemu Monitorowania SRWP zostały określone w dokumencie Strategii: *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*, s. 63, <http://strategia.wrotapodlasia.pl/pl/strategia/var/resources/154/248/22/1310strategia2020wwwpl.pdf>.

- trend liniowy (w przypadku wskaźników realizacji celów operacyjnych),
- c) analizę kierunku zmian w wartościach wskaźników,
- d) analizę wartości wskaźników kontekstowych (wykaz wskaźników zawarty jest w Załączniku 2. Zestawienie wskaźników monitorowania celów Strategii).

Szczegółowy opis metodyki monitoringu SRWP 2020 stanowi Załącznik 1. Metodyka monitoringu.

Wizja rozwoju województwa stanowi próbę zobrazowania stanu regionu w przyszłości. W roku 2030 województwo podlaskie będzie: **zielone, otwarte, dostępne i przedsiębiorcze.**

Sformułowana wizja województwa wymaga determinacji i konsekwencji w realizacji wytyczonych trzech wzajemnie powiązanych celów strategicznych:

1. KONKURENCYJNA GOSPODARKA
2. POWIĄZANIA KRAJOWE I MIĘDZYNARODOWE
3. JAKOŚĆ ŻYCIA

SYNTEZA WYNIKÓW MONITORINGU

Konkurencyjna gospodarka

- ✓ Od 2014 roku obserwowany jest spadek dynamiki tempa wzrostu wskaźnika **liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności**. W latach 2013-2017 notowany wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na tys. mieszkańców wyniósł 5,7%, co w przełożeniu na liczby bezwzględne dało 46 podmiotów. Pomimo niskiej dynamiki wzrostu, region przekroczył w 2018 roku (854,4 podmiotu) wartość docelową wskaźnika, zakładaną na 2020 rok (851 podmiotów). Prognozowana wartość wskaźnika w 2020 r. wynosić będzie 878 podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności.
- ✓ Województwo podlaskie znajduje się wśród liderów certyfikowanego rolnictwa ekologicznego. Region podlaski od 2014 roku niezmiennie zajmuje pod tym względem czwarte miejsce w kraju. Taki stan rzeczy jest uwarunkowany podobieństwem trendów zmian w regionie, jak również w skali kraju. Identyfikowany w Polsce trend spadkowy w województwie podlaskim został zahamowany, co pozwala przypuszczać, iż w najbliższym okresie pozytywny kierunek zmian w zakresie areалу ekologicznych użytków rolnych zostanie utrzymany.
- ✓ Na terenie województwa podlaskiego (od roku 2015) rejestrowało się coraz mniej nowych podmiotów gospodarczych. Biorąc pod uwagę liczbę ludności w województwie podlaskim, stanowiącą 3,1% ogółu ludności Polski, należałoby oczekiwać zbliżonego odsetka nowopowstających podmiotów gospodarczych w województwie podlaskim (w 2017 w województwie podlaskim wynosił on 2,5%). Negatywne zmiany w regionie następowały w szybszym tempie, niż obserwowany w skali kraju trend spadkowy. W efekcie województwo od 2015 roku zajmuje odległe miejsce w kraju (15). Wysoka zmienność wskaźnika wynikająca m.in. z dużego znaczenia otoczenia instytucjonalno-gospodarczego dla podjęcia decyzji o założeniu działalności gospodarczej, nie pozwala sformułować wiarygodnych prognoz.
- ✓ Nakłady na działalność badawczo-rozwojową w relacji do PKB roku w okresie obowiązywania SRWP 2020 de facto utrzymywały się na podobnym poziomie. Zaobserwowane w 2015 roku zmiany spowodowały jedynie incydentalną poprawę miejsca regionu w rankingu ogólnopolskim. Obecnie województwo podlaskie znajduje się na 10 miejscu wśród wszystkich województw. Należy się spodziewać, że dysproporcja pomiędzy wartościami dla województwa podlaskiego oraz

dla Polski będzie się utrzymywała na podobnym poziomie, co dotychczas.

- ✓ Wielkość udziału nakładów na działalność B+R ponoszonych przez podmioty gospodarcze w nakładach na działalność B+R ogółem świadczą o stopniu zaangażowania sektora przedsiębiorstw w prace badawczo-rozwojowe, stanowiące istotny element procesu innowacyjnego. Podmioty gospodarcze w województwie podlaskim partycypowały w ok. 30% nakładów, które zostały poniesione na badania i rozwój. Od roku 2013 wartość wskaźnika uległa znaczącej poprawie, jednakże nie wpłynęło to na poprawę pozycji w kraju. Można oczekiwać, iż dysproporcja pomiędzy wartościami dla województwa podlaskiego oraz dla Polski, będzie się powiększać.
- ✓ W analizowanym okresie, wartość nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych na 1 przedsiębiorstwo, które poniosło takie nakłady, ulegała wahaniom. W porównaniu do roku 2013 odnotowano ponad pięćdziesięcioprocentowy wzrost wartości wskaźnika, który wpłynął na poprawę pozycji województwa podlaskiego na tle kraju. Mimo to, prognoza przewiduje niskie tempo wzrostu wartości wskaźnika w kolejnych latach.
- ✓ Wydajność pracy w województwie podlaskim wyrażona za pomocą wartości dodanej brutto w przeliczeniu na 1 pracującego rośnie w bardzo wolnym tempie (szczególnie w porównaniu do okresu przed rokiem 2013). W czasie obowiązywania Strategii region zajmuje niezmiennie to samo miejsce (13) w kraju. W najbliższej przyszłości, bez diametralnej zmiany w zakresie wzrostu PKB, nie będzie możliwe nadrobienie dystansu do średniej krajowej.
- ✓ Jednym z elementów oceny skuteczności prowadzonej działalności B+R jest liczba uzyskanych patentów. W latach 2013-2018 łączna liczba otrzymanych patentów przez podlaskie instytucje wyniosła 231. Średnio rocznie przyznawano 39 patentów. Należy zaznaczyć, iż w roku 2016 i 2018, to przedsiębiorstwa uzyskały więcej patentów, niż jednostki naukowe. Pośrednio może, to świadczyć o skuteczności wsparcia adresowanego do podmiotów gospodarczych w zakresie prowadzenia prac B+R. Obserwowane w ostatnich latach wahania w liczbie uzyskanych patentów nie wpłynęły negatywnie na utrzymanie długookresowego trendu wzrostowego.
- ✓ W ostatnim roku prowadzonej analizy nastąpiło zmniejszenie udziału osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu i szkoleniach w ogólnej liczbie ludności w tym wieku. Województwo podlaskie przesunęło się na niższą pozycję w kraju. Było to potwierdzeniem obserwowanej od roku 2013 tendencji spadkowej, mimo faktu, iż w 2016 roku wartość dla regionu zrównała się ze średnią krajową. W najbliższej przyszłości w województwie podlaskim, podobnie jak w Polsce, można przewidywać utrzymywanie się trendu spadkowego. Należy oczekiwać pogłębiania się poziomu dywergencji w analizowanym obszarze.
- ✓ Wielkość zatrudnienia w województwie podlaskim mierzona wskaźnikiem zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL charakteryzuje się tendencją wzrostową (z niewielkimi wahaniami). W okresie obowiązywania Strategii wartość wskaźnika przewyższała wartość średnią dla kraju. W ostatnim roku jednak, po raz pierwszy, tendencja została odwrócona. Przełożyło się, to na pogorszenie pozycji zajmowanej przez region wśród wszystkich województw. Mimo tego, można oczekiwać utrzymania się pozytywnego trendu zmian wartości wskaźnika.
- ✓ Liczba podmiotów trzeciego sektora w przeliczeniu na 1000 ludności w województwie podlaskim regularnie się zwiększa. Może to świadczyć o coraz większym zaangażowaniu mieszkańców regionu w sprawy społeczne, za które chcą brać odpowiedzialność i realizować oddolne inicjatywy. Należy jednak stwierdzić, iż tempo przyrostu nie jest zadowalające, ponieważ wartość dla regionu jest nadal niższa od średniej krajowej. Taki stan rzeczy przekłada się również na odległe miejsce (12) województwa podlaskiego w Polsce. Na podstawie danych historycznych można przewidywać kontynuację stabilnego wzrostu liczby podmiotów trzeciego sektora działających na terenie województwa, przy czym nie można oczekiwać znaczącej poprawy pozycji

regionu w skali całego kraju.

- ✓ Liczba zwiedzających muzea i oddziały muzealne w przeliczeniu na 1000 ludności w ostatnich trzech latach regularnie się zmniejszała. Udział wartości wskaźnika dla regionu w średniej krajowej ulegał coraz większemu zmniejszeniu, co przełożyło się na znaczące pogorszenie pozycji województwa w stosunku do reszty kraju (14 miejsce). Z jednej strony, powyższa sytuacja może świadczyć o niedostosowaniu oferty muzealnej do oczekiwań mieszkańców, zaś z drugiej może wynikać z faktu, iż muzea są odwiedzane przede wszystkim przez turystów, a mieszkańcy korzystają częściej z innych form rozrywki, tj. np. kina, czy imprezy organizowane przez jednostki kulturalne.
- ✓ W ostatnim roku liczba widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych uległa znaczącemu zwiększeniu (o ponad 43%). Wartość wskaźnika dla województwa podlaskiego stanowi ponad 81% średniej dla kraju, co bezpośrednio wpływa na pozycję regionu w Polsce (10 miejsce). Od roku 2013 nastąpił nieznaczny wzrost liczny widzów, przy czym odnotowano wysokie wahania w poszczególnych latach.
- ✓ Mimo tego, iż liczba uczestników imprez (w ciągu roku) organizowanych przez domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice nieznacznie się zmniejszyła, to jednak nie wpłynęło to na zmianę wysokiego (drugiego) miejsca, jakie zajmuje województwo podlaskie wśród polskich regionów. Biorąc pod uwagę kształtowanie się pozostałych analizowanych wskaźników, można przypuszczać, iż wśród mieszkańców Podlasia następuje zmiana w preferencjach dotyczących sposobów spędzania wolnego czasu.
- ✓ W okresie obowiązywania Strategii liczba zwiedzających galerie sztuki w województwie podlaskim uległa znaczącej poprawie (wzrost o ponad 55%). Ten fakt spowodował również znaczącą poprawę pozycji (z 13 na 8) zajmowanej przez województwo podlaskie w skali kraju. Mimo zaobserwowanej pozytywnej tendencji, nie należy przewidywać znaczącego wzrostu liczby odwiedzających galerie sztuki w najbliższych latach.
- ✓ Liczba widzów w kinach sukcesywnie rośnie. W analizowanym okresie wzrost ten wyniósł ponad 62%. Jednakże dynamika zmian średniej wielkości dla Polski znacznie przewyższa obserwowaną w województwie podlaskim. Pod tym względem województwo podlaskie zajmuje odległą (12) pozycję. Może to jednak wynikać z faktu, iż liczba placówek kinowych w porównaniu z innym regionami jest znacznie mniejsza. Wartość wskaźnika oraz obserwowane zmiany wskazują na widoczną zmianę preferencji mieszkańców w sposobie spędzania wolnego czasu.
- ✓ Liczba czytelników bibliotek publicznych w przeliczeniu na 1000 ludności systematycznie spada. Mimo faktu, iż podobny trend zmian jest obserwowany w całej Polsce, co potwierdza spadek średniej wartości dla kraju, region zajmuje niezmiennie 16 miejsce w Polsce. Utrzymywanie się niskiej wartości wskaźnika może świadczyć o tym, że czytelnictwo nie jest preferowanym przez mieszkańców regionu podlaskiego sposobem rozrywki lub być może, z różnych powodów, nie chcą oni korzystać z oferty publicznych bibliotek.
- ✓ Województwo podlaskie pod względem udziału energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej od 2013 roku zajmuje drugie miejsce w kraju. Mimo zaobserwowanej w ostatnich trzech latach negatywnej korekty wartości wskaźnika, w najbliższym okresie należy oczekiwać utrzymania się pozytywnego trendu zmian.
- ✓ Województwo podlaskie charakteryzuje się znaczącym udziałem energii OZE wyprodukowanej w regionie w zużyciu energii w województwie. Odnotowany w ostatnich dwóch latach spadek wartości wskaźnika wynikał przede wszystkim ze zmniejszenia ilości energii elektrycznej wyprodukowanej z odnawialnych nośników energii (powrót do poziomu z roku 2014), przy jednoczesnym stałym wzroście ilości energii zużywanej przez mieszkańców regionu. Mimo niekorzystnej tendencji, średniookresowy trend zmian wartości wskaźnika nie uległ znaczącemu

pogorszeniu.

-
- ✓ W okresie obowiązywania Strategii emisja metanu CH₄ w województwie podlaskim regularnie się zwiększała, co w efekcie przełożyło się na ponad pięciokrotny wzrost w analizowanym okresie. W roku 2018 (w porównaniu do roku poprzedniego) emisja wzrosła ponad cztery razy. W przyszłości można przewidywać dalszy wzrost wielkości emisji metanu w województwie podlaskim, co wskazuje, że region wpisuje się w negatywny trend zmian obserwowany w całym kraju. Należy jednak zaznaczyć, że udział województwa podlaskiego w emisji metanu ogółem w Polsce stanowi nadal zaledwie 0,009%.
  - ✓ W roku 2018 odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną w województwie podlaskim uległa zwiększeniu, co spowodowało, przesunięcie się regionu z 16 na 6 miejsce w Polsce. W okresie obowiązywania Strategii wartość wskaźnika w województwie rosła, jednak znacznie wolniej, niż średnia wartość dla kraju. Wartość wskaźnika zrównała się ze średnią krajową w 2015 roku, jednak w kolejnych latach różnica się zaczęła powiększać. W roku 2018 nastąpiła znaczna poprawa sytuacji w ocenianym zakresie, czego potwierdzeniem jest osiągnięcie wartości wskaźnika powyżej przeciętnej dla kraju. Można domniemywać, iż jest to skumulowany efekt działań promujących korzystanie z usług e-administracji przez mieszkańców regionu.
  - ✓ Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputer osobisty z dostępem do Internetu szerokopasmowego w województwie podlaskim od 2013 roku utrzymuje trend wzrostowy. Region przesunął się na 7 miejsce w kraju. Różnica pomiędzy wartością wskaźnika dla regionu, a wartością średnią dla kraju uległa zmniejszeniu, a w 2017 roku wartość wskaźnika w regionie była wyższa od wartości średniej dla kraju. W najbliższej średniookresowej perspektywie można oczekiwać utrzymania się dodatniego trendu zmian.
  - ✓ Od dwóch lat, pod względem wysokości odsetka przedsiębiorstw posiadających dostęp do Internetu szerokopasmowego, województwo podlaskie zajmuje pierwsze miejsce w Polsce. Należy przewidywać, iż w najbliższym okresie pozytywny trend zmian w zakresie wartości wskaźnika zostanie utrzymany. Przy czym należy pamiętać, o niewielkich różnicach pomiędzy poszczególnymi województwami, które będą decydowały o utrzymaniu pozycji lidera przez województwo podlaskie.
  - ✓ W województwie podlaskim notowany jest niezmiennie najniższy w kraju odsetek korzystających z instalacji gazowej. Wartość wskaźnika nieprzekraczająca 30% stanowi około połowy średniej wartości osiąganey w Polsce. W kolejnych latach nie można oczekiwać znaczącej poprawy sytuacji w tym obszarze.
  - ✓ W ostatnim roku długość nowo wybudowanych i zmodernizowanych elektroenergetycznych sieci dystrybucyjnych w województwie podlaskim wzrosła o prawie 35%. W latach 2014-2018 średniorocznie budowano i modernizowano ok. 855 km elektroenergetycznych sieci dystrybucyjnych. Największą długość sieci wybudowano i zmodernizowano w roku 2015.
  - ✓ W okresie lat 2014-2016 długość nowo wybudowanych i zmodernizowanych elektroenergetycznych sieci przesyłowych wyniosła łącznie 304,6 km. W ostatnich dwóch latach (2017-2018) na terenie województwa podlaskiego nie wybudowano nowych oraz nie dokonano modernizacji żadnych elektroenergetycznych sieci przesyłowych. Tendencja spadkowa wartości wskaźnika w analizowanym okresie, nie pozwala na wyznaczenie wiarygodnego trendu do roku 2020.

Powiązania krajowe i międzynarodowe

- ✓ W okresie obowiązywania Strategii, tj. od roku 2013 udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem w województwie podlaskim utrzymywał się na podobnym poziomie. Wynika to przede wszystkim z faktu, że rosła zarówno wartość sprzedaży detalicznej, jak i hurtowej, a także sprzedaży

eksportowej. W roku 2018 odnotowano najwyższy jej dotychczasowy wzrost (o ponad 10% w stosunku do roku 2018). Mimo tego, iż obserwowane są nieznaczne wahania wartości wskaźnika, różnica w stosunku do wartości wskaźnika dla kraju stale ulega zwiększeniu. Świadczy to o utrzymywaniu stanu dywergencji, a nawet o jego nieznacznym powiększeniu.

- ✓ W okresie od 2013 województwo podlaskie zajmuje niezmiennie ostatnią - 16 pozycję spośród wszystkich regionów w Polsce, pod względem wartości wskaźnika atrakcyjności inwestycyjnej. Na wskaźnik wpływ mają różne elementy składowe. W województwie podlaskim najstabilniej oceniane są: zasoby i koszty pracy oraz dostępność transportowa. Negatywnie wpływają również: aktywność wobec inwestorów, chłonność rynku, wskaźnik infrastruktury gospodarczej oraz wskaźnik infrastruktury społecznej. W województwie podlaskim jedynie wskaźnik bezpieczeństwa powszechnego oceniany jest pozytywnie.
- ✓ Od roku 2013 powierzchnia nowo udostępnionych terenów inwestycyjnych powiększała się w zróżnicowanym tempie. Wynikało, to przede wszystkim ze zmiennego poziomu realizacji projektów dofinansowanych ze środków RPOWP 2007-2013 oraz RPOWP 2014-2020, a także niezbędnego czasu na przygotowanie tego typu działań.
- ✓ Województwo podlaskie jest regionem o najniższej wartości ulokowanego w nim kapitału zagranicznego. Przekłada się to bezpośrednio na bardzo słabą pozycję regionu pod względem liczby pracujących w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego, mimo tego, iż od roku 2013 obserwowano wzrost wartości wskaźnika. W rankingu województw, pod tym względem, województwo podlaskie zajmuje 16 miejsce.
- ✓ Województwo podlaskie kontynuuje współpracę z regionami przygranicznymi Litwy i Białorusi, ze szczególnym uwzględnieniem regionów zrzeszonych w euroregionach „Niemen” i „Puszcza Białowieska”. Podpisało porozumienie z Obwodem Brzeskim Republiki Białorusi, uzgodniło treść listu intencyjnego z Obwodem Kostanajskim Republiki Kazachstan, a także ustaliło warunki porozumienia z Rządem Republiki Serbskiej Bośni i Hercegowiny.
- ✓ Województwo podlaskie jest zaangażowane w realizację programów w ramach EWT i Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa: Perspektywa finansowa 2014-2020: Polska-Rosja, Polska-Białoruś-Ukraina, Interreg V-A Litwa-Polska, Interreg Europa, Interreg Europa Środkowa, Interreg Region Morza Bałtyckiego, URBACT III, ESPON 2020. Samorząd województwa posiada swoich przedstawicieli w Komitetach Monitorujących Programów EWT.
- ✓ Województwo podlaskie wraz z województwami: lubelskim, podkarpackim, świętokrzyskim oraz warmińsko mazurskim jest członkiem inicjatywy Dom Polski Wschodniej w Brukseli, którego zadaniem jest przede wszystkim: reprezentowanie interesów regionów Polski Wschodniej przed instytucjami europejskimi, promowanie Polski Wschodniej w Brukseli i w innych regionach Unii Europejskiej, lobbowanie na rzecz projektów złożonych w Brukseli przez władze samorządowe i instytucje z Polski Wschodniej. Województwo podlaskie aktywnie współpracowało również z województwami: lubelskim, mazowieckim i podkarpackim w ramach Programu Współpracy Transgranicznej EIS Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020.
- ✓ Województwo podlaskie nawiązało współpracę z województwami: pomorskim i warmińsko-mazurskim w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Rosja 2014-2020. W ramach EWT województwo podlaskie współpracowało z województwem warmińsko-mazurskim oraz instytucjami Programu Współpracy Interreg V-A Litwa-Polska. Podjęto współpracę partnerską na rzecz rozwoju i promocji Wschodniego Szlaku Rowerowego Green Velo pomiędzy 5 województwami Polski Wschodniej (warmińsko-mazurskie, podlaskie, lubelskie, podkarpackie, świętokrzyskie).
- ✓ W okresie 2013-2017 długość dróg o twardej nawierzchni na 100 km² systematycznie rosła, mimo to, województwo podlaskie plasuje się od roku 2013 na 13 pozycji w kraju. Wartość wskaźnika w województwie jest zdecydowanie niższa od przeciętnej wartości w kraju, co wyraźnie wskazuje na

niedostatek infrastruktury transportowej w regionie. Dystans pomiędzy wartością wskaźnika w województwie, a średnią krajową utrzymuje się na stosunkowo stałym poziomie.

- ✓ W porównaniu do roku 2015, czas podróży w transporcie drogowym między Białymstokiem, a ośrodkami subregionalnymi nie uległ znaczącej zmianie, szczególnie na trasach do Bielska Podlaskiego oraz Łomży. Czas podróży autem do Suwałk nawet znacząco się wydłużył, do 119 minut. Również w połączeniach drogowych Olsztynem i Lublinem czas podróży uległ wydłużeniu, odpowiednio o 10 minut oraz 12 minut. Dojazd z Białegostoku do stolicy kraju skrócił się zaledwie o 8 minut. Dane wskazują, iż działania polegające na dostosowaniu regionalnej oraz międzyregionalnej sieci drogowej i kolejowej do wyższych standardów, nie nadążają, za coraz bardziej rosnącym natężeniem ruchu samochodowego oraz kolejowego.

Jakość życia

- ✓ W okresie obowiązywania Strategii, tj. od roku 2013 województwo podlaskie charakteryzuje się najwyższym wzrostem wskaźnika przyrostu naturalnego na 1000 ludności (razem z województwem wielkopolskim). Tendencja ta, pomimo osiągnięcia wartości ujemnych, świadczy o pozytywnych zmianach, które mogą - przy zachowaniu bieżącej tendencji, przyczynić się do zwiększania się liczby mieszkańców województwa podlaskiego.
- ✓ Statystycznie w województwie podlaskim, w przeliczeniu na 100 tys. osób, umiera więcej mieszkańców niż w kraju. Tendencja wzrostowa wskaźnika świadczy o zwiększającej się liczbie zgonów (zarówno w województwie podlaskim, jak i w kraju).
- ✓ Przeciętne dalsze trwanie życia w momencie urodzenia, tj. w roku 2017, kobiet i mężczyzn w województwie podlaskim osiąga wartości wyższe niż w Polsce ogółem. Różnica jest najbardziej widoczna w odniesieniu do Podlasierek, które statystycznie będą żyć dłużej od Polek o ponad rok. Kobiety, zarówno w województwie podlaskim jak i w skali całego kraju, urodzone w 2017 roku będą żyły dłużej od mężczyzn o odpowiednio: osiem lat i osiem miesięcy oraz siedem lat i 10 miesięcy. Podlaskie jest jednym z województw, w których ta różnica jest największa.
- ✓ Województwo podlaskie, w ujęciu ogólnym, charakteryzuje się stosunkowo niskim współczynnikiem aktywności zawodowej. Tendencja spadkowa tego wskaźnika pozwala zakładać jego dalsze obniżanie się, przy jednoczesnym zwiększaniu się dysproporcji pomiędzy wartością w regionie a wartością w kraju.
- ✓ Regionalne zasoby pracy w wieku 15-24 lata cechuje najniższy w kraju poziom aktywności zawodowej. Wartość wskaźnika w ostatnich latach systematycznie rośnie. Dynamika wzrostu jest jednak zbyt niska by region poprawił swoją pozycję wśród pozostałych regionów kraju.
- ✓ Aktywność zawodowa osób w wieku 55 i więcej lat utrzymuje się na względnie stabilnym poziomie, co pozwala przewidywać, że wartość współczynnika aktywności zawodowej tej grupy wiekowej w kolejnych latach będzie wynosić powyżej 20%.
- ✓ W regionie występuje znaczne nasilenie występowania zjawiska ubóstwa, potwierdza to wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym. W województwie podlaskim, blisko co czwarty mieszkaniec województwa podlaskiego generuje wydatki, które nie przekraczają 50% średnich miesięcznych wydatków wszystkich gospodarstw domowych. Znaczne rozmiary ubóstwa w regionie mają bezpośrednie przełożenie na wysokość świadczeń z pomocy społecznej, których celem jest niwelowanie dysproporcji wewnątrz społeczeństwa oraz zaspokojenie niezbędnych potrzeb socjalno-bytowych.
- ✓ Spadkowa tendencja liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności świadczy o zmniejszaniu się rozmiarów ubóstwa w regionie. W skali kraju utrzymuje się on na relatywnie wysokim poziomie. Pogłębieniu ulega dysproporcja pomiędzy wartościami wskaźnika w regionie oraz w całym kraju. Świadczy to o znacznie wolniejszym tempie zmian w zakresie sytuacji

społeczno-gospodarczej mieszkańców województwa podlaskiego niż przeciętnie w Polsce.

- ✓ Obserwowany wzrost odsetka przedsiębiorstw będących członkami organizacji Global Compact nie wynika ze zwiększania się liczby podlaskich przedsiębiorstw w tej organizacji. Przyczyną jest natomiast zmniejszająca się ogólna liczba przedsiębiorstw w skali kraju, będących członkami Global Compact. Niezmiennie od 2013 roku województwo podlaskie, corocznie, posiada tylko jednego przedstawiciela.
- ✓ Województwo podlaskie jest jednym z trzech województw (obok kujawsko-pomorskiego oraz lubelskiego), w których w latach 2013-2017 odnotowano wzrost wartości wskaźnika umieralności niemowląt. Dodatkowo region charakteryzuje się jedną z najwyższych liczbą zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych), co bezpośrednio przekłada się na dysproporcje pomiędzy wartościami wskaźnika w województwie oraz w kraju.
- ✓ Liczba lekarzy na 10 tys. mieszkańców w województwie podlaskim charakteryzuje się tendencją wzrostową (pomimo spadku wartości wskaźnika odnotowanego w 2017 r.). Przy czym, wzrost w latach 2013-2017 był jednym z najniższych w skali kraju (niższy odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim). Świadczy to o znacznie niższej dostępności do opieki medycznej w regionie. Liczbę lekarzy (jak i pielęgniarek) można rozpatrywać również w kontekście pozostałych wskaźników charakteryzujących system opieki zdrowotnej.
- ✓ Podlaski system opieki zdrowotnej charakteryzuje się znacznymi wahaniami w zakresie liczby pielęgniarek i położnych na 10 tys. mieszkańców. W ostatnich pięciu latach ich liczb zmniejszyła się. Niestabilna sytuacja w tym zakresie może mieć bezpośredni wpływ na jakość świadczonych usług medycznych.
- ✓ Systematycznie zwiększa się dostęp do infrastruktury z zakresu ochrony zdrowia. Co przekłada się także na polepszenie pozycji na tle pozostałych województw. Podlaskie jest jednym z województw, w którym, w analizowanym okresie realizacji Strategii, liczba łóżek w szpitalach ogólnych na 10 tys. ludności zwiększyła się. Utrzymanie takiej tendencji pozwoli na zapewnienie coraz lepszego dostępu do systemu opieki szpitalnej.
- ✓ W województwie zwiększa się poziom bezpieczeństwa na drogach. Potwierdzeniem przedmiotowego faktu jest systematycznie zmniejszająca się liczba ofiar śmiertelnych w wypadkach drogowych na każde 100 wypadków. Jednak w dalszym ciągu region pozostaje, pod względem wskaźnika liderem, co oznacza, że w skali całego kraju na każde 100 wypadków drogowych, w województwie podlaskim, ginie najwięcej osób.
- ✓ Liczba osób rannych w wypadkach drogowych na 100 wypadków nie przybiera jednoznacznej tendencji wzrostowej lub spadkowej co przekłada się na zmienną pozycję województwa w odniesieniu do pozostałych regionów. Niestabilna pozycja województwa wynika z niewielkich różnic pomiędzy wartościami w poszczególnych województwach w okresie obowiązywania Strategii.
- ✓ Wykrywalność sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję i prokuraturę, w województwie podlaskim, charakteryzuje się trendem wzrostowym. Nie odnajduje to jednak przełożenia na pozycję regionu wśród pozostałych województw. Świadczy to o szybszym wzroście wykrywalności sprawców przestępstw w pozostałych województwach.
- ✓ W województwie podlaskim występuje znaczne zróżnicowanie pod względem udziału ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w ogóle ludności na terenach wiejskich i miejskich. W obu przypadkach obserwowany jest wzrost wartości wskaźnika, co przekłada się bezpośrednio na jakość życia mieszkańców oraz ochronę środowiska naturalnego. Na obszarach miejskich niemal wszyscy mieszkańcy posiadają dostęp do oczyszczalni ścieków. Natomiast na terenach wiejskich dostęp do infrastruktury sanitarnej w tym zakresie, posiada co czwarty mieszkaniec. Wskazuje to na znaczne dysproporcje mogące bezpośrednio wpływać na jakość środowiska przyrodniczego.

- ✓ Analogicznie, jak w przypadku odsetka ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków, w województwie podlaskim znacznie większy dostęp do sieci kanalizacyjnej ma ludność zamieszkująca tereny miejskie. Należy zauważyć, że niższymi wartościami charakteryzuje się wskaźnik korzystania z oczyszczalni ścieków, co świadczy, że gospodarstwa domowe korzystają także z przydomowych oczyszczalni ścieków. Niemniej jednak wzrostowa tendencja w zakresie wartości wskaźnika, świadczy o rozwoju sieci kanalizacyjnej w województwie podlaskim.
- ✓ Województwo podlaskie znajduje się w czołówce województw pod względem udziału odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych (z wyłączeniem odpadów komunalnych). Wskaźnik charakteryzuje się znacznymi wahaniami wartości w poszczególnych latach, które nie wpływają na pozycję wśród innych województw. Świadczy to o podobnych procesach zachodzących na terenie całego kraju, które bezpośrednio przekładają się na odzysk odpadów. Dodatkowo, w regionie występuje znacznie wyższy odsetek odpadów poddanych odzyskowi niż w skali kraju. Potwierdzać to może wysoką świadomość społeczeństwa w zakresie ochrony środowiska.
- ✓ Województwo podlaskie charakteryzuje, jedna z najwyższych w skali kraju, dynamika wzrostu udziału odpadów komunalnych zebranych selektywnie w relacji do ogółu zebranych odpadów komunalnych. Pomimo obserwowanych wzrostów, w regionie, selektywnie zbiera się mniej odpadów niż średnio w skali kraju. Jednak obserwowana tendencja wzrostowa pozwala zakładać zmianę w tym zakresie. Potwierdzają to coraz wyższe pozycje województwa wśród pozostałych województw.

OCENA STOPNIA REALIZACJI CELÓW STRATEGII

Cel strategiczny 1. Konkurencyjna gospodarka

Wskaźniki realizacji celu strategicznego:

- PKB na 1 mieszkańca w cenach bieżących
- Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności

Mapa 2. Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na jednego mieszkańca (w zł) w roku 2017*

- PKB per capita zarówno w regionie, jak i w skali całego kraju charakteryzuje się tendencją wzrostową.
- Dynamika wzrostu wartości wskaźnika w regionie jest dużo niższa niż w Polsce, w związku z czym, w województwie obserwowane są procesy dywergencyjne (w stosunku do gospodarki kraju).
- Mimo tego, iż w 2017 roku (szacunki wstępne) PKB per capita w województwie wzrósł o 8,1%, zaś w kraju średnio o 7%, to nadal zwiększa się dysproporcja pomiędzy regionem a pozostałymi województwami.
- W latach 2013-2017 wartość wskaźnika wzrosła o 18,4%, tj. 5 766 zł. Jednakże pozycja województwa podlaskiego w kraju uległa tylko nieznacznej poprawie, z 13 na 12.

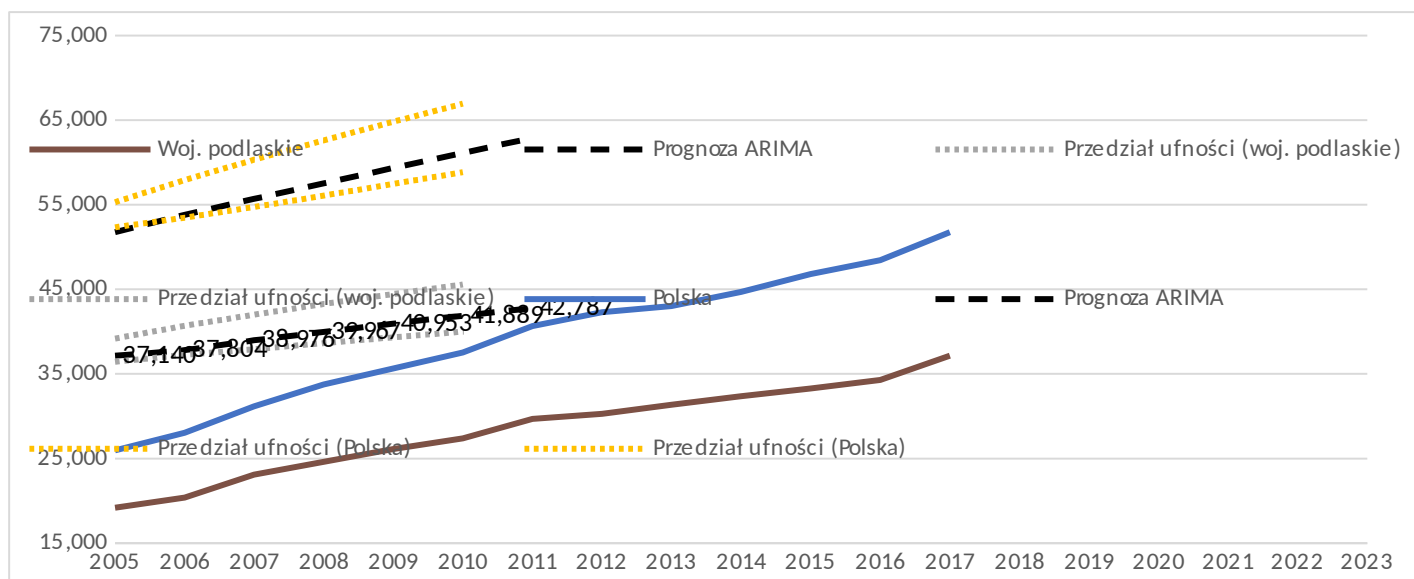
* przedziały danych domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

- Inwestycje w infrastrukturę drogową, sieć kanalizacyjną oraz gazową przekładają się na poziom PKB w regionie, zaś rozwój gospodarczy regionu determinuje rozwój infrastruktury sieciowej.
- Wzrost gospodarczy (którego jednym z mierników jest Produkt Krajowy Brutto w przeliczeniu na jednego mieszkańca) pozytywnie wpływa na sytuację regionalnego rynku pracy. Tym samym przekłada się na poziom płac, co w efekcie przyczynia się do zwiększenia miesięcznego dochodu do dyspozycji gospodarstw domowych.
- Wzrost PKB per capita przyczynia do zmniejszenia zakresu świadczeń pomocy społecznej.
- Mieszkańcy województwa dysponując większymi środkami finansowymi mogą więcej czasu poświęcić na korzystanie z oferty kulturalnej oraz angażować się w działalności trzeciego sektora.
- Rozwój gospodarczy województwa wpływa bardzo pozytywnie na wydłużenie dalszego trwania życia mieszkańców województwa.
- Wzrost PKB na jednego mieszkańca pozytywnie wpływa na wskaźniki z zakresu ochrony zdrowia.
- Jednym z ważnych źródeł wzrostu gospodarczego jest sprzedaż na eksport oraz zatrudnienie w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego.
- Inwestycje w infrastrukturę z zakresu ochrony środowiska i ekologii oraz rozwijające się odnawialne źródła energii przekładają się na poziom PKB w regionie.

Wykres 1. Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na jednego mieszkańca w cenach bieżących (w zł) w latach 2005-2017 z prognozą do roku 2023*

* szacunki wstępne dla roku 2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

- Prognoza wartości wskaźnika w latach kolejnych zakłada jego systematyczny wzrost.
- Symulacje z wykorzystaniem modelu ARIMA wskazują na duże prawdopodobieństwo dalszego pogłębiania się dysproporcji pomiędzy regionem i średnią krajową, pod względem rozwoju gospodarczego.
- W 2020 wartość PKB per capita będzie przewyższać wartość docelową wynoszącą 39 000 zł.
- Prognozowana wartość wskaźnika (prognoza ARIMA z roku 2017) dla roku 2017 (co wynika z dwuletniego opóźnienia w przedstawieniu ostatecznych danych) wyniosła 35 416 zł, rzeczywista wartość wynosząca 37 140 zł przewyższyła górną granicę prognozowanego przedziału ufności.

Podsumowanie realizacji Strategii w latach 2013-2017

- ✓ Utrzymywanie się tendencji wzrostowej wartości PKB *per capita*.
- ✓ W latach 2013-2017 uzyskano wzrost wartości PKB *per capita* o 18,4%, tj. o 5 766 zł na osobę.
- ✓ W analizowanym okresie, wartość wskaźnika stanowiła ponad 70% udział w średniej wartości wskaźnika dla Polski. W 2017 roku wyniósł on 71,8% i był niższy od wartości z roku 2013, tj. 72,9%.
- ✓ Pod względem wartości wskaźnika, województwo podlaskie w 2013 roku zajmowało 13 miejsce w Polsce, zaś w roku 2017 przesunęło się na miejsce 12.
- ✓ Zwiększa się dysproporcja pomiędzy wartością PKB *per capita* w województwie podlaskim a średnią wartością dla Polski (z poziomu 11 660 zł w roku 2013 do 14 620 zł w roku 2017).

Mapa 3. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w roku 2017*

- Województwo podlaskie jest regionem o niskim poziomie przedsiębiorczości.
- W roku 2017 Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności wynosiła 854, co stanowiło 76,2% przeciętnej wartości dla kraju. W porównaniu do roku 2016 wartość wskaźnika zwiększyła się o 1,4%.
- W latach 2013-2017 odnotowano wzrost wartości wskaźnika o 5,7%, tj. o 46 podmiotów.
- Liczba zarejestrowanych podmiotów systematycznie wzrastała. Jednakże od roku 2014 zauważalny jest spadek tempa wzrostu wartości wskaźnika.
- Region pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON zajmuje niezmiennie 14 miejsce w kraju.

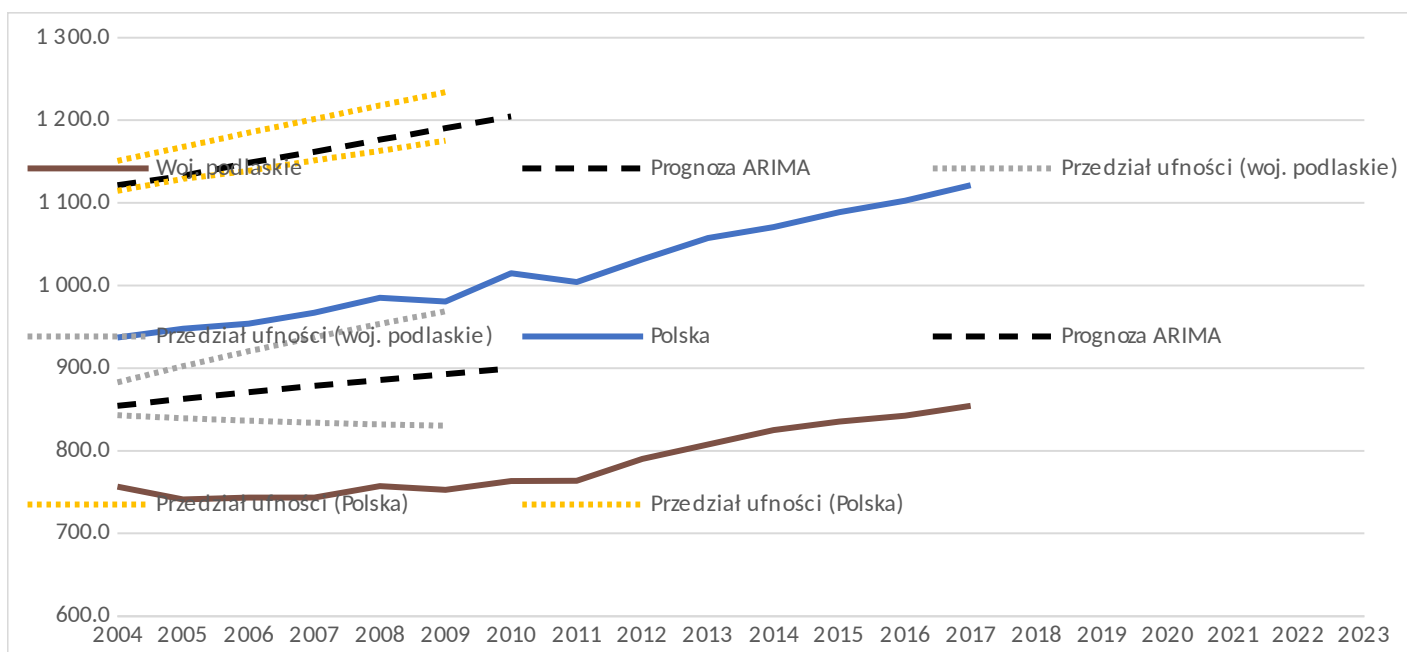
* przedziały danych domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

- Zwiększa się dysproporcja pomiędzy liczbą przedsiębiorstw przypadającą na 10 tys. mieszkańców w województwie podlaskim a średnią wartością dla kraju. Oznacza to występowanie procesów dywergencyjnych.
- Wskaźnik liczby podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w znacznym stopniu jest skorelowany ze wskaźnikami z zakresu powiązań międzynarodowych, rozwoju gospodarczego, ochrony środowiska i ekologii, infrastruktury sieciowej oraz ochrony zdrowia.
- Poziom przedsiębiorczości w regionie wykazuje umiarkowaną korelację z wskaźnikami rozwoju gospodarczego regionu. Sam wzrost liczby podmiotów gospodarczych nie posiada decydującego wpływu np. na wzrost PKB.
- Umiedzynarodowienie gospodarki województwa podlaskiego w znacznym stopniu determinuje liczbę podmiotów gospodarczych.
- Zwiększająca się liczba przedsiębiorstw nie wpływa negatywnie na stan środowiska.
- Wartość wskaźnika liczby podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności jest skorelowana z sytuacją w zakresie infrastruktury sieciowej.
- Większa liczba firm pozytywnie wpływa na zmniejszenie zakresu wypłacanych świadczeń z pomocy społecznej.

Wykres 2. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w latach 2004-2017 wraz z prognozą do roku 2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

- Prognoza wartości wskaźnika w latach kolejnych zakłada jego systematyczny wzrost.
- Symulacje z wykorzystaniem modelu ARIMA przewidują pogłębianie się dysproporcji pod względem liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w regionie i średnio w kraju.
- W 2017 roku, wartość wskaźnika przekroczyła zakładaną wartość docelową, wynoszącą 851 podmiotów.
- Prognozowana wartość wskaźnika w 2020 r. wynosić będzie 878 podmiotów wpisanych do rejestru REGON.

Podsumowanie realizacji Strategii w latach 2013-2017

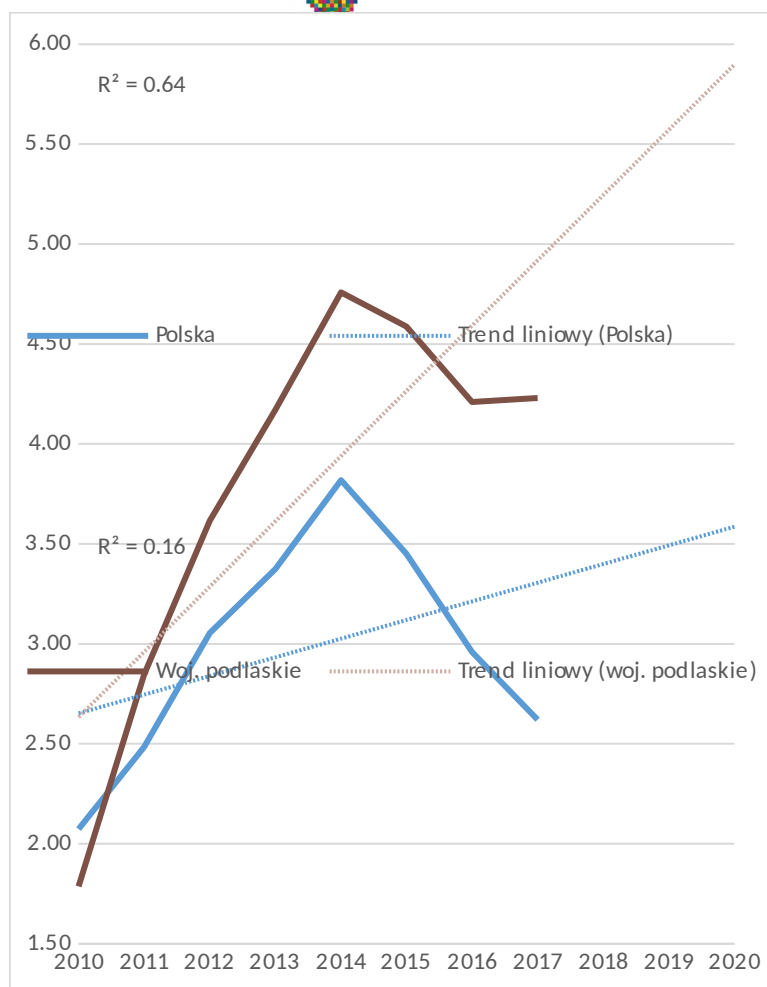
- ✓ Od 2014 roku obserwowany jest spadek dynamiki tempa wzrostu wskaźnika **liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności**.
- ✓ W latach 2013-2017 zanotowano wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na tys. mieszkańców o 5,7%, tj. o 46 podmiotów.
- ✓ Na przestrzeni analizowanych lat województwo podlaskie zajmowało 14 miejsce w kraju, przed województwem lubelskim i podkarpackim.
- ✓ Zwiększa się dysproporcja pomiędzy liczbą zarejestrowanych przedsiębiorstw w województwie podlaskim a średnią krajową (różnica wzrosła z poziomu 242 podmiotów w roku 2013 do 261 podmiotów w roku 2017).

Cel operacyjny 1.1 Rozwój przedsiębiorczości

Kierunki interwencji:	Miary sukcesu:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Promowanie postaw przedsiębiorczych 2. Wspieranie powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w ogólnej powierzchni użytków rolnych 2. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym

Wykres 3. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w ogólnej powierzchni użytków rolnych w latach 2010-2017 z trendem do 2020 roku (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

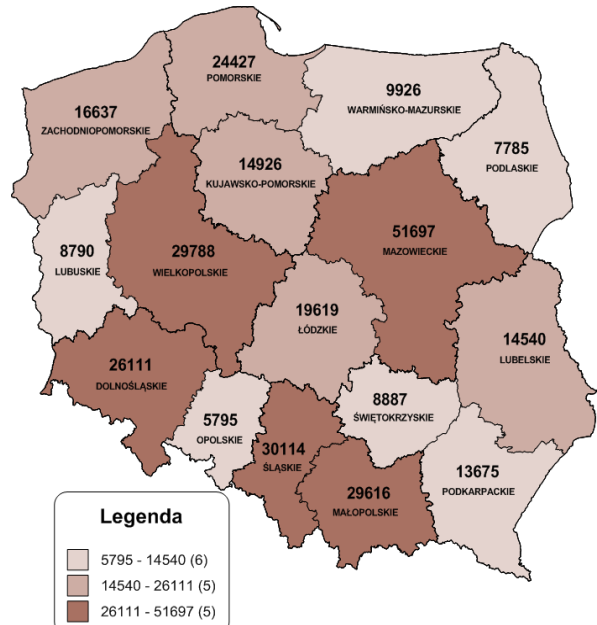
- Województwo podlaskie znajduje się wśród liderów certyfikowanego rolnictwa ekologicznego.
- W roku 2017 ekologiczne użytki rolne w certyfikowanych gospodarstwach ekologicznych stanowiły 4,2% powierzchni użytków rolnych w województwie podlaskim. W porównaniu do roku 2016 wskaźnik wzrósł o zaledwie o 0,02 p.p.
- Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w ogólnej powierzchni użytków rolnych do roku 2014, zarówno w województwie podlaskim jak i w Polsce, wykazywał tendencję wzrostową.
- Region, od 2014 roku zajmuje 4 miejsce w kraju pod względem wartości analizowanego wskaźnika, lecz jego wartość systematycznie spada. Zachowanie czwartej pozycji było możliwe dzięki obserwowanym spadkom również w skali kraju. W regionie, odmiennie niż w Polsce, trend spadkowy został zahamowany.

Mapa 4. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym w 2017 roku*

- W latach 2013-2017 liczba nowo zarejestrowanych podmiotów spadła o 10,8%, tj. o 947 firm.
- Lata 2015 i 2016 to lata kolejnych spadków liczby noworejestrujących się podmiotów w systemie REGON (odpowiednio o 15% i 6%). W roku 2017 odnotowano wzrost o ponad 7%, jednak nie wpłynął on na zmianę zajmowanej przez województwo od 2015 roku pozycji w kraju (15 miejsce). W 2013 roku województwo zajmowało również 15 pozycję w Polsce.

* przedziały danych domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

- Średnioroczny spadek wartości wskaźnika w latach 2013-2017 dla województwa podlaskiego wynosił 3,1%, natomiast dla Polski 2,8%. Oznacza to, iż liczba nowo zarejestrowanych podmiotów prywatnych w rejestrze REGON w województwie podlaskim zmieniała się w wolniejszym tempie niż w skali całego kraju. Tempo obserwowanych zmian jest, więc niewystarczające, aby nastąpiło zmniejszenie dystansu regionu do średniej krajowej.
- Biorąc pod uwagę liczbę ludności w województwie podlaskim, stanowiącą 3,1% ogółu ludności Polski, należałoby oczekiwać zbliżonego odsetka nowopowstających podmiotów gospodarczych w województwie podlaskim (w 2017 w województwie podlaskim wynosił on 2,5%).

Cel operacyjny 1.2 Wzrost innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw

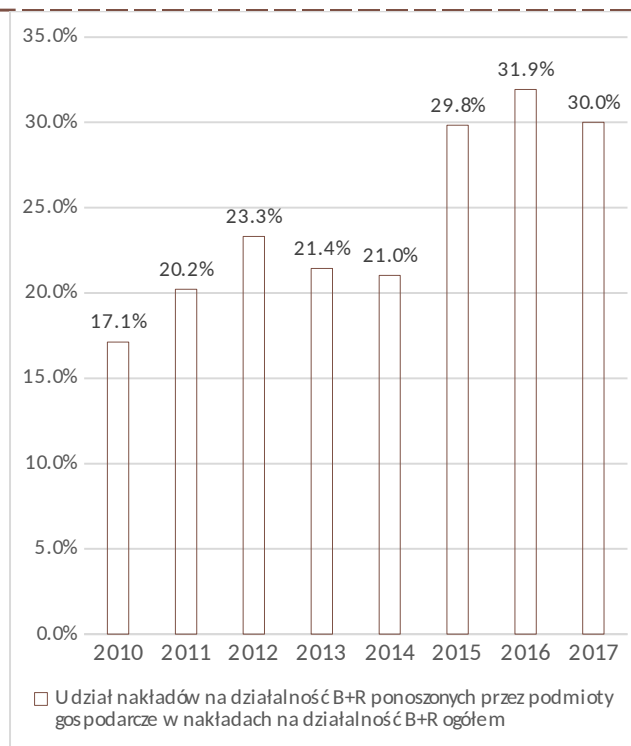
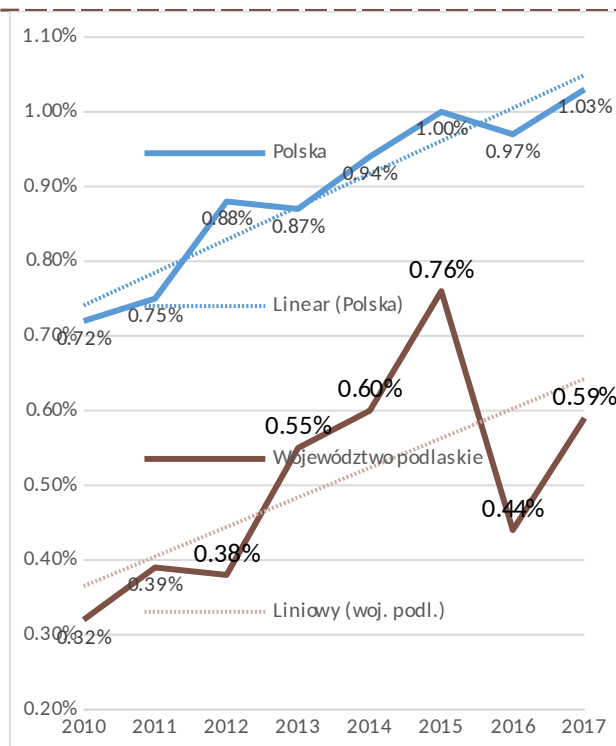
Kierunki interwencji:	Miary sukcesu:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Promowanie postaw proinnowacyjnych 2. Wspieranie działalności B+R w przedsiębiorstwach 3. Zapewnienie dostępu do kapitału na działalność inwestycyjną i innowacyjną przedsiębiorstw 4. Wspieranie transferu wiedzy i komercjalizacji wyników B+R 5. Wspieranie innowacji produktowych, procesowych, organizacyjnych i marketingowych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową w relacji do PKB (ceny bieżące) 2. Udział nakładów na działalność B+R ponoszonych przez podmioty gospodarcze w nakładach na działalność B+R ogółem 3. Nakłady na działalność innowacyjną na 1 przedsiębiorstwo, które poniosło takie nakłady w tys. zł 4. Wartość dodana brutto na 1 pracującego w tys. zł 5. Liczba uzyskanych patentów

Wykres 4. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową w relacji do PKB (ceny bieżące) w latach 2010-2017

Wykres 5. Udział nakładów na działalność B+R ponoszonych przez podmioty gospodarcze w nakładach na działalność B+R ogółem w latach 2010-2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

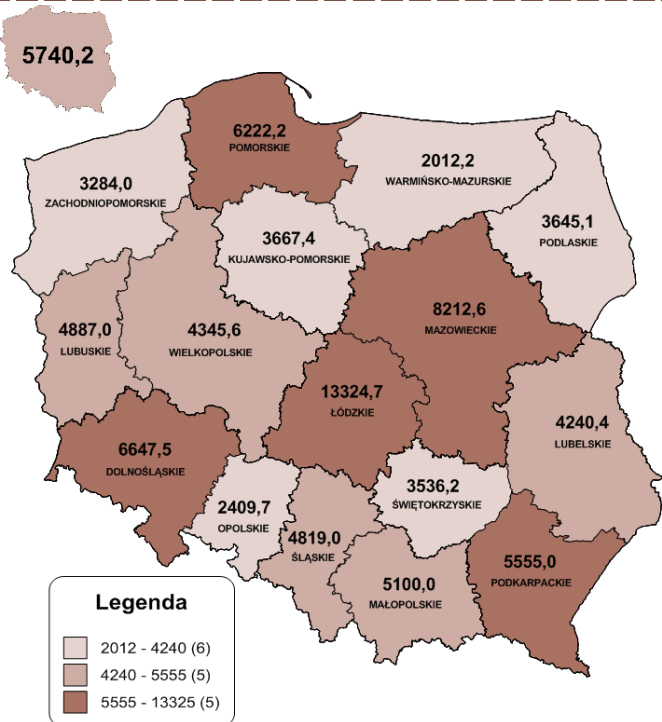
- W 2017 roku nakłady na działalność badawczo-rozwojową w relacji do PKB wyniosły 0,59%. Województwo podlaskie znajduje się na 10. miejscu wśród wszystkich województw. W porównaniu do roku 2016 wartość wskaźnika wzrosła o 0,16 p.p., jednak nie wpłynęło to na zmianę pozycji województwa.
- Do 2015 roku zauważalny był systematyczny wzrost wartości wskaźnika, z 0,39% w 2011 roku do 0,76% w 2015 roku. W 2016 roku nastąpił spadek niemal do poziomu wyjściowego z roku bazowego (do 0,44%). Tym samym w latach 2013-2017 wzrost wyniósł zaledwie 0,04 p.p.
- Należy się spodziewać, że dysproporcja pomiędzy wartościami dla województwa podlaskiego oraz dla Polski będzie się utrzymywała na podobnym poziomie.

- W 2017 roku podmioty gospodarcze w województwie podlaskim partycypowały w ok. 30% nakładów, które zostały poniesione na badania i rozwój. W porównaniu do roku 2016 odsetek ten zmniejszył się o 1,9 p.p., tj. z poziomu 31,9%.
- W latach 2013-2017 wartość wskaźnika uległa znaczącej poprawie, tj. o 8,6 p.p. (z poziomu 21,4% w 2013 roku do 30,0% w roku 2017). Jednakże nie wpłynęło to na poprawę pozycji w kraju. W roku 2013 województwo podlaskie zajmowało 12 miejsce w Polsce, zaś w roku 2017 15 miejsce.
- W analizowanym okresie różnica pomiędzy wartością wskaźnika dla województwa podlaskiego a średnią wartością dla kraju zwiększyła się z poziomu 22,2 p.p. w roku 2013 do 34,5 p.p w roku 2017.
- Należy się spodziewać, że dysproporcja pomiędzy wartościami dla województwa podlaskiego oraz dla Polski, będzie się zwiększać.

Mapa 5. Nakłady na działalność innowacyjną na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe, które poniosło takie nakłady (tys. zł) w 2017 roku*

- W roku 2017 nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych na 1 przedsiębiorstwo, które poniosło takie nakłady wyniosły 3 645,1 tys. zł.
- W roku 2017 w porównaniu do roku 2016 nastąpił 8% spadek nakładów na działalność inwestycyjną, a województwo podlaskie zostało sklasyfikowane na 12 miejscu (wobec 10 pozycji w roku 2016).
- W latach 2013-2017 odnotowano wzrost wartości wskaźnika o 51,6%, tj. 1,24 mln zł. Zmiana spowodowała poprawę pozycji województwa podlaskiego z 14 (w roku 2013) na 12 (w roku 2017).
- Prognoza przewiduje niskie tempo wzrostu wskaźnika w kolejnych latach.

* przedziały danych domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Mapa 6. Wartość dodana brutto na 1 pracującego (zł) w 2017 roku^{*}

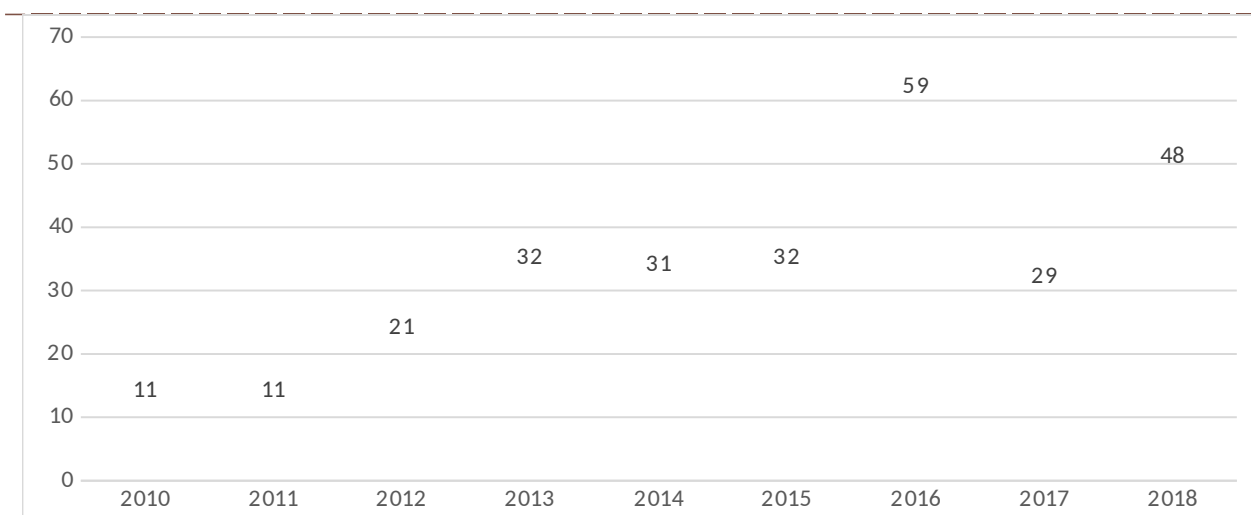
* przedziały danych domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

- W 2017 roku wartość dodana brutto w województwie podlaskim w przeliczeniu na 1 pracującego (wydajność pracy), wyniosła 89,5 zł. W porównaniu do roku 2016 odnotowano niewielki wzrost wartości wskaźnika, zaledwie o 0,9% (z 88,7 zł na 89,5 zł).
- W latach 2013-2017 wartość wskaźnika wzrosła o 4,9%, tj. o 4,2 zł. Jednak nie spowodowało to widocznej poprawy sytuacji województwa podlaskiego. Niezmiennie od 2013 roku, pod względem wydajności pracy, zajmuje ono 13 miejsce w kraju.
- W przyszłości, bez znaczącej zmiany w zakresie wzrostu PKB, nie będzie możliwe nadrobienie dystansu do średniej krajowej.

Wykres 6. Liczba uzyskanych patentów w latach 2010-2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

- Rok 2016, w województwie podlaskim, był rokiem rekordowym pod względem liczby uzyskanych patentów. Łącznie, region uzyskał 59 patentów, z czego 27 patentów uzyskały przedsiębiorstwa, 23 - jednostki naukowe oraz 9 - osoby fizyczne.
- W roku 2017 liczba uzyskanych patentów spadła o ponad 50%. Po 14 patentów uzyskały jednostki naukowe oraz przedsiębiorstwa, a jeden - osoba fizyczna.
- W roku 2018 odnotowano wzrost (w porównaniu do roku 2017) liczby przyznanych patentów o ponad 65%, tj. do 48. Największą liczbę patentów uzyskały podlaskie przedsiębiorstwa - 27 (jednostki naukowe - 17, zaś osoby fizyczne - 4).
- W latach 2013-2018 łączna liczba otrzymanych patentów przez podlaskie instytucje wyniosła 231. Średnio rocznie przyznawano 39 patentów.
- Należy zwrócić uwagę, na coraz większe zaangażowanie przedsiębiorstw w prace B+R oraz proces komercjalizacji zdobytej wiedzy, o czym świadczy coraz wyższa liczba uzyskanych patentów przez podmioty gospodarcze.

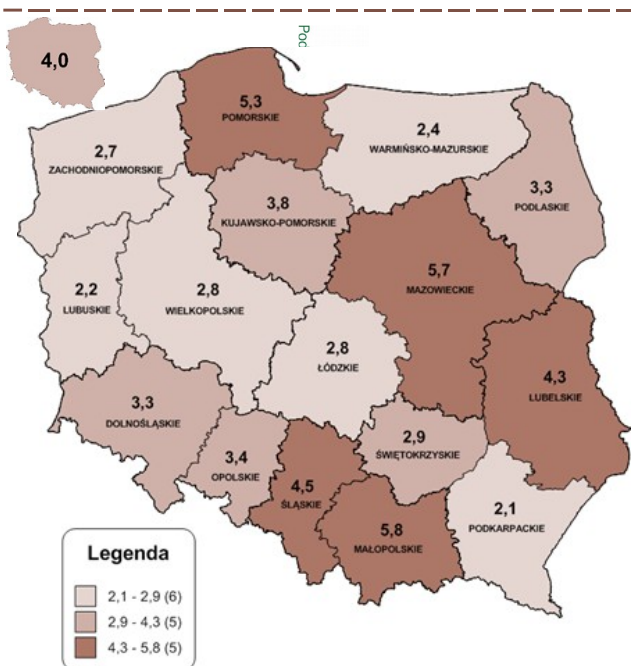
Cel operacyjny 1.3 Rozwój kompetencji do pracy i wsparcie aktywności zawodowej mieszkańców regionu

Kierunki interwencji:	Miary sukcesu:
1. Poprawa dostępności do wysokiej jakości kształcenia i szkolenia dostosowanego do potrzeb rynku pracy 2. Aktywizacja zawodowa osób o utrudnionym dostępie do rynku pracy	1. Udział osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu i szkoleniach w ogólnej liczbie ludności w tym wieku (przeciętnie w roku) w % 2. Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL (w IV kwartale) w %

Mapa 7. Udział osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu i szkoleniach w ogólnej liczbie ludności w tym wieku w 2017 roku (%)*

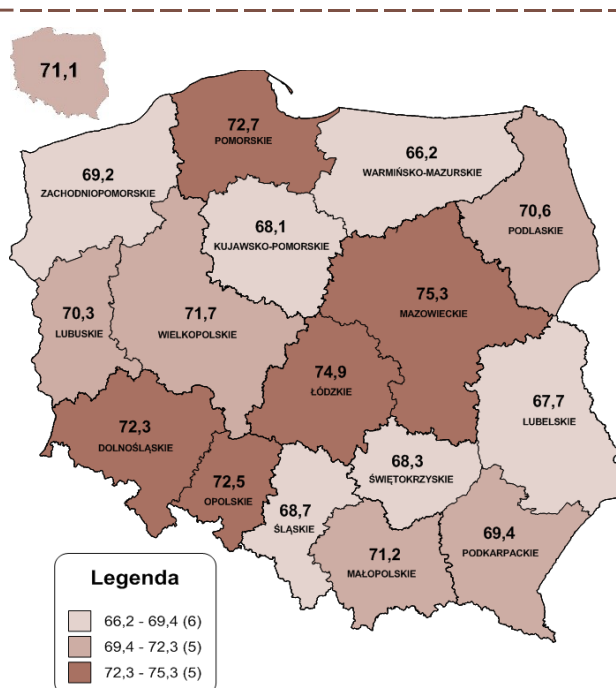
Mapa 8. Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL (w IV kwartale) w 2017 roku (%)*

* przedziały danych domknięte lewostronnie
 Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

- W roku 2017 nastąpiło zmniejszenie udziału osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu i szkoleniach w ogólnej liczbie ludności w tym wieku, w stosunku do 2016 roku (o 10,8%). W ujęciu ogólnym, nastąpiło pogłębienie negatywnego trendu widocznego od 2013 roku.
- W roku 2017 wskaźnik uczestniczących w kształceniu ustawicznym, w województwie podlaskim wyniósł 3,3%, zaś średnio w kraju 4,0%. Województwo podlaskie w porównaniu do roku 2016 odnotowało spadek zajmowanej pozycji wśród wszystkich województw, z szóstej na ósmą.
- Udział osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu i szkoleniach w ogólnej liczbie ludności w tym wieku w województwie podlaskim w latach 2013-2017 systematycznie spadał. Tylko w roku 2016 odnotowano skokowy wzrost do wartości 3,7% (wartość taka sama jak średnia wartość dla kraju). Taka sama tendencja utrzymywała się w skali całego kraju. Jednakże spadkowi wartości wskaźnika dla województwa podlaskiego w roku 2017 towarzyszył wzrost średniej wartości dla Polski.

* przedziały danych domknięte lewostronnie
 Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

- W IV kwartale 2017 roku wskaźnik zatrudnienia osób w województwie podlaskim wynosił 70,6.
- Wartość wskaźnika zarówno w odniesieniu do województwa podlaskiego, jak i do całego kraju charakteryzuje się tendencją wzrostową (z niewielkimi wahaniami). W 2017 roku, pierwszy raz od 2005 roku, utrzymywał się poniżej średniej dla całego kraju.
- W latach 2013-2017 wartość wskaźnika zatrudnienia zawierała się w przedziale 67,5%-70,6%, a województwo podlaskie zajmowało wysoką pozycję w kraju, tj. w 2013 roku – czwarte miejsce, zaś w 2014 roku drugie miejsce.
- Jednakże od roku 2015 następuje spadek pozycji wśród polskich regionów. W 2017 roku województwo podlaskie zajmowało ósmą pozycję w Polsce.

Cel operacyjny 1.4 Kapitał społeczny, jako katalizator procesów rozwojowych

Kierunki interwencji:

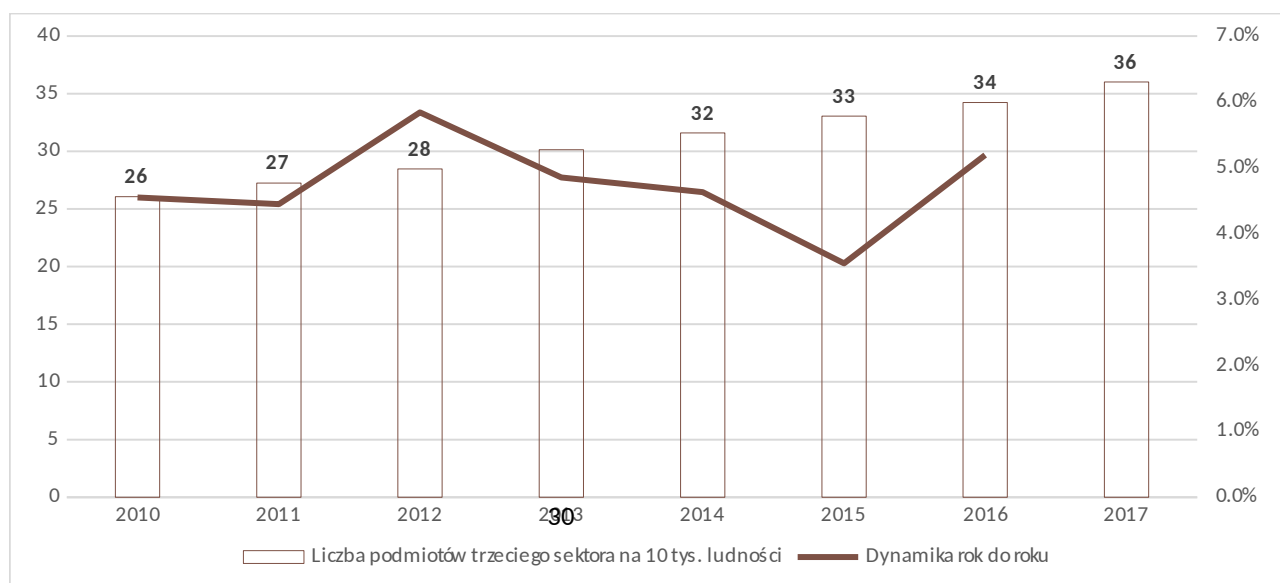
Miary sukcesu:

1. Promowanie wartości i postaw sprzyjających współpracy i aktywności obywatelskiej oraz wspieranie dialogu społecznego
2. Efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego
3. Zwiększenie obecności kultury w życiu codziennym poprzez poprawę dostępu do jej dóbr oraz kształtowania nawyków kulturalnych
4. Poprawa skuteczności zarządzania regionalnego i lokalnego – sprawa administracyjna

1. Liczba podmiotów trzeciego sektora na 1000 ludności
2. Zwiedzający muzea i oddziały muzealne na 1000 ludności
3. Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności
4. Uczestnicy imprez organizacyjnych przez domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice na 1000 mieszkańców
5. Zwiedzający galerie sztuki na 1000 ludności
6. Widzowie w kinach na 1000 ludności
7. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności

Wykres 7. Liczba podmiotów trzeciego sektora na 1000 ludności w latach 2010-2017

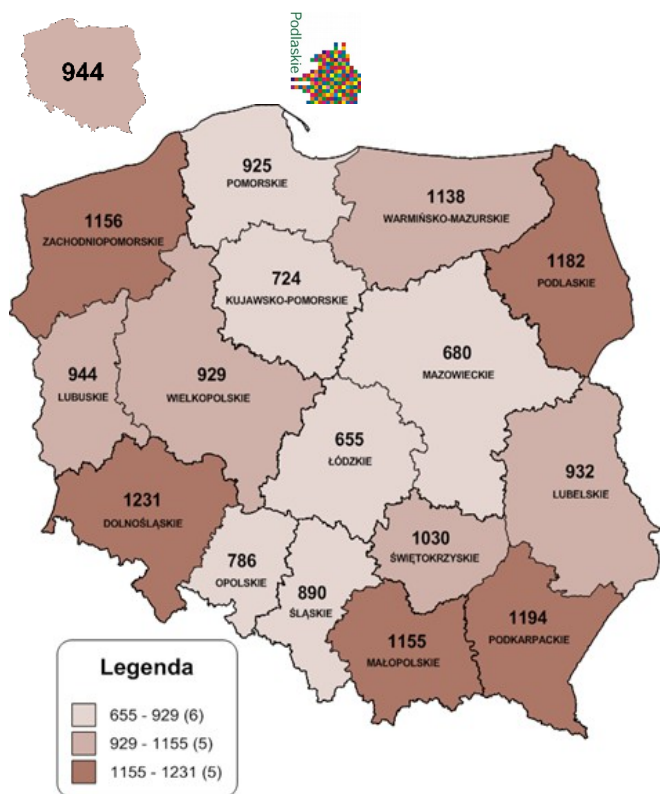

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

- W roku 2017, w województwie podlaskim liczba podmiotów trzeciego sektora na 10 tys. ludności wyniosła 36. Pod tym względem region zajmował 12 pozycję w kraju. W porównaniu do roku 2016 wartość wskaźnika wzrosła o 5,3%, tj. z poziomu 34,2 podmiotów trzeciego sektora na 10 tys. ludności.
- W latach 2013-2017, zarówno w odniesieniu do województwa podlaskiego, jak i do całego kraju można zaobserwować stabilny wzrost liczby podmiotów trzeciego sektora na 10 tys. ludności.
- W analizowanym okresie (poza rokiem 2016) województwo podlaskie zajmowało 12 miejsce w Polsce.

Mapa 9. Uczestnicy imprez organizacyjnych przez domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice na 1000 mieszkańców w 2017 roku

- W 2017 roku wartość wskaźnika Uczestnicy imprez organizowanych przez domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice na 1000 mieszkańców wyniosła 1182, a region zajmował drugą pozycję w kraju.
- W latach 2013-2017 wskaźniki dotyczące uczestnictwa w kulturze mieszkańców województwa podlaskiego utrzymywały się na względnie stabilnym poziomie.
- Wyjątek stanowi wskaźnik Liczba widzów w kinach na 1000 ludności, który od roku 2007 notuje tendencję wzrostową. W latach 2013-2017 wartość wskaźnika wzrosła o 62,4%, jednak nie przełożyło na widoczną poprawę pozycji województwa podlaskiego w kraju.
- W odniesieniu do Liczby czytelników w bibliotekach publicznych, w latach 2013-2017, zauważalny jest systematyczny spadek wartości wskaźnika. Od roku 2013, pod względem wartości tego wskaźnika, region zajmuje niezmiennie 16 miejsce w Polsce.

* przedziały danych domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Cel operacyjny 1.5 Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych

Kierunki interwencji:	Miary sukcesu:
<ol style="list-style-type: none"> Promowanie postaw i działań sprzyjających efektywności wykorzystania zasobów naturalnych Ograniczenie energo- i materiałochłonności Produkcja energii z odnawialnych źródeł 	<ol style="list-style-type: none"> Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w % Udział energii OZE wyprodukowanej w województwie w stosunku do zużycia energii w województwie Emisja metanu CH₄

Mapa 10. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w 2017 roku (%)*

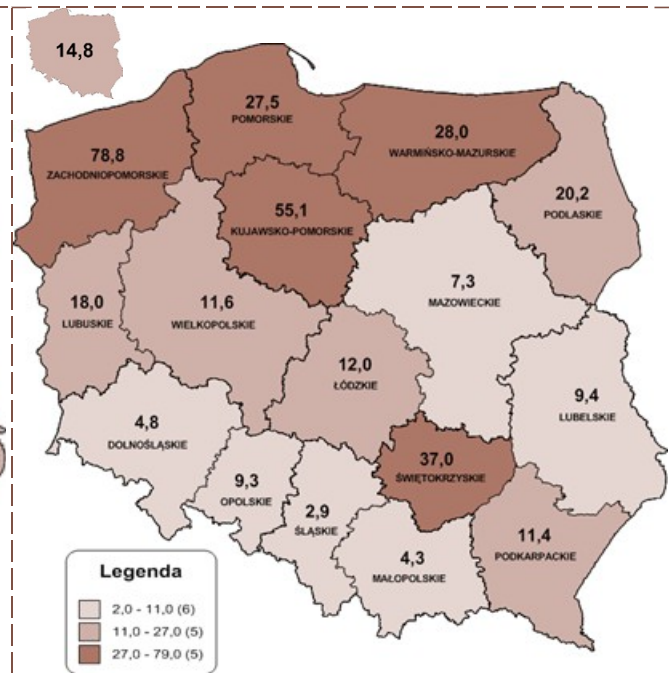
Mapa 11. Udział energii OZE wyprodukowanej w województwie w stosunku do zużycia energii w województwie w 2017 roku*

* przedziały danych domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

* przedziały danych domknięte lewostronnie

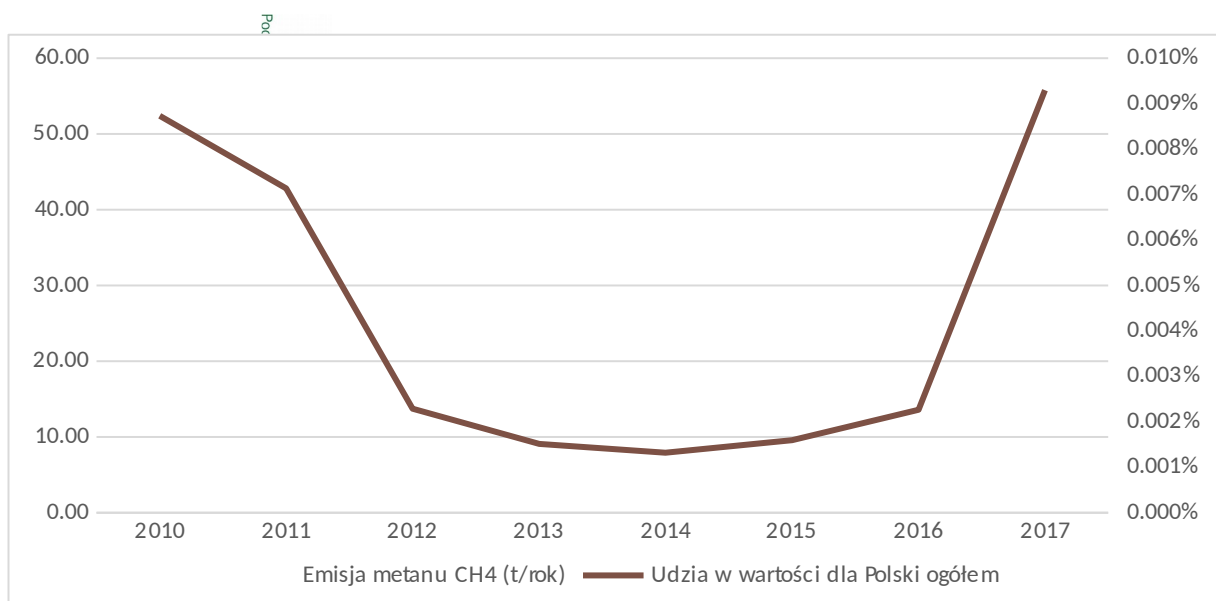
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

- W roku 2017 województwo podlaskie pod względem udziału energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem z wartością 54,7% zajmowało drugie miejsce w kraju. Jednakże w porównaniu do roku 2016 odnotowano spadek wartości wskaźnika o 11,8 p.p., tj. z poziomu 66,5%.
- Wskaźnik do roku 2013 charakteryzował się tendencją wzrostową. W latach 2013-2017 zauważalny jest spadek wartości wskaźnika. Wyniósł on 17,6 p.p. natomiast w skali kraju wartość tego wskaźnika ulega systematycznemu, jednak mało dynamicznemu wzrostowi.
- W roku 2017 różnica pomiędzy wartością dla województwa podlaskiego, a średnią dla kraju wynosiła 40,6 p.p., zaś w roku 2013 - 61,9 p.p.
- Analiza dotychczasowych zmian wartości wskaźnika, pozwala przypuszczać, że trend wzrostowy będzie utrzymany.

- Województwo podlaskie charakteryzuje się znaczącym udziałem energii z odnawialnych źródeł energii wyprodukowanej w regionie w zużyciu energii ogółem w województwie. W roku 2017 udział ten wynosił 20,2% (średnia dla Polski - 14,8%). W porównaniu do roku 2016 nastąpił spadek wartości wskaźnika o 7,3 p.p.
- Spowodowało to zmniejszenie różnicy pomiędzy wartością dla województwa podlaskiego, a średnią dla Polski z 13,2 p.p. w roku 2016 do 5,4 p.p. w roku 2017. W efekcie region przesunął się z czwartej pozycji w kraju na szóstą.
- W latach 2013-2015, zarówno w województwie podlaskim, jak i w Polsce, wskaźnik charakteryzował się tendencją wzrostową. W 2017 roku w kraju odnotowano wzrost wartości wskaźnika, zaś w województwie dalszy spadek.
- Mimo niekorzystnej tendencji odnotowanej w roku 2017, średniookresowy trend zmian wartości wskaźnika nie uległ pogorszeniu.

Wykres 8. Emisja metanu CH4 w latach 2010-2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

- W 2017 emisja metanu w województwie podlaskim wyniosła 50,28 tony. W porównaniu do roku 2016 zwiększyła się prawie czterokrotnie, z poziomu 12,69 ton.
- W latach 2013-2017 wielkość emisji metanu CH₄ w województwie podlaskim regularnie się zwiększała (za wyjątkiem roku 2014, gdy odnotowano ponad 10% spadek w porównaniu do roku 2013), co w efekcie przełożyło się na ponad pięciokrotny wzrost w analizowanym okresie.
- W przyszłości można zakładać dalszy wzrost wielkości emisji metanu w województwie podlaskim, przy czym udział województwa podlaskiego w emisji metanu ogółem w Polsce stanowi zaledwie 0,009% (2017 rok).

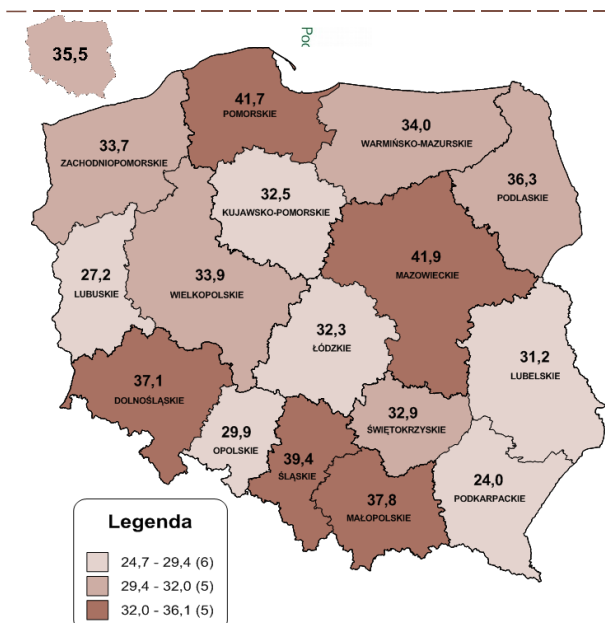
Cel operacyjny 1.6 Nowoczesna infrastruktura sieciowa

Kierunki interwencji:	Miary sukcesu:
1. Rozbudowa infrastruktury telekomunikacyjnej 2. Przebudowa systemu energetycznego 3. Wspieranie rozwoju infrastruktury gazowej	1. Wskaźnik świadczenia usług e-administracji 2. Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputer z dostępem do szerokopasmowego Internetu 3. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu 4. Korzystający z instalacji gazowej w ogóle ludności 5. Długość nowo wybudowanych i zmodernizowanych elektroenergetycznych sieci dystrybucyjnych 6. Długość nowo wybudowanych i zmodernizowanych elektroenergetycznych sieci przesyłowych

Mapa 12. Wskaźnik świadczenia usług e-administracji w 2018 roku (%)*

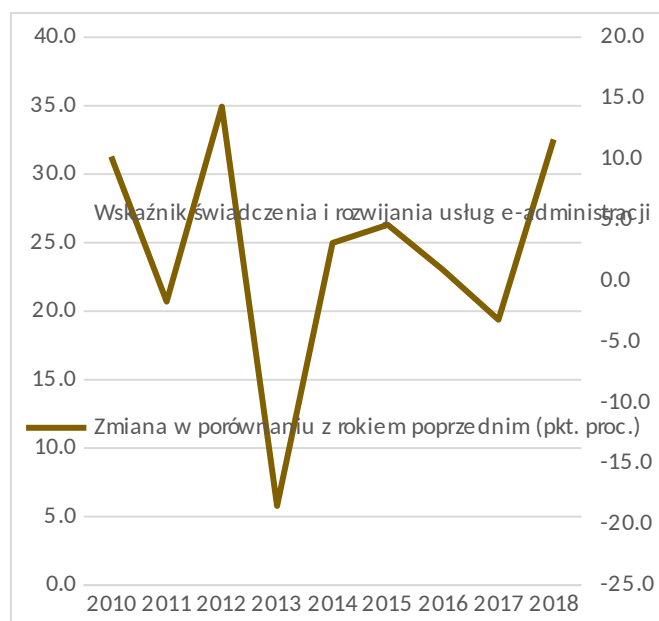

* przedziały danych są domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

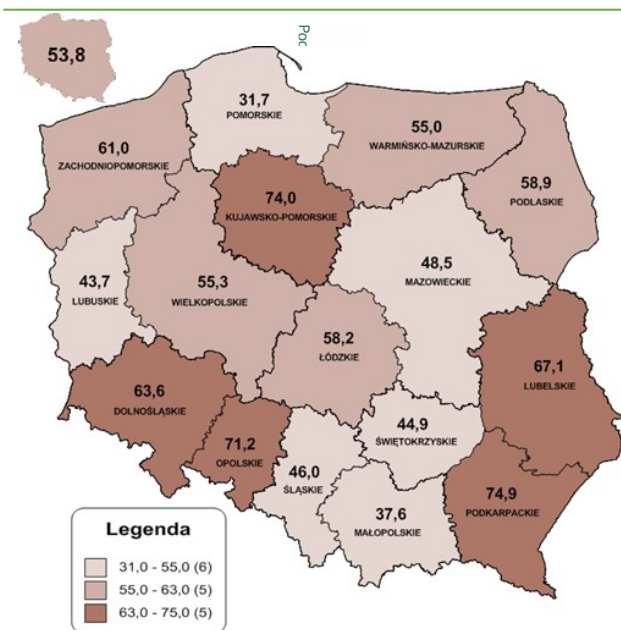
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

- W województwie podlaskim w roku 2018 w kontaktach z administracją publiczną z Internetu korzystało 36,6% obywateli. W Polsce wartość wskaźnika wynosiła 35,5%. Wzrost wartości wskaźnika w stosunku do roku poprzedniego o 11,6 p.p. wpłynął na pozycję zajmowaną przez województwo na tle pozostałych (szósta pozycja wobec szesnastego miejsca w 2017 roku).
- W okresie lat 2013-2018 wartość wskaźnika w regionie wzrosła o 17 p.p, przy czym w tym samym czasie średnia wartość dla kraju zwiększyła się o 12,9 p.p. Wskazany trend zmian spowodował, iż różnica pomiędzy wartością dla regionu a średnią dla Polski zmniejszyła się z -3,3 p.p. w 2013 roku do 0,8 p.p. w roku 2018.

Mapa 13. Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputer z dostępem do szerokopasmowego Internetu w 2017 roku*

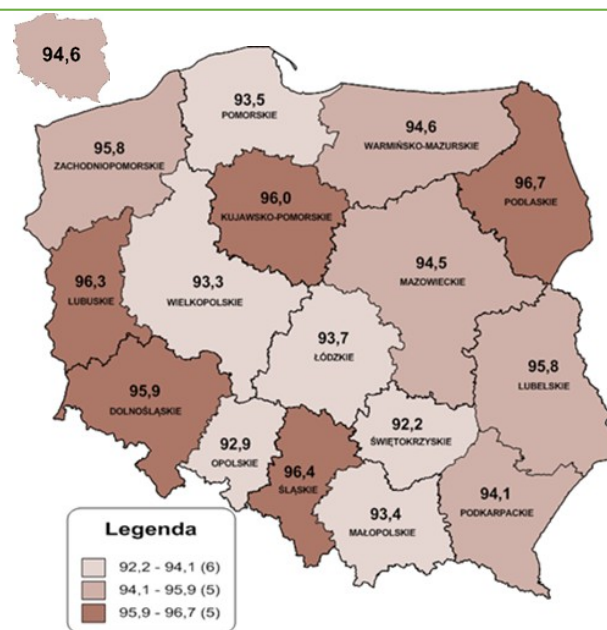
Mapa 14. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w 2017 roku*

* przedziały danych są domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

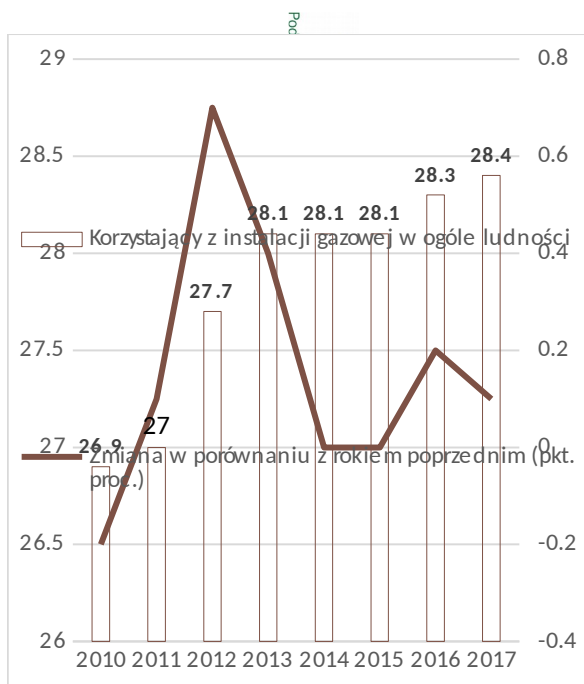
* przedziały danych są domknięte lewostronnie

- W 2017 odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputer osobisty z dostępem do Internetu szerokopasmowego w województwie podlaskim wyniósł 58,9% (wzrost o 1,9 p.p. z poziomu 57% w roku 2016). Spowodowało to przesunięcie się regionu z dziewiątego miejsca w Polsce na siódme.
- W latach 2013-2017 wartość wskaźnika zwiększyła się o 6,8 p.p., a województwo podlaskie poprawiło swoją pozycję w Polsce z trzynastej w 2013 roku, na siódmą w 2017 roku.
- O pozytywnym trendzie zmian świadczy również zmniejszenie się różnicy pomiędzy wartością wskaźnika dla regionu, a wartością średnią dla kraju. W 2013 wyniosła ona -3,3 p.p (wartość w województwie podlaskim była niższa, niż wartość średnia dla Polski), zaś w roku 2017 5,1 p.p., tj. wartość wskaźnika w regionie była wyższa od wartości średniej dla kraju.

- W roku 2017 odsetek przedsiębiorstw posiadających dostęp do Internetu szerokopasmowego w województwie podlaskim kształtował się na poziomie 96,7% i przekraczał średnią dla całego kraju o 2,1 p.p. Wartość wskaźnika w porównaniu do roku 2016 wzrosła o 1,7 p.p., co spowodowało utrzymanie się regionu na pierwszym miejscu w kraju.
- W latach 2013-2017 wartość wskaźnika zarówno dla województwa podlaskiego, jak i całego kraju systematycznie się zwiększała. Wskaźnik dla regionu wzrósł o 12 p.p., zaś średnia dla kraju o 11,9 p.p.
- W 2017 roku, w porównaniu do roku 2013, województwo podlaskie pod względem wartości analizowanego wskaźnika przesunęło się z trzeciego na pierwsze miejsce.
- Należy przewidywać, iż w najbliższym okresie pozytywny trend zmian w zakresie wartości wskaźnika zostanie utrzymany. Przy czym należy pamiętać, o niewielkich różnicach pomiędzy poszczególnymi województwami, które będą decydowały o utrzymaniu pozycji lidera przez region.

Wykres 9. Korzystający z instalacji gazowej w ogóle ludności w latach 2010-2017 (%)

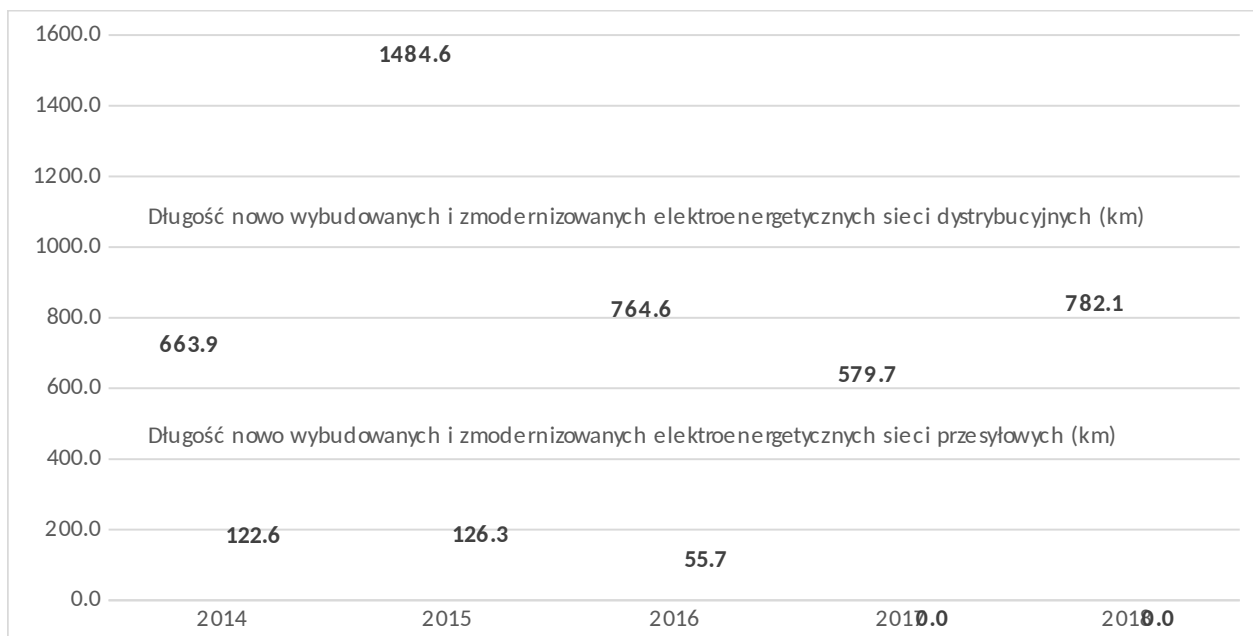

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

- W roku 2017 udział osób korzystających z instalacji gazowej w ogólnej liczbie ludności wynosił 28,4% (wzrósł o 0,1 p.p. w porównaniu do roku 2016). Nie wpłynęło to jednak na zmianę pozycji regionu w Polsce. Województwo podlaskie wśród wszystkich województw zajmuje 16 miejsce.
- Województwo podlaskie charakteryzuje się niskim, w porównaniu do średniej dla Polski, wskaźnikiem odsetka ludności korzystającej z sieci gazowej. W latach 2013-2017 wskaźnik utrzymywał się na zbliżonym poziomie 28,1%-28,4%.
- Wartość wskaźnika nieprzekraczająca 30% stanowiła około połowy średniej wartości osiągniętej w Polsce, zarówno w roku 2013 (52,4%), jak również w roku 2017 (52,1%).

Wykres 10. Długość nowo wybudowanych i zmodernizowanych elektroenergetycznych sieci dystrybucyjnych oraz długość nowo wybudowanych i zmodernizowanych elektroenergetycznych sieci przesyłowych w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PGE i

-
- W województwie podlaskim, w roku 2018 długość nowo wybudowanych i zmodernizowanych elektroenergetycznych sieci dystrybucyjnych wyniosła 782,1 km. W porównaniu do roku odnotowano wzrost o prawie 35%.
  - W latach 2014-2018 łącznie wybudowano i zmodernizowano 4274,9 km elektroenergetycznych sieci dystrybucyjnych, co daje średnią roczną ok. 855 km. Największą długość sieci wybudowano i zmodernizowano w roku 2015.
  - W okresie 2014-2016 długość nowo wybudowanych i zmodernizowanych elektroenergetycznych sieci przesyłowych wyniosła łącznie 304,6 km. A zatem średnio rocznie podejmowano działania w zakresie ok. 102 km sieci przesyłowych.
  - Zgodnie z informacją uzyskaną z Polskich Sieci Elektroenergetycznych, w 2018 roku (podobnie jak w roku 2017), w województwie podlaskim nie wybudowano nowych oraz nie dokonano modernizacji żadnych elektroenergetycznych sieci przesyłowych.
  - Tendencja spadkowa wartości wskaźnika w analizowanym okresie, tj. w latach 2014-2018 nie pozwala na wyznaczenie wiarygodnego trendu do roku 2020.

OCENA STOPNIA REALIZACJI CELÓW STRATEGII

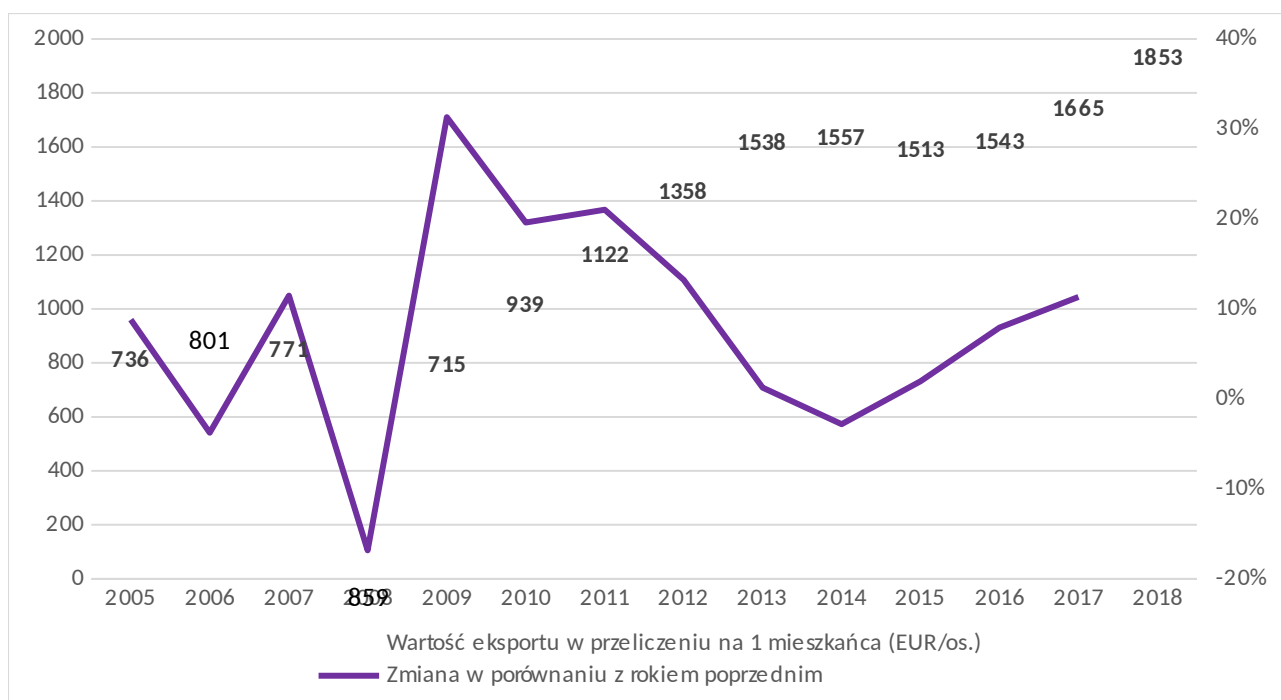

Cel strategiczny 2. Powiązania krajowe i międzynarodowe

Wskaźniki realizacji celu strategicznego:

- Wartość eksportu w przeliczeniu na jednego mieszkańca
- Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce

Wykres 11. Wartość eksportu w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2006-2018 (EUR/os.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KAS oraz GUS BDL.

- Wartość eksportu per capita w województwie, w latach 2013-2016 nie wykazywała tendencji wzrostowej - w roku 2018 miał miejsce wzrost wartości wskaźnika o blisko 11% procent (w stosunku do roku poprzedniego), co może wskazywać na początek dłuższej tendencji wzrostowej (w roku 2017 odnotowano dynamikę na poziomie 8%).
- Pomimo wzrostu wartości eksportu w przeliczeniu na jednego mieszkańca powiększa się dysproporcja pomiędzy wartością wskaźnika charakteryzującego region, a średnią wartością dla kraju, która notuje długotrwały trend wzrostowy.
- W latach 2013-2018 wartość eksportu *per capita* w województwie podlaskim wzrosła o 21%, natomiast przyrost (w latach 2013-2017) zanotowany w kraju uzyskał poziom około 34%.
- Wielkość eksportu per capita wprost zależy od liczby podmiotów gospodarki narodowej działających na terenie regionu, w tym również od wielkości zatrudnienia w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego.
- Eksport w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa jest bezpośrednio skorelowany z wydajnością pracy (wartość dodana brutto na 1 pracującego) oraz sytuacją na regionalnym rynku pracy. W umiarkowanym

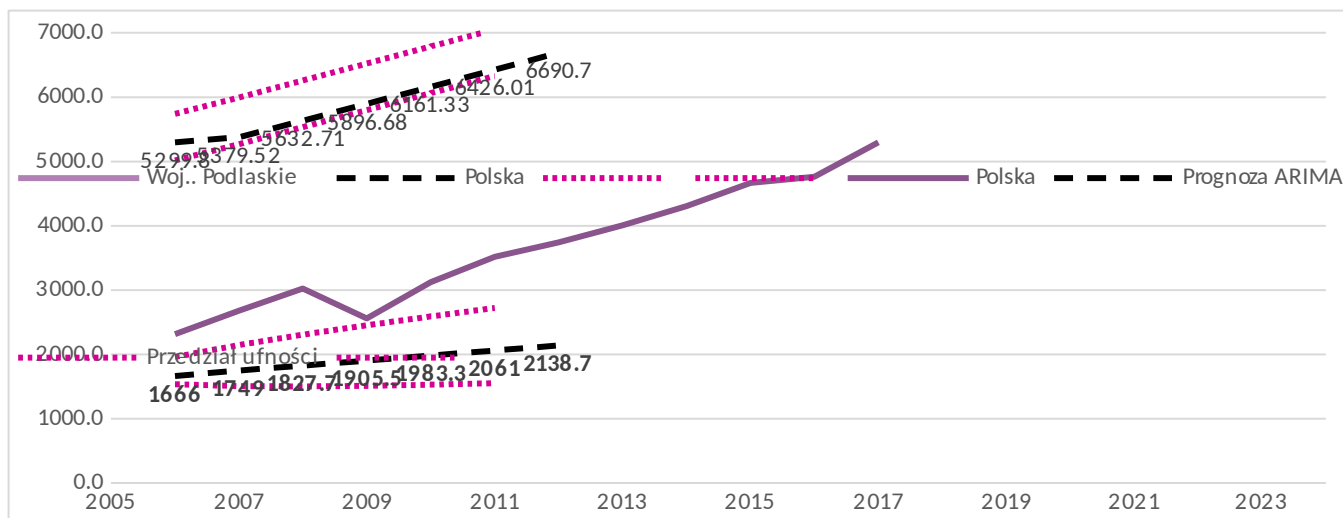

zakresie zależy od poziomu innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw.

- Wielkość eksportu wpływa na poziom osiąganego PKB w przeliczeniu na mieszkańca województwa.

Wykres 12. Wartość eksportu w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2005-2017 (EUR/os) w latach 2006-2017 z prognozą do roku 2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KAS oraz GUS BDL.

- Prognoza wartości eksportu w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach kolejnych zakłada jego systematyczny wzrost.
- Prognozowana wartość wskaźnika (prognoza ARIMA z roku 2016) dla roku 2017 wyniosła 1608,2 EUR/os., rzeczywista wartość wynosząca 1666 EUR/os. zawierała się w prognozowanym 95% przedziale ufności.
- Prognozowana w 2017 roku wartość eksportu per capita dla roku 2018 wynosiła 1749 EUR/os., rzeczywisty odczyt przewyższył prognozę o 5,9% osiągając poziom 1853 EUR/os. Rzeczywisty wynik zawierał się w 95% przedziale ufności dla sporządzonej prognozy.
- Symulacje przeprowadzone z wykorzystaniem modelu ARIMA wskazują na dalsze pogłębianie się dysproporcji pomiędzy regionem i krajem, pod względem poziomu eksportu per capita.
- Prognozowana wartość eksportu w przeliczeniu na jednego mieszkańca dla roku 2020 wynosi 1906 EUR/os. Jest to wartość niższa od założonej w Strategii wartości docelowej – wynoszącej 2000 EUR/os.

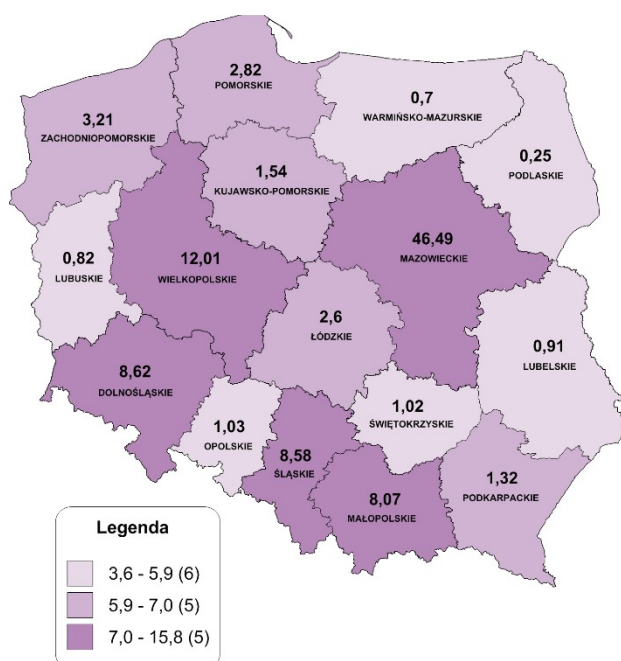
Podsumowanie realizacji Strategii w latach 2013-2017

- ✓ Utrzymywanie się tendencji wzrostowej wartości eksportu w przeliczeniu na jednego mieszkańca.
- ✓ Wzrost wartości eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2018 roku w porównaniu do 2013 roku o 20,5%, tj. o 315 EUR/os. (z 1538 EUR/os. na 1853 EUR/os.).
- ✓ Zwiększanie się dysproporcji pomiędzy wartością eksportu *per capita* w województwie podlaskim,

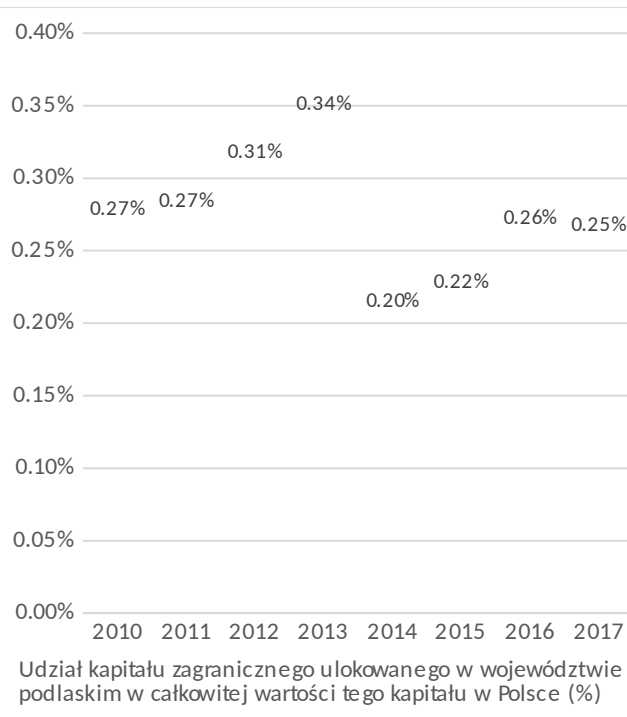
✓ a średnią wartością dla Polski (z poziomu 2488 EUR/os. w roku 2013 do 3713 EUR/os. w roku 2017). Przewiduje się utrzymanie trendu wzrostowego wartości wskaźnika, który pozwoli na zbliżenie się do określonej w Strategii wartości docelowej. Zachodzi jednak ryzyko nieosiągnięcia zakładanej wartości wskaźnika.

Wykres 13. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce (%)*

* przedziały danych domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

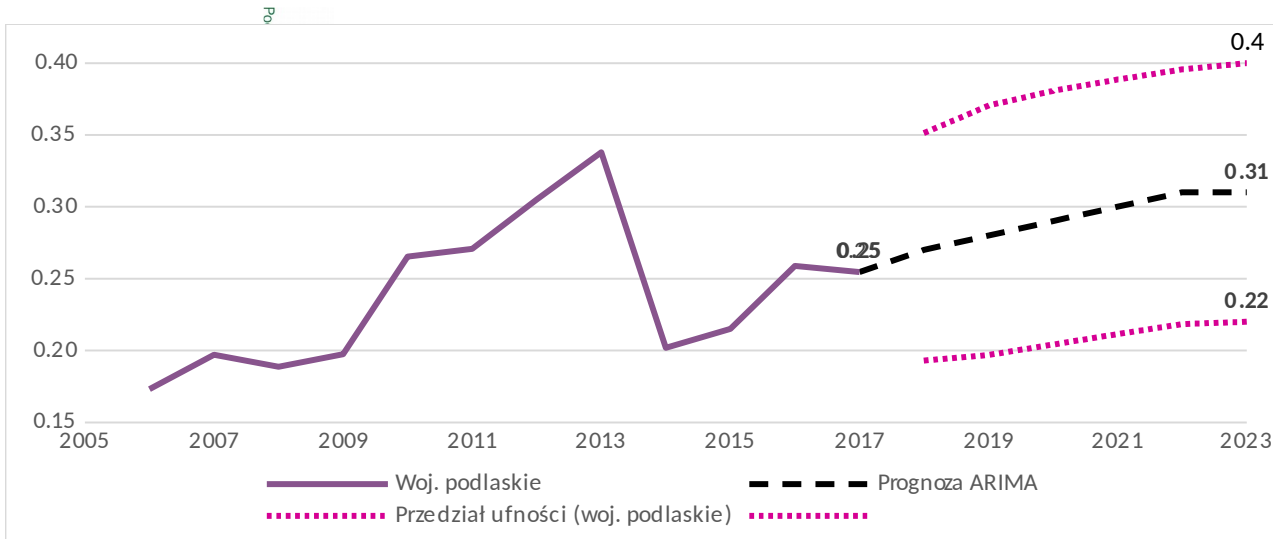

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

- Województwo podlaskie jest regionem o najniższej wartości ulokowanego w nim kapitału zagranicznego. W rankingu województw pod względem udziału ulokowanego kapitału zagranicznego w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce województwo podlaskie zajmuje 16 miejsce.
- Biorąc pod uwagę okres 2013-2017, po gwałtownym spadku wartości wskaźnika w roku 2014, w kolejnych dwóch latach obserwowano ponowny wzrost jego wartości. Jednak w roku 2017 wzrost ten wyhamował, a wartość w roku 2017 jest nieznacznie niższa niż w roku 2016.
- Wskaźnik *Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce* nie jest silnie skorelowany z pozostałymi wskaźnikami realizacji celów strategicznych i operacyjnych założonych w Strategii.

Wykres 14. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w latach 2006-2017 z prognozą do roku 2023 (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

- Prognoza wartości wskaźnika w latach kolejnych zakłada jego wzrost, który wyhamuje około roku 2023.
- Prognoza z roku poprzedniego zakładała osiągnięcie w roku 2020 wartości docelowej wynoszącej 0,34%, uwzględnienie w prognozie wartości za rok 2017 zmienia wartość prognozy na rok 2020, na 0,29%, co stawia pod znakiem zapytania możliwość uzyskania wartości docelowej.
- Nawet uzyskanie zakładanej wartości docelowej nie poprawi sytuacji regionu na tle kraju.

Podsumowanie realizacji Strategii w latach 2013-2017

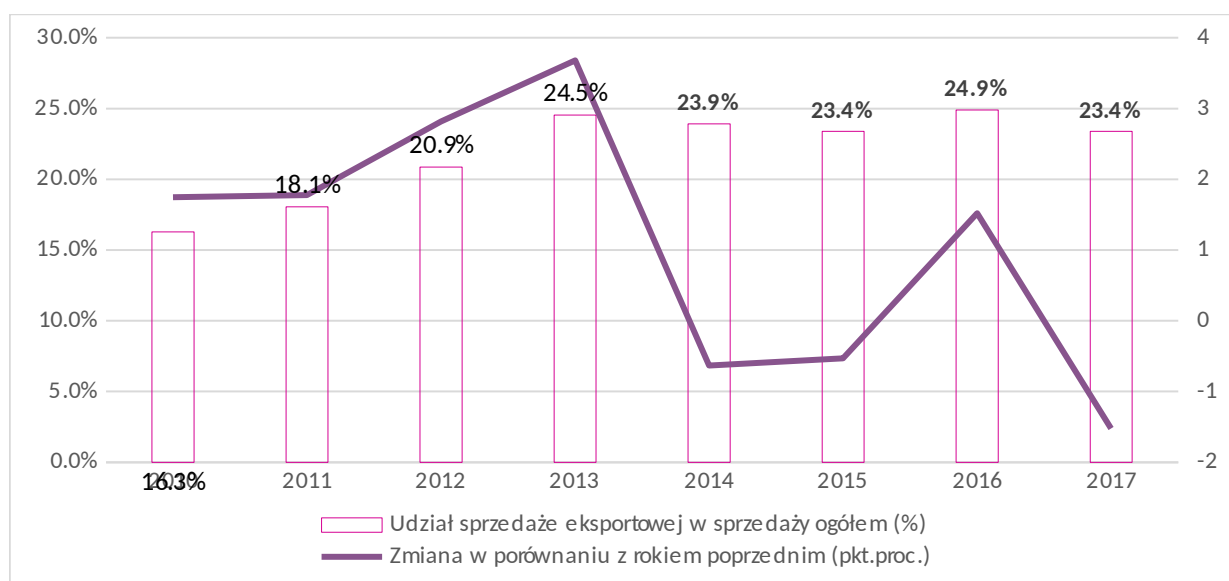
- ✓ W analizowanym okresie region zajmował ostatnią pozycję w kraju pod względem wartości ulokowanego kapitału zagranicznego.
- ✓ Spadek wartości wskaźnika nastąpił w roku 2014 (o 0,14 p. p.). Sprawił on, że widoczny w latach 2015-2017 niewielki trend wzrostowy nie przyczynił się do znaczącej poprawy jego wartości.
- ✓ Utrzymanie się pozytywnego kierunku zmian nie pozwala przewidywać, iż zakładana wartość docelowa, tj. 0,34%, zostanie osiągnięta w 2020 roku.
- ✓ Wysoka zmienność otoczenia społeczno-gospodarczego wpływającego na podjęcie decyzji o lokowaniu kapitału zagranicznego na terenie województwa, stanowi poważną przeszkodę w utrzymaniu osiągniętej w 2013 roku wartości docelowej wskaźnika.

Cel operacyjny 2.1 Aktywność podlaskich przedsiębiorstw na rynku ponadregionalnym

Kierunki interwencji:	Miary sukcesu:
1. Promocja gospodarcza regionu 2. Inicjatywy sprzyjające nawiązywaniu kontaktów gospodarczych oraz wspieranie	1. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem

Wykres 15. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem w latach 2010-2017¹⁶

Źródło: opracowanie własne na podstawie KAS oraz GUS. BDL.

- Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem w latach 2013-2017 utrzymywał się na podobnym poziomie. W roku 2015 nastąpił spadek wartości tego wskaźnika do najniższej wartości w tym okresie, tj. 23,4%. W roku 2016 odnotowano wzrost do poziomu 24,9%, a w roku 2017 spadek do wartości 23,4% (podobnie jak w roku 2015).
- Mimo zwiększania się wartości wskaźnika, różnica w stosunku do wartości wskaźnika dla kraju stale ulega zwiększeniu. W 2013 roku wskaźnik dla Polski wynosił 30,7%, zaś w roku 2017 – 33,0%. Tym samym wartość wskaźnika dla województwa podlaskiego była niższa, odpowiednio o: 6,1 p.p. oraz 9,6 p.p. Świadczy to o utrzymywaniu stanu dywergencji, a nawet o jego nieznacznym powiększeniu.
- Od roku 2007 notowany jest sukcesywny wzrost wartości eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych. W roku 2018 wyniósł on 10,7% (w porównaniu do roku 2017), tj. 9,3 mld zł.

Cel operacyjny 2.2 Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej województwa

Kierunki interwencji:	Miary sukcesu:
1. Aktywność informacyjno-promocyjna ukierunkowana na inwestorów (aktywne)	1. Wskaźnik atrakcyjności inwestycyjnej województwa podlaskiego – pozycja w rankingu 2. Powierzchnia nowo udostępnionych/wspartych

¹⁶ Wskaźnik udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem jest liczony jako iloraz wartości sprzedaży eksportowej (dostawy wewnątrzspółnotowe oraz eksport do krajów spoza UE) i sumy wartości sprzedaży detalicznej, sprzedaży hurtowej, sprzedaży eksportowej (dostawy wewnątrzspółnotowe oraz eksport do krajów spoza UE).

Podlaskie
 pozyskiwanie inwestorów)
 2. Dostępność terenów inwestycyjnych

terenów inwestycyjnych
 3. Pracujący w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego według lokalizacji siedziby zarządu

Tabela 2. Wskaźnik atrakcyjności inwestycyjnej województwa podlaskiego – pozycja w rankingu

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Wskaźnik atrakcyjności inwestycyjnej województwa - pozycja w rankingu	16	16	16	16	16	16	16

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów IBnGR.

Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową publikuje, co roku „Ranking atrakcyjności inwestycyjnej województw i podregionów Polski”. Od 2010 roku, województwo podlaskie zajmuje 16 pozycję spośród wszystkich regionów w Polsce. Na wskaźnik atrakcyjności inwestycyjnej wpływ mają różne elementy składowe. W województwie podlaskim najchętniej oceniane są: zasoby i koszty pracy oraz dostępność transportowa. Na wskaźnik atrakcyjności inwestycyjnej w województwie podlaskim negatywnie wpływają również: aktywność wobec inwestorów, chłonność rynku, wskaźnik infrastruktury gospodarczej oraz wskaźnik infrastruktury społecznej. Jedynie wskaźnik bezpieczeństwa powszechnego oceniany jest pozytywnie.

Tabela 3. Powierzchnia nowo udostępnionych/wspartych terenów inwestycyjnych w latach 2010-2017 (ha)

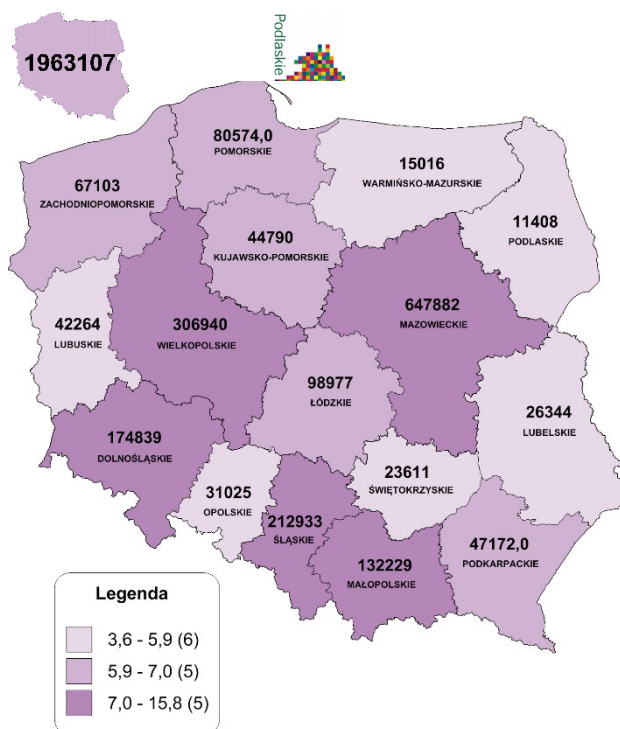
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Powierzchnia nowo udostępnionych/wspartych terenów inwestycyjnych	29,91	11,11	0	22,31	5,02	45,73	6,49	0	27,14

Źródło: opracowanie własne na podstawie KSI SIMIK 2007-2013 (dane za lata 2010-2015) i SL 2014 (dane za lata 2016-2018).

Powierzchnia nowo udostępnionych terenów inwestycyjnych w latach 2013-2018 wyniosła 106,7 ha. Skumulowana wartość wskaźnika wynikała przede wszystkim z realizacji projektów dofinansowanych ze środków RPOWP 2007-2013 oraz RPOWP 2014-2020. W roku 2015 zakończyła się realizacja projektów poprzedniej perspektywy w ramach, których oddano do użytku 45,7 ha terenów inwestycyjnych. W roku 2016 powierzchnia nowo udostępnionych lub wspartych terenów inwestycyjnych wynosiła zaledwie 6,5 ha, co wynikało z początkowej fazy realizacji nowej perspektywy finansowej. W roku 2018 powierzchnia nowo udostępnionych lub wspartych terenów inwestycyjnych zwiększyła się o 27,1 ha.

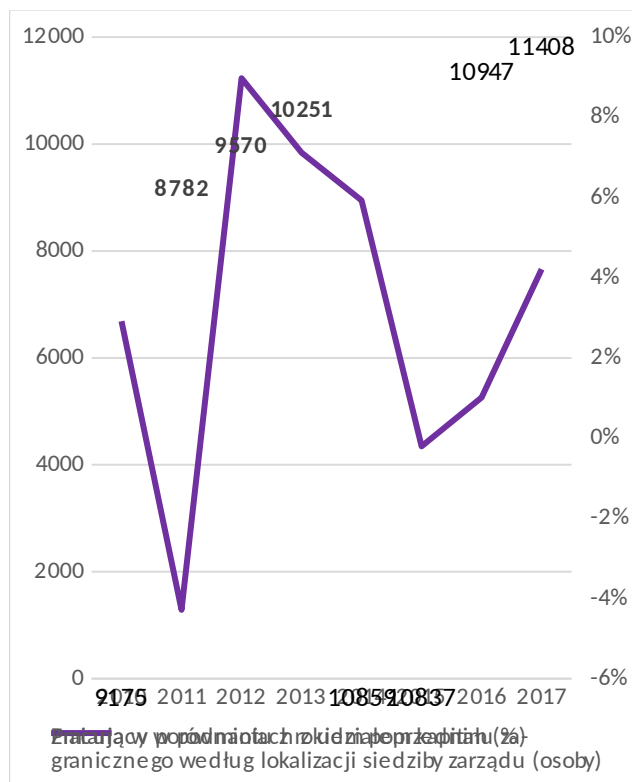
Mapa 15. Pracujący w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego według lokalizacji siedziby zarządu w roku 2017*

* przedziały danych domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

- Województwo podlaskie jest regionem o najniższej wartości ulokowanego w nim kapitału zagranicznego. Przekłada się to bezpośrednio na pozycję regionu pod względem liczby pracujących w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego. W rankingu województw, pod tym względem, województwo podlaskie zajmuje 16 miejsce.
- Po spadku w kolejnych trzech latach okresu 2013-2017 obserwowano wzrost wartości wskaźnika. W roku 2016 i 2017 odnotowano wzrost, przy czym wartość w roku 2017 jest nieznacznie wyższa niż w roku 2016, tj. o 4,2%. W latach 2013-2017 wartość wskaźnika wzrosła o 11,2%, mimo to udział regionu w wartości ogółem dla kraju nie uległ widocznej zmianie, tj. 0,6%.
- Województwo aktywnie podejmuje działania promujące region na arenie krajowej oraz międzynarodowej, zgodnie z opracowywanym corocznie *Planem promocji województwa*, który precyzuje działania promocyjne zorientowane na upowszechnianie pozytywnego wizerunku regionu wśród potencjalnych odbiorców jego oferty oraz w ramach *Strategii Promocji Gospodarczej Województwa Podlaskiego*. Do głównych przedsięwzięć o charakterze promocyjnym, realizowanych w 2018 roku, w ramach *Strategii Promocji Gospodarczej Województwa Podlaskiego*, należały: piąta edycja Wschodniego Kongresu Gospodarczego, przyznanie nagrody „Podlaska Marka Roku”, współpraca z Radcami Handlowymi placówek dyplomatycznych działających w Polsce, działania promocyjne skierowane do przedsiębiorców i ich zrzeszeń (klastrów).

Cel operacyjny 2.3 Rozwój partnerskiej współpracy transgranicznej

Kierunki interwencji:	Miary sukcesu:
1. Poprawa przepustowości i zwiększanie sieci przejść granicznych	1. Liczba sieci współpracy transgranicznej (w tym euroregiony)

<p>2. Działania w zakresie ułatwień w przekraczaniu granicy</p> <p>3. Tworzenie powiązań formalnych i nieformalnych oraz sieci współpracy</p> <p>4. Ochrona i efektywne wykorzystanie wspólnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego obszaru pogranicza</p>	<p>2. Liczba nowych umów dotyczących współpracy w ramach EWT</p>
---	--

- Zgodnie z dokumentem *Priorytety współpracy zagranicznej Województwa Podlaskiego* kontynuowano współpracę z regionami przygranicznymi Litwy i Białorusi, ze szczególnym uwzględnieniem regionów zrzeszonych w euroregionach „Niemen” i „Puszcza Białowieska”. W roku 2018 województwo podlaskie było obecne między innymi na XII Republikańskim Festiwalu Kultur i Narodów oraz XX Targach Euroregionu Niemen w Grodnie.
- Obok zaangażowania w działania euroregionów województwo podlaskie jest zaangażowane w realizację programów w ramach EWT i Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa: Perspektywa finansowa 2014-2020: Polska-Rosja, Polska-Białoruś-Ukraina, Interreg V-A Litwa-Polska, Interreg Europa, Interreg Europa Środkowa, Interreg Region Morza Bałtyckiego, URBACT III, ESPON 2020. W ramach programu Polska- Białoruś-Ukraina 2014-2020 w roku 2018 podpisano 17 umów na dofinansowanie projektów, których beneficjentami wiodącymi są podmioty z województwa. Łączna kwota dofinansowania wyniosła ponad 34,5 mln euro. Z kolei w ramach programu Interreg V-A Litwa-Polska, w roku 2018 dofinansowano 7 projektów, w których uczestniczą podmioty z województwa na łączną kwotę 2,99 mln euro.
- Samorząd województwa posiada swoich przedstawicieli w Komitetach Monitorujących Programów EWT.
- W 2018 roku podpisano porozumienie z Obwodem Brzeskim Republiki Białorusi. Strony porozumienia, w ramach swych kompetencji wspierać będą współpracę w następujących dziedzinach: przemysł, rolnictwo, wymiana handlowa, inwestycje, transport, ochrona środowiska, innowacje, rozwój technologiczny, ochrona zdrowia i polityka społeczna, sport, turystyka, kultura i ochrona dziedzictwa narodowego, nauka i edukacja, wymiana młodzieży.
- Została również uzgodniona treść listu intencyjnego z Obwodem Kostanajskim Republiki Kazachstan. Strony zadeklarowały współpracę handlowo-gospodarczą, realizację wspólnych projektów społeczno-gospodarczych, wsparcie współpracy miast i regionów, wspólne inicjatywy w obszarach kultury, edukacji, turystyki, wykorzystania nowych technologii i rozwoju potencjału przemysłowego regionów, sieci transportowych, wymianę doświadczeń. Dokument oczekuje na podpisanie przez strony.
- Na podpisanie oczekuje również porozumienie z Rządem Republiki Serbskiej Bośni i Hercegowiny. Ma ono dotyczyć rozwijania współpracy w takich obszarach, jak: gospodarka, turystyka, sport, nauka, technologia, kultura i edukacja, ochrona środowiska, opieka zdrowotna i społeczna, transport, administracja.

Cel operacyjny 2.4 Rozwój partnerskiej współpracy międzyregionalnej

Kierunki interwencji:	Miary sukcesu:
<p>1. Tworzenie powiązań formalnych i nieformalnych oraz sieci współpracy</p> <p>2. Rozwój specjalizacji ponadregionalnych i współpraca w zakresie wspólnych problemów</p>	<p>1. Liczba nowych wspólnych projektów ponad regionalnych</p> <p>2. Liczba nowych umów/porozumień pomiędzy władzami samorządowymi</p>

3. Rozwój współpracy w sferze innowacji i inwestycji

- Województwo podlaskie wraz z województwami: lubelskim, podkarpackim, świętokrzyskim oraz warmińsko-mazurskim jest członkiem inicjatywy Dom Polski Wschodniej w Brukseli, której zadaniem jest przede wszystkim reprezentowanie interesów regionów Polski Wschodniej przed instytucjami europejskimi, promowanie Polski Wschodniej w Brukseli i w innych regionach Unii Europejskiej, lobbowanie na rzecz projektów złożonych w Brukseli przez władze samorządowe i instytucje z Polski Wschodniej.
- Przedstawiciele Województwa Podlaskiego w 2018 roku aktywnie uczestniczyli w pracach Komisji ds. Polski Wschodniej Związku Województw RP. Komisja ds. Polski Wschodniej Związku Województw RP w lutym 2018 roku na posiedzeniu w Kielcach przyjęła stanowisko w sprawie ustanowienia Programu Operacyjnego Polska Wschodnia w perspektywie finansowej 2020+. Komisja ds. Polski Wschodniej Związku Województw RP w czerwcu 2018 roku na posiedzeniu w Białymstoku zdecydowała o przyjęciu stanowiska w sprawie kontynuacji programów współpracy transgranicznej realizowanej z partnerami będącymi członkami Unii Europejskiej oraz państwami niebędącymi członkami Unii Europejskiej po roku 2020 opowiadając się za dalszym wspieraniem tej współpracy i zwiększeniem poziomu dofinansowania programów.
- Województwo podlaskie nawiązało współpracę z województwami: pomorskim i warmińsko-mazurskim w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Rosja 2014-2020.
- Województwo podlaskie aktywnie współpracowało również z województwami: lubelskim, mazowieckim i podkarpackim w ramach Programu Współpracy Transgranicznej EIS Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020.
- W ramach EWT województwo podlaskie współpracowało z województwem warmińsko-mazurskim oraz instytucjami Programu Współpracy Interreg V-A Litwa-Polska.
- W 2018 roku podjęto współpracę partnerską na rzecz rozwoju i promocji Wschodniego Szlaku Rowerowego Green Velo pomiędzy pięcioma województwami Polski Wschodniej (warmińsko-mazurskie, podlaskie, lubelskie, podkarpackie, świętokrzyskie).

Cel operacyjny 2.5 Podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej regionu

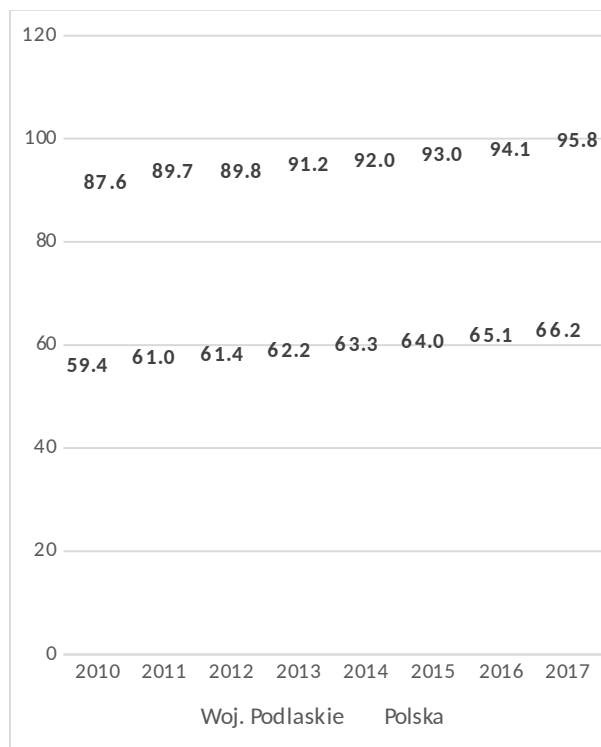
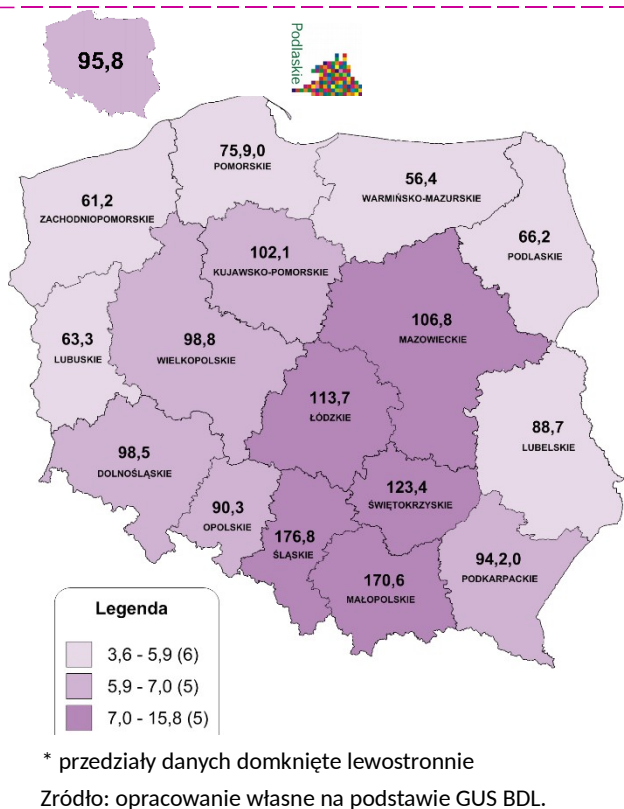

Kierunki interwencji:	Miary sukcesu:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa zewnętrznej dostępności transportowej regionu 2. Wzmocnienie spójności terytorialnej poprzez wspieranie wewnętrznej dostępności transportowej 3. Efektywny system transportu publicznego 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Drogi o twardej nawierzchni na 100 km² 2. Liczba mieszkańców w strefach dostępności drogowej Białegostoku 60 min. 3. Liczba mieszkańców w strefach dostępności kolejowej Białegostoku 60 min. 4. Średni czas dojazdu (w transporcie drogowym i kolejowym) z Białegostoku do: <ul style="list-style-type: none"> • Warszawy • Suwałk • Łomży • Bielska Podlaskiego • Olsztyna • Lublina • Kowna

Mapa 16. Drogi o twardej nawierzchni na 100 km² w roku 2017^{*}

Wykres 16. Drogi o twardej nawierzchni na 100 km² w latach 2010-2017

- Wskaźnik drogi o twardej nawierzchni na 100 km² w roku 2017 wyniósł 66,2 km. W porównaniu do roku 2016 jego wartość wzrosła o 1,7%.
- W okresie 2013-2017 wartość wskaźnika systematycznie rosła, mimo to, od 2013 roku województwo podlaskie plasuje się na 13 pozycji w kraju.
- Wartość wskaźnika w województwie jest zdecydowanie niższa od przeciętnej wartości w kraju, co wyraźnie wskazuje na niedostatek infrastruktury transportowej w regionie.
- Dystans pomiędzy wartością wskaźnika w województwie, a średnią krajową utrzymuje się na stosunkowo stałym poziomie.

Tabela 4. Średni czas dojazdu (w transporcie drogowym) z Białegostoku do Warszawy, Suwałk, Łomży, Bielska Podlaskiego, Olsztyna i Lublina w 2015 r. (minuty)¹⁷

Wyszczególnienie	Białystok	Bielsk Podlaski	Łomża	Suwałki
Białystok	x	47	62	98
Bielsk Podlaski	47	x	87	142
Łomża	62	87	x	106
Suwałki	98	142	106	x
Lublin	206	161	204	301
Olsztyn	191	216	129	168
Warszawa	136	149	109	215

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Regionalnego Planu Transportowego województwa podlaskiego na lata 2014-2020*, s. 64¹⁸.

Cel strategiczny 3. Jakość życia

¹⁷ Brak porównywalnych danych dotyczących czasu dojazdu do Kowna.

¹⁸ Regionalny plan transportowy województwa podlaskiego na lata 2012-2020 został przyjęty Uchwałą Nr 131/1587/2016 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 20 kwietnia 2016 r. w sprawie przyjęcia *Regionalnego planu transportowego województwa podlaskiego na lata 2014-2020 oraz pisemnego podsumowania i uzasadnienia w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko Regionalnego planu transportowego województwa podlaskiego na lata 2014-2020* i przekazany do Komisji Europejskiej celem potwierdzenia spełnienia warunku ex ante dotyczącego spełnienia **Celu Tematycznego 7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej**, RPOWP 2014-2020.

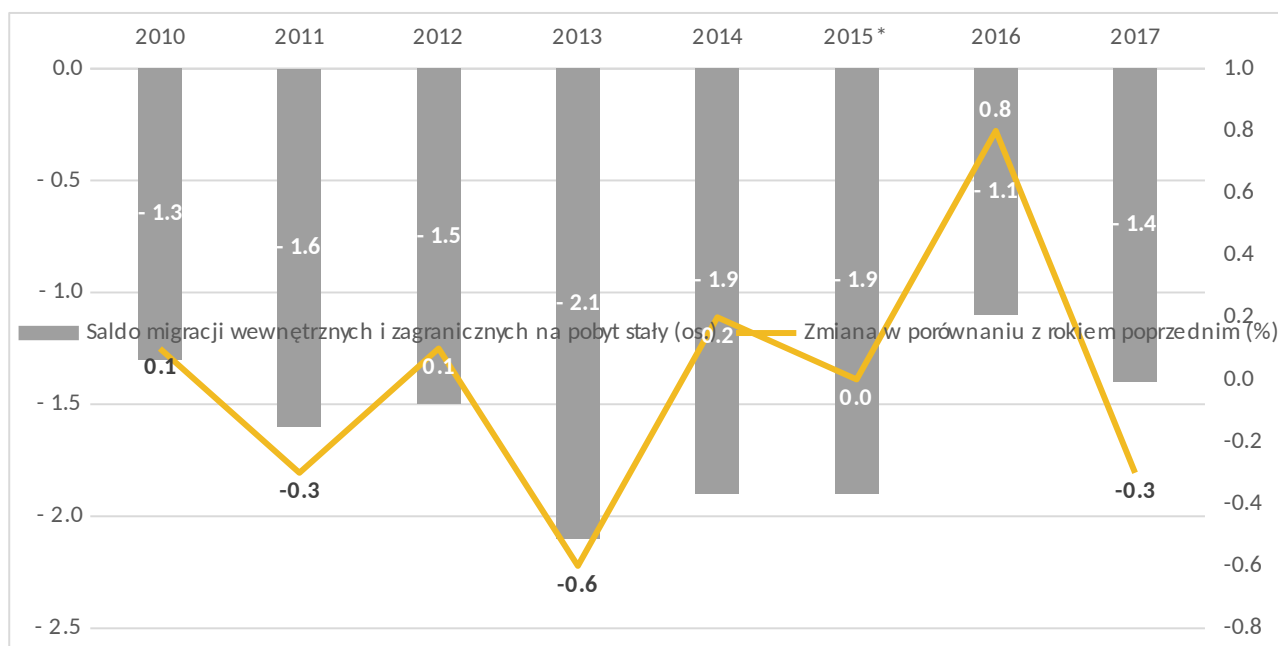
* Saldo migracji w roku 2015 w związku z brakiem danych z zakresu migracji zagranicznych wyznaczone zostało, jako suma migracji wewnętrznych z roku 2015 i migracji zagranicznych w roku 2014. Takie podejście zostało zastosowane w Roczniku Statystycznym Województw 2017.

OCENA STOPNIA REALIZACJI CELÓW STRATEGII

Wskaźniki realizacji celu strategicznego:

- Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności
- Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym

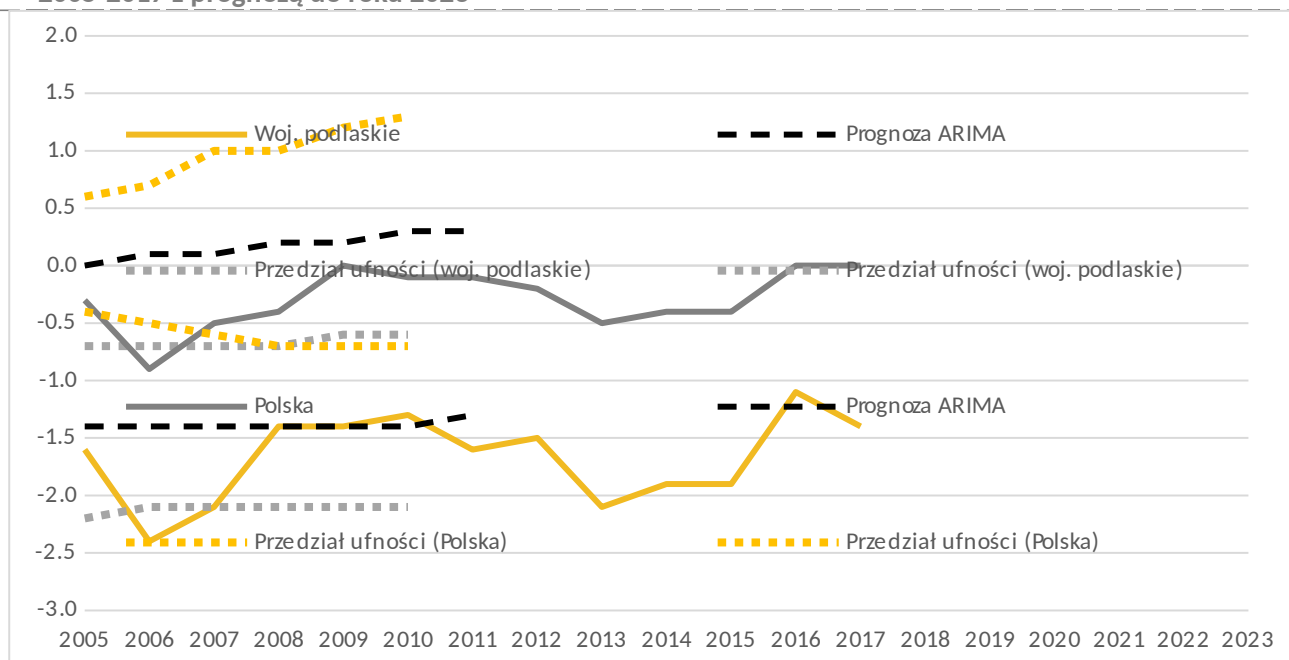
Wykres 17. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w latach 2010-2017

- Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL województwa podlaskiego.
- Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych przyjmuje wartości ujemne, co świadczy o wyludnianiu się województwa podlaskiego.
  - W roku 2017 odnotowano zmniejszenie się salda migracji do -1,4/1000 osób (z -2,1 w 2013 roku). Uzyskana wartość salda migracji w 2017 roku oznacza, że w analizowanym roku, z województwa wyemigrowało około 2000 osób więcej niż osiedliło się w regionie (wobec 2500 osobowej nadwyżki emigrujących nad przyjeżdżającymi do regionu w 2013 roku).
  - Wartość notowana w regionie jest niekorzystna w stosunku do wartości dla kraju (0,0/1000 osób w 2017 roku, uzyskany wynik oznacza, że w skali kraju liczba wyjeżdżających i przyjeżdżających na pobyt stały równoważy się). Województwo Podlaskie zajmuje czwartą pozycję w kraju pod względem wartości wskaźnika.
  - Województwo podlaskie jest jednym z pięciu województw, w których w porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano pogorszenie się salda migracji (wzrost o 0,4).
  - Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych nie jest silnie skorelowane ze wszystkimi niemal wskaźnikami realizacji celów strategicznych i operacyjnych, założonymi w Strategii, poza współczynnikiem aktywności

zawodowej dla osób w wieku 15-24 lat.

Wykres 18. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w latach 2005-2017 z prognozą do roku 2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

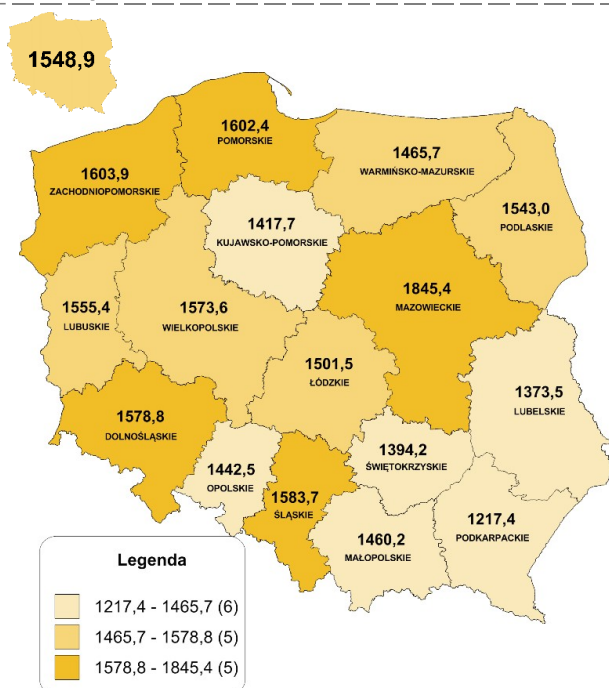
- Prognoza wartości wskaźnika w latach kolejnych zakłada niewielkie polepszenie sytuacji w stosunku do roku 2017 (utrzyma się jednak niekorzystne saldo migracji na poziomie około - 1,3 os./1000 os. rocznie).
- Symulacje z wykorzystaniem modelu ARIMA prognozują dalsze pogłębianie się dysproporcji w odniesieniu do wartości krajowej. W kraju przewiduje się wzrost przewagi osób osiedlających się nad wyjeżdżającymi.
- W 2020 roku saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych województwa podlaskiego na pobyt stały z wysokim prawdopodobieństwem będzie znacząco się różnić od zakładanej wartości docelowej na poziomie -0,4.
- Prognozowana wartość wskaźnika (prognoza ARIMA z roku 2019) dla roku 2023 wynosi -1,3 i z 95% prawdopodobieństwem będzie się zawierała w przedziale ufności od -2,1 do -0,6.

Podsumowanie realizacji Strategii w latach 2013-2017

- ✓ Utrzymywanie się wahań wartości wskaźnika saldo migracji, przekładało się bezpośrednio na wahania w bezwzględnych wartościach salda migracji. Średnia z obserwowanych wartości wskazuje, że w latach 2013-2015, rocznie wyjeżdżało około 2,0 tys. osób więcej niż osiedlało się w województwie.
- ✓ W 2017 roku uzyskano (najprawdopodobniej nietrwale) ograniczenie wielkości salda migracji o 0,3 p.p. (w porównaniu do roku bazowego 2011, z wartości -1,6 do wartości -1,4).

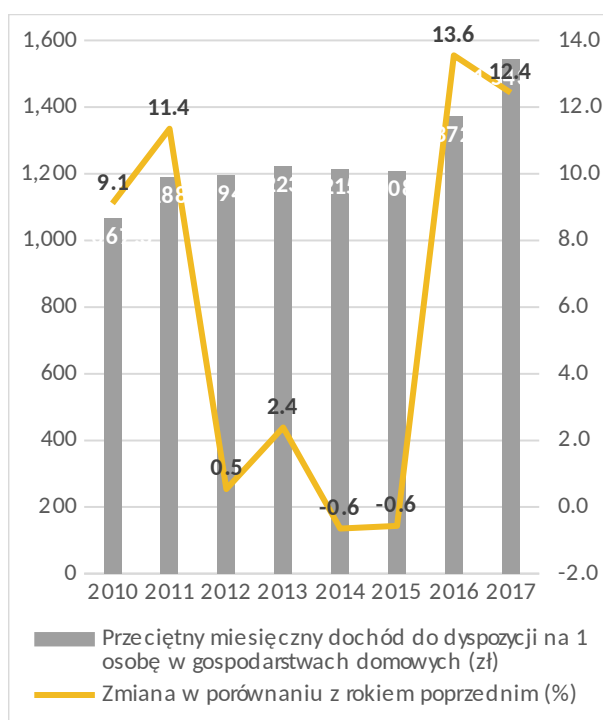
- ✓ W analizowanym okresie realizacji SRWP 2020, saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 osób zmniejszyło się o 0,5 p.p.
- ✓ Zmniejszeniu uległa również dysproporcja pomiędzy wartością salda migracji w województwie podlaskim a wartością w kraju (spadek o 0,2 p.p. w odniesieniu do roku 2013 oraz 0,4 p.p. w odniesieniu do roku bazowego - 2011).
- ✓ Województwo podlaskie należy do województw o najwyższym poziomie migracji (czwarte miejsce w kraju pod względem wartości wskaźnika).

Mapa 17. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na jedną osobę w gospodarstwie domowym w 2017 roku*

* przedziały danych są domknięte lewostronnie
 Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 19. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na jedną osobę w gospodarstwie domowym w latach 2010-2017

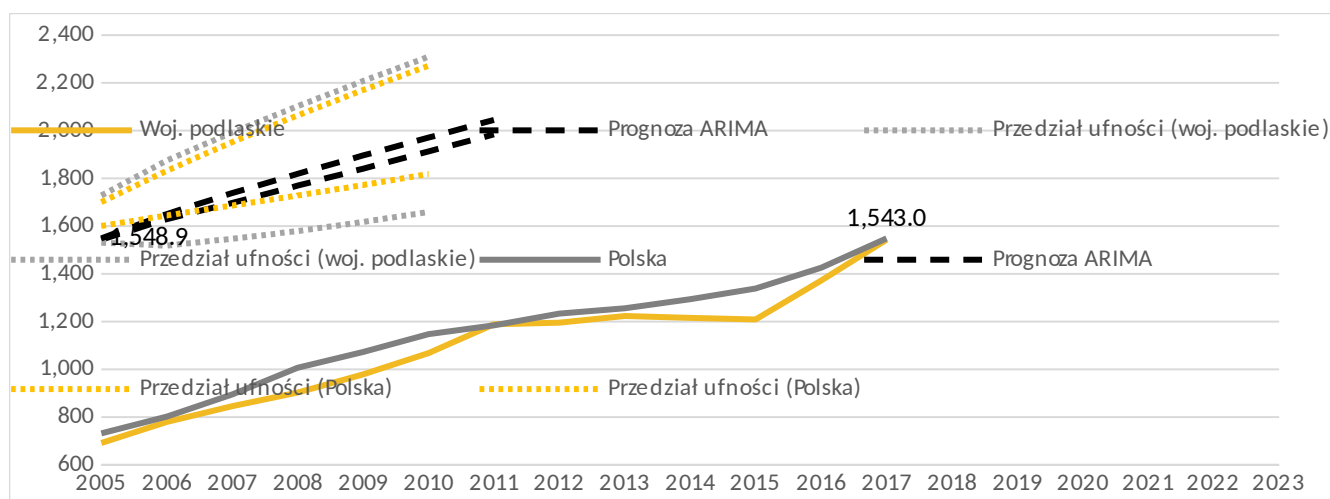
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

- W roku 2017 przeciętny miesięczny dochód dyspozycyjny na 1 osobę w gospodarstwie domowym wynosił 1543 zł.
- Odnotowano niemal 12,4% wzrost w porównaniu do roku 2016 (jeden z najwyższych w kraju, w analizowanym okresie).
- Województwo podlaskie zajmuje ósme miejsce w kraju pod względem wartości wskaźnika, pomimo że jego wartość stanowi 99,6% wartości średniej dla kraju. Wskazuje to na niewielkie różnice w wartości wskaźnika pomiędzy województwami.
- Wysokość miesięcznego dochodu do dyspozycji wykazuje korelację z wielkością eksportu w przeliczeniu na jednego mieszkańca, jak również poziomem wydajności pracy na regionalnym rynku pracy. Należy wskazać także na zależność od wysokości kapitału zagranicznego ulokowanego na terenie województwa podlaskiego.
- Na wielkość dochodów wpływa również rozwój sieci drogowej oraz stan dostępnej opieki medycznej.

- W umiarkowanym zakresie, na poziom dochodu do dyspozycji wpływa innowacyjność podlaskich firm.
- Można zauważyć pozytywne korelacje pomiędzy rosnącym poziomem dochodu a oczekiwaną długością życia mieszkańców województwa oraz rozwojem podmiotów trzeciego sketora, a także zakresem korzystania z oferty rozrywkowo-kulturalnej, w szczególności kin.
- Rosnący dochód do dyspozycji przyczynia się do ograniczania liczby osób korzystających ze świadczeń społecznych.

Wykres 20. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na jedną osobę w gospodarstwie domowym w latach 2005-2017 z prognozą do roku 2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

- Prognoza wartości wskaźnika zakłada systematyczny wzrost jego wartości w kolejnych latach.
- W 2020 roku miesięczny dochód do dyspozycji na jedną osobę w gospodarstwie domowym z wysokim prawdopodobieństwem przekroczy wartość docelową założoną w SRWP 2020 na 1648 zł.
- Prognozowana wartość wskaźnika (prognoza ARIMA z roku 2019) dla roku 2023 wynosi 1983,9 zł. Z 95% prawdopodobieństwem wartość wskaźnika będzie zawierać się w przedziale od 1658,1 zł do 2309,1 zł.
- Należy przewidywać, iż wartość wskaźnika będzie wykazywać coraz większe dysproporcje w odniesieniu do średniej wartości dla Polski.

Podsumowanie realizacji Strategii w latach 2013-2017

- ✓ Obserwowany jest stały wzrost wartości wskaźnika.
- ✓ Pogorszenie pozycji w 2017 roku (8 m-ce) w stosunku do roku 2013 (6 m-ce w 2011 roku).
- ✓ Przewiduje się utrzymanie wzrostu przeciętnego miesięcznego dochodu do dyspozycji na jedną osobę w gospodarstwie domowym, w województwie podlaskim, który znacząco zbliży region do założonej wartości docelowej w roku 2020, ustalonej na poziomie 1648 zł.

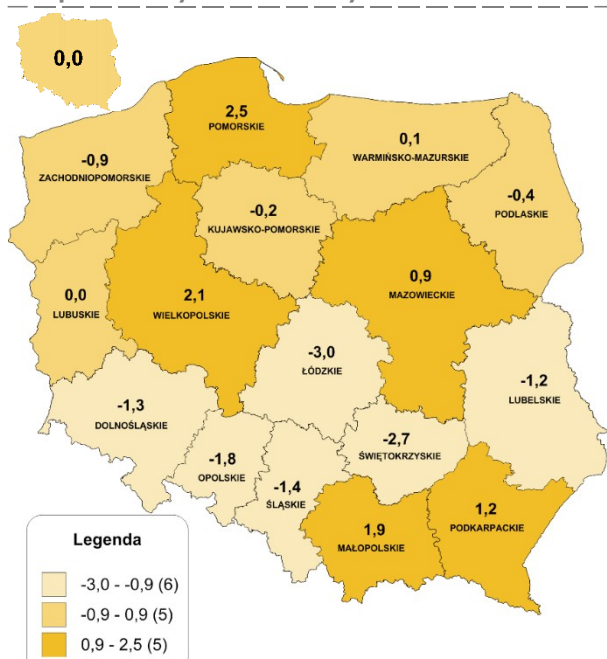

Cel operacyjny 3.1 Zmniejszenie negatywnych skutków problemów demograficznych

Kierunki interwencji:	Miary sukcesu:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie rodzin w opiece nad dzieckiem i osobami zależnymi 2. Rozwój nowoczesnych, dobrze adresowanych usług społecznych 3. Wsparcie aktywności zawodowej i społecznej osób starszych, umożliwiające lepsze wykorzystanie ich potencjału 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przyrost naturalny na 1000 ludności 2. Współczynnik aktywności zawodowej (w IV kwartale): <ul style="list-style-type: none"> • ogółem • osób w wieku 15-24 lata • osób w wieku 55 i więcej lat

Mapa 18. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2017 roku*

- W 2017 roku przyrost naturalny w przeliczeniu na 1000 ludności wyniósł (-0,4).
- W porównaniu do roku 2016 (-0,8) odnotowano wzrost o 0,4 p.p., co jednak nie zmienia faktu, że wartość wskaźnika była niższa od średniej wartości dla Polski (0,0) o 0,4 p.p. Natomiast w odniesieniu do roku 2013, przyrost naturalny w przeliczeniu na 1000 ludności wzrósł o 0,9 p.p.
- W roku 2017 województwo podlaskie na tle innych województw pod względem wartości wskaźnika zajmowało dziewiątą pozycję.
- Biorąc pod uwagę grupę województw, które cechują się ujemnymi wartościami wskaźnika, podlaskie charakteryzują jedne z najkorzystniejszych wartości (-0,4 wobec najniższej wartości w kraju charakteryzującej województwo łódzkie: -3,0).

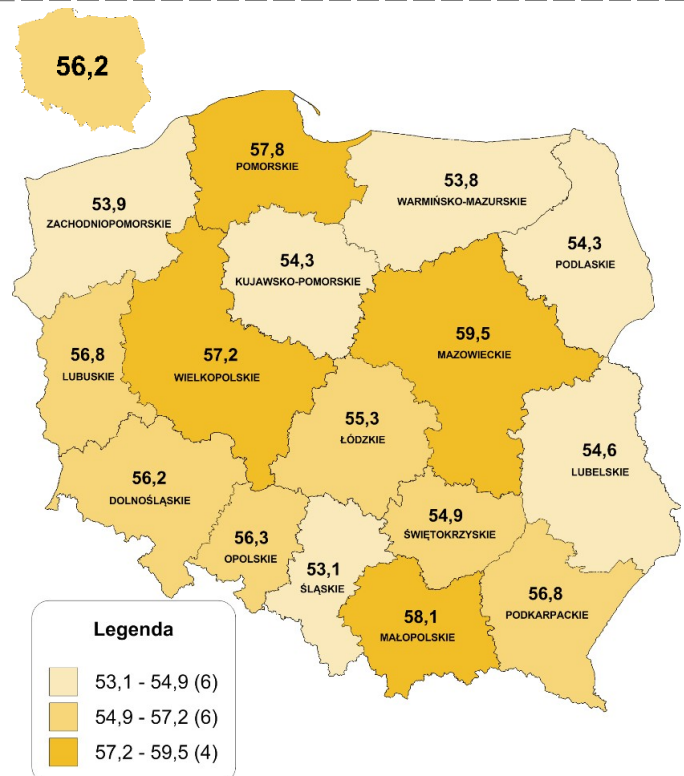
* przedziały danych są domknięte lewostronnie
Zródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Mapa 19. Współczynnik aktywności zawodowej ogółem w IV kwartale 2017 roku*

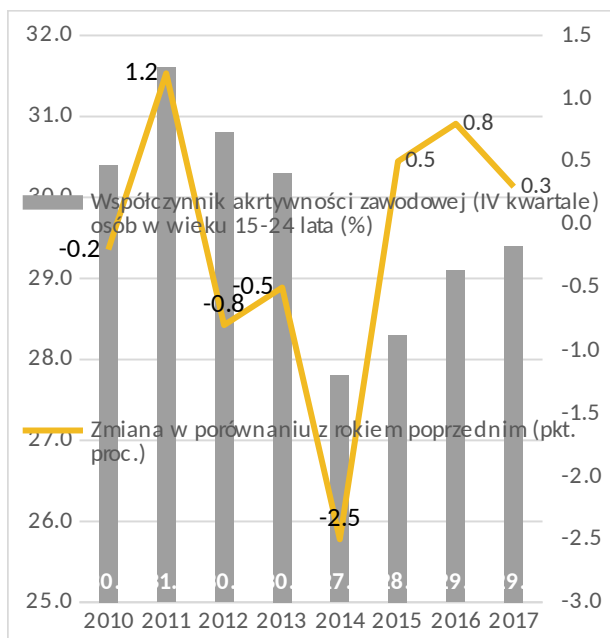

- W IV kwartale 2017 roku w województwie podlaskim współczynnik aktywności zawodowej dla ogółu mieszkańców wynosił 54,3 i był niższy od wartości dla Polski o 1,9 p.p.
- Wskaźnik charakteryzuje się trendem spadkowym. W porównaniu z rokiem poprzednim wskaźnik zmniejszył się o 1 p.p. Natomiast w odniesieniu do roku 2013, wartość uległa zmniejszeniu o 1,7 p.p.
- W skali kraju, województwo podlaskie charakteryzuje się stosunkowo niskim współczynnikiem aktywności zawodowej ogółu ludności w IV kwartale (12 miejsce w 2017 roku).

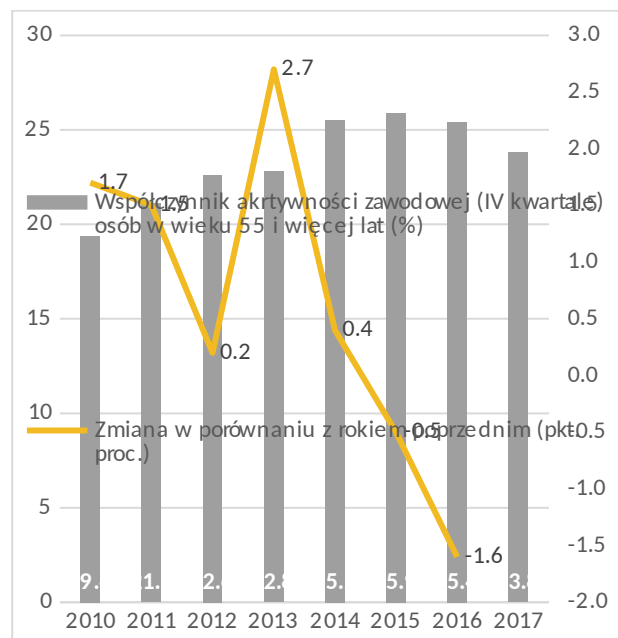
* przedziały danych są domknięte lewostronnie
 Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 21. Współczynnik aktywności zawodowej (IV kwartał osób w wieku 15-24 lata w lata 2010-2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS-STARTEG oraz opracowań sygnałnych z lat 2014-2016 „Aktywność ekonomiczna województwa podlaskiego w IV kwartale”

Wykres 22. Współczynnik aktywności zawodowej (IV kwartał) osób w wieku 55 i więcej w lata 2010-2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS-STARTEG oraz opracowań sygnałnych z lat 2014-2016 „Aktywność ekonomiczna województwa podlaskiego w IV kwartale”

w roku 2017 wynosiła 29,4% (wzrost o 0,3 p.p. w stosunku do roku poprzedniego).

- W odniesieniu do roku 2013, wartość współczynnika aktywności zawodowej osób w wieku 15-24 lat obniżyła się o 0,9 p.p.
- Mieszkańcy województwa podlaskiego w wieku 15-24 lata charakteryzują się najniższym, w skali kraju, współczynnikiem aktywności zawodowej w IV kwartale.
- Od 2014 roku, pomimo spadku pozycji wśród pozostałych regionów, systematycznie rośnie współczynnik aktywności zawodowej (w IV kwartale) osób w wieku 15-24 lata. Świadczy to o większych przyrostach współczynnika w innych województwach w kraju.

aktywne zawodowo powyżej 55 roku życia stanowiły 23,8% całej kategorii wiekowej.

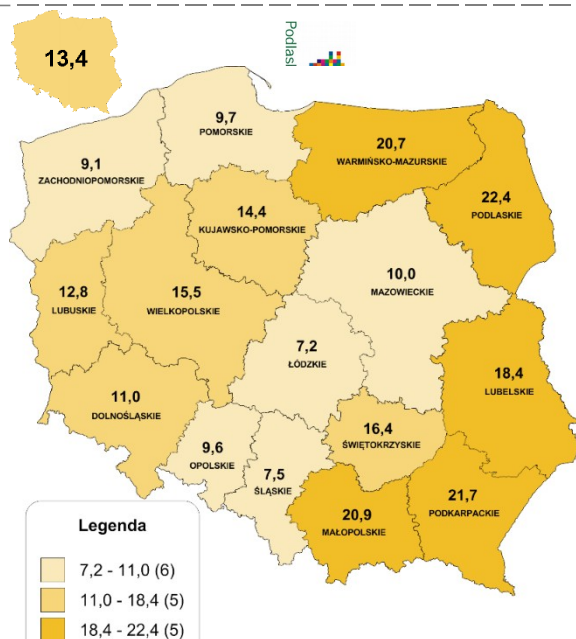
- W porównaniu do roku 2013 aktywność zawodowa osób powyżej 55 roku życia wzrosła o 1,0 p.p. (z 22,8%). Spadkowi, o jedno miejsce (pomimo wzrostu wartości współczynnika), uległa pozycja województwa w skali kraju.
- W skali kraju wartość analizowanego wskaźnika wynosiła 24,9% i była wyższa od wartości dla województwa podlaskiego o 1,1 p.p.
- Województwo podlaskie charakteryzuje się jednym z niższych, w skali kraju, współczynników aktywności zawodowej osób w wieku 55 i więcej lat (13 miejsce).

Cel operacyjny 3.2 Poprawa spójności społecznej

Kierunki interwencji:	Miary sukcesu:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Współpraca i rozwój potencjału instytucjonalnego w obszarze pomocy i integracji społecznej 2. Wspieranie osób wykluczonych społecznie, zagrożonych wykluczeniem społecznym, dysfunkcją lub przeżywających trudność 3. Wsparcie rodziny i systemu pieczy zastępczej 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym 2. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności 3. Liczba przedsiębiorstw będących członkami organizacji Global Compact w woj. Podlaskim w relacji do liczby takich przedsiębiorstw w całej Polsce

Mapa 20. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym w 2017 roku *

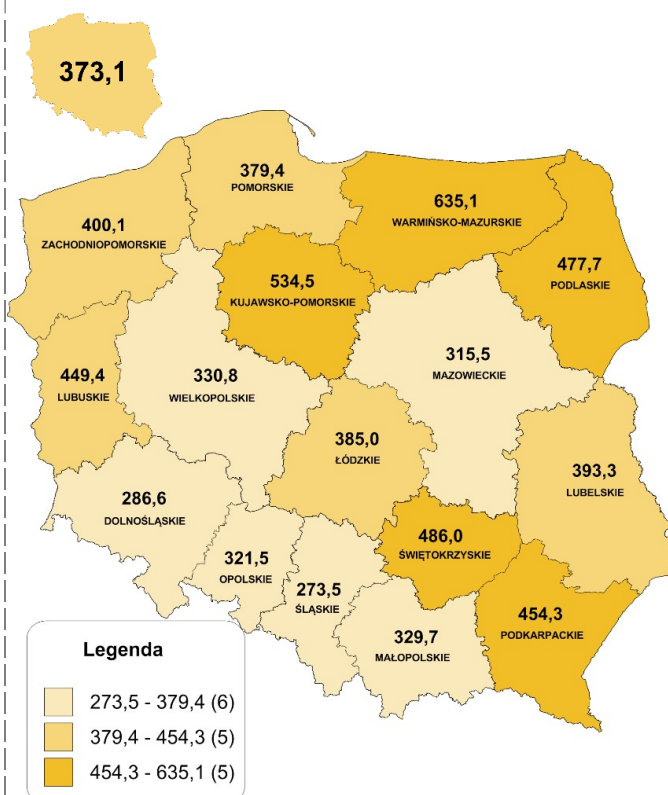

* przedziały danych domknięte lewostronnie
 Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

- W 2017 roku wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym wyniósł 22,4%.
- W porównaniu do roku poprzedniego odnotowano przyrost o 5,4 p.p. Natomiast w odniesieniu do roku 2013 zagrożenie ubóstwem relatywnym zmniejszyło się o 0,3 p.p.
- Pod względem wartości wskaźnika, województwo podlaskie zajmuje pierwsze miejsce wśród pozostałych regionów, co oznacza, że blisko co czwarta osoba zamieszkująca region zagrożona jest ubóstwem relatywnym.
- Najwyższe zagrożenie ubóstwem relatywnym występuje w województwach wschodnich.

- Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym w województwie podlaskim jest blisko trzykrotnie wyższy od wartości, jaką odnotowano w województwie łódzkim - województwie o najniższym poziomie analizowanego współczynnika.

Mapa 21. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności w 2017 roku *

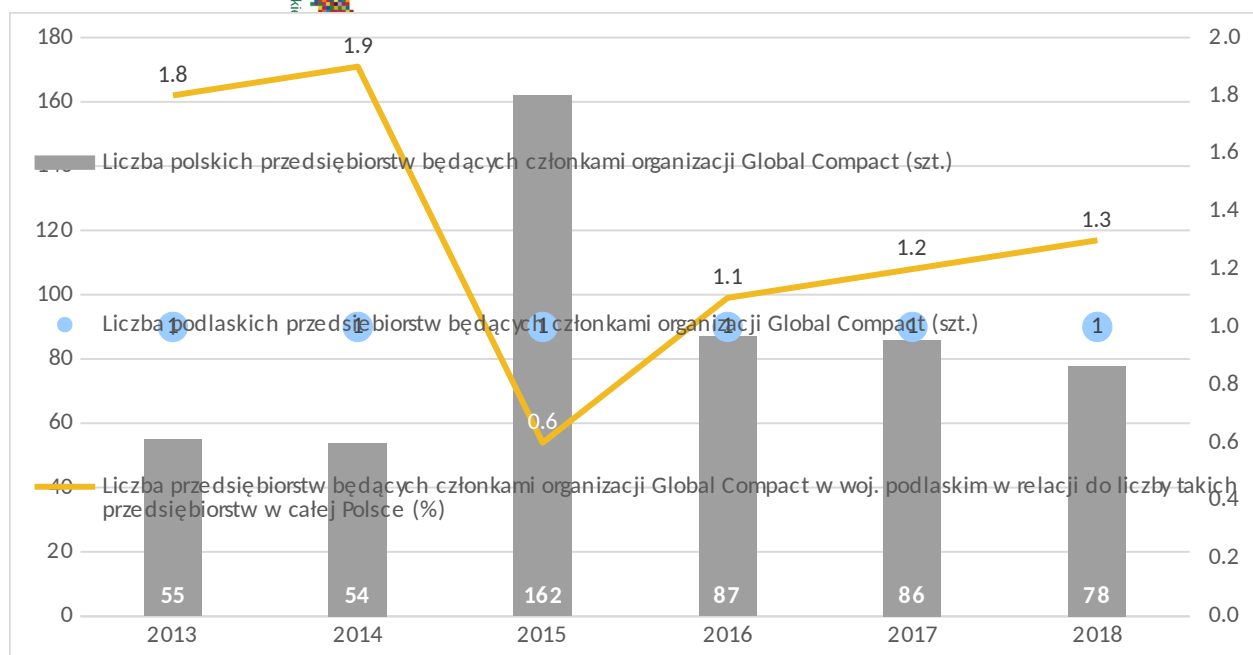
* przedziały danych domknięte lewostronnie
 Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 23. Liczba przedsiębiorstw będących członkami organizacji Global Compact w województwie

podlaskim w relacji do liczby takich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2013-2018

Źródło: <https://www.unglobalcompact.org/>

- Od 2013 roku, województwo podlaskie reprezentuje jeden przedstawiciel w organizacji Global Compact.
- Zmiany liczby przedsiębiorstw będących członkami organizacji Global Compact w województwie podlaskim w relacji do liczby takich przedsiębiorstw w całej Polsce wynika ze zmian w ogólnej liczbie polskich przedsiębiorstw będących członkami danej organizacji.
- Od trzech lat obserwowany jest spadek liczby przedsiębiorstw z Polski, należących do organizacji Global Compact.

Cel operacyjny 3.3 Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa oraz bezpieczeństwa publicznego

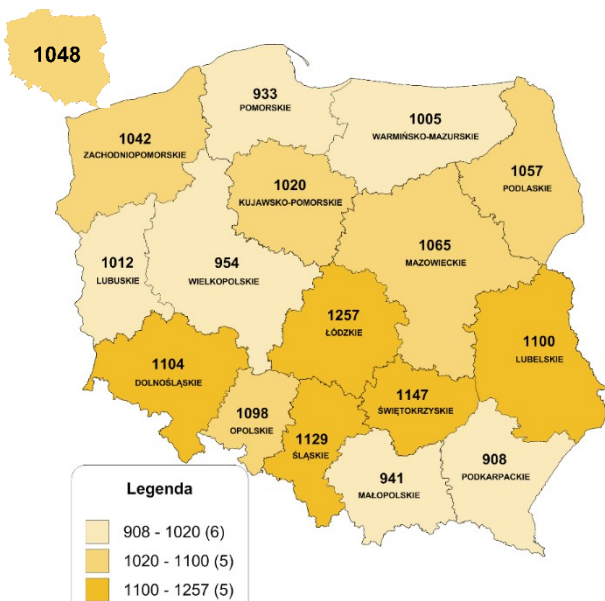
Kierunki interwencji:	Miary sukcesu:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa efektywności systemu opieki zdrowotnej w województwie 2. Kształtowanie prozdrowotnego stylu życia 3. Wzrost efektywności działania podmiotów i służb bezpieczeństwa publicznego i ratownictwa 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wskaźnik umieralności ogólnej w województwie podlaskim 2. Wskaźnik przeciętnego dalszego trwania życia w momencie urodzenia (kobiet i mężczyzn) 3. Wskaźnik umieralności niemowląt w województwie podlaskim 4. Liczba lekarzy na 10 tys. mieszkańców 5. Liczba pielęgniarek i położnych na 10 tys. mieszkańców 6. Liczba łóżek szpitalnych na 10 tys. mieszkańców 7. Liczba zabitych w wypadkach drogowych na 100 wypadków 8. Liczba rannych w wypadkach drogowych na 100 wypadków

9. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję i prokuraturę

Mapa 22. Wskaźnik umieralności ogólnej w województwie podlaskim w 2017 roku

* przedziały danych domknięte lewostronnie

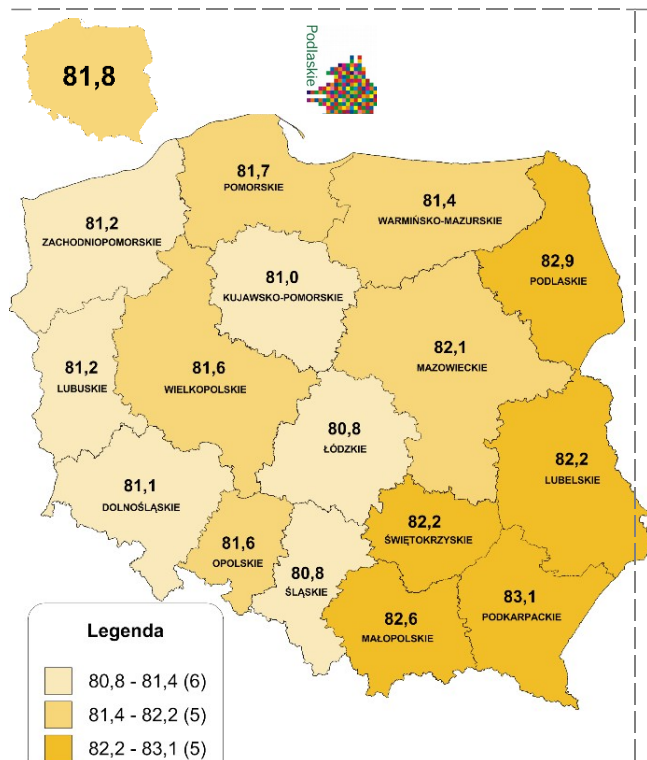
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

- W 2017 roku wartość wskaźnika umieralności ogólnej w województwie podlaskim (liczba zgonów na 100 tys. osób), wyniosła 1057 i kształtowała się powyżej wartości dla Polski. W porównaniu do 2013 roku liczba zgonów na 100 tys. osób wzrosła o 41 osób.
- Województwo podlaskie pod względem wartości wskaźnika zajmowało ósme miejsce (analogiczna pozycja jak w roku 2013).
- Zarówno w regionie, jak i w Polsce występują znaczne wahania wartości wskaźnika, przy jednoczesnym występowaniu trendu wzrostowego (rośnie liczba zgonów).

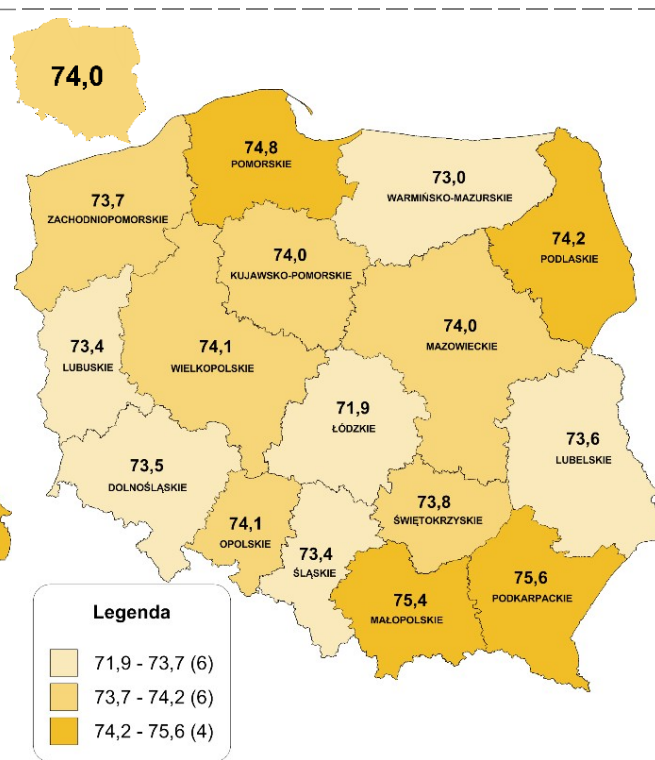
Mapa 23. Wskaźnik przeciętnego dalszego trwania życia w momencie urodzenia kobiet w 2017 roku *

Mapa 24. Wskaźnik przeciętnego dalszego trwania życia w momencie urodzenia mężczyzn w 2017 roku *

* przedziały danych domknięte lewostronnie Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

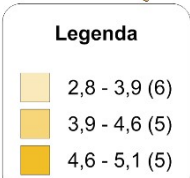
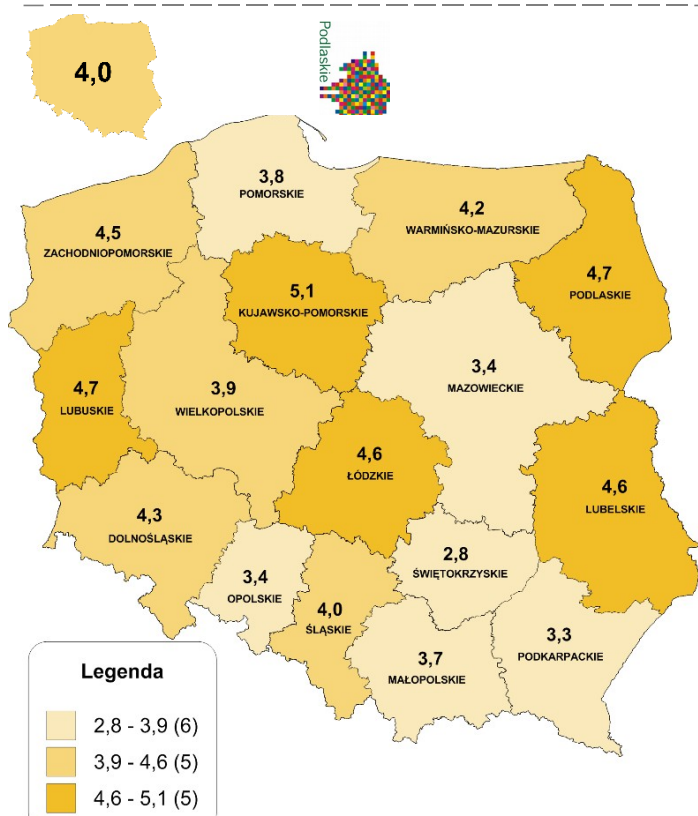
* przedziały danych domknięte lewostronnie Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

- Kobiety urodzone w 2017 roku w województwie podlaskim osiągną średni wiek 82,9 lat podczas, gdy w Polsce wiek ten wyniesie 81,8 lat.
- Pod względem wskaźnika przeciętnego dalszego trwania życia kobiet w momencie urodzenia województwo podlaskie 2017 roku sklasyfikowało się na drugiej pozycji (za województwem podkarpackim).
- Przeciętne dalsze trwanie życia kobiet (w momencie urodzenia) w latach 2013-2017 w województwie podlaskim wydłużyło się o siedem miesięcy, a w skali całego kraju o ponad osiem miesięcy.

- Mężczyźni urodzeni w 2017 roku w województwie podlaskim osiągną średni wiek 74,2 lata (mieszkańcy Polski: 74,0).
- Pod względem wskaźnika przeciętnego dalszego trwania życia mężczyzn w momencie urodzenia województwo podlaskie w 2017 roku zostało sklasyfikowane na 4 pozycji (za województwami: podkarpackim, małopolskim oraz pomorskim).
- Przeciętne dalsze trwanie życia mężczyzn (w momencie urodzenia) w latach 2013-2017 w województwie podlaskim wydłużyło się o ok. rok, natomiast w skali kraju wiek ten wydłużył się o blisko 11 miesięcy.

Mapa 25. Wskaźnik umieralności niemowląt w województwie podlaskim w 2017 roku (liczba zgonów na 1000 urodzeń żywych)

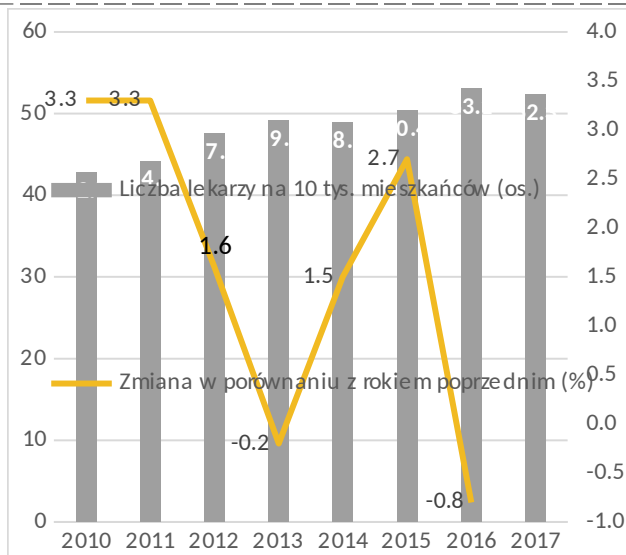

* przedziały danych domknięte lewostronnie Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

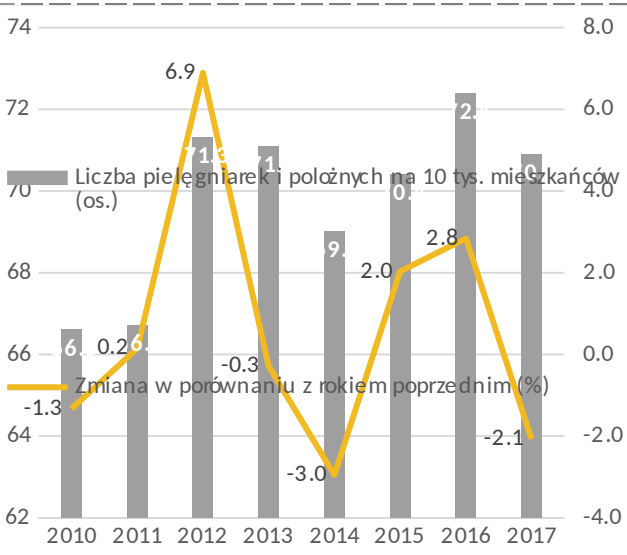
- W 2017 roku wskaźnik umieralności niemowląt w województwie podlaskim wyniósł 4,7 co przekraczało średnią wartość dla Polski.
- Wartość wskaźnika w latach 2013-2017 wahała się, przy czym nominalnie wzrosła o 0,1 pkt. Województwo podlaskie (obok kujawsko-pomorskiego oraz lubelskiego) charakteryzuje się, w analizowanym okresie, wzrostem liczby zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych).
- Odwrotnie, niż w przypadku wskaźnika umieralności ogólnej, umieralność niemowląt do 2016 roku charakteryzowała się tendencją spadkową. W 2017 roku nastąpił przyrost analizowanego wskaźnika o 1,4 (największy przyrost wśród wszystkich województw).
- Województwo podlaskie zajmowało w 2017 roku drugie miejsce w kraju. Oznacza to, że województwo podlaskie charakteryzuje się wysokim poziomem zgonów niemowląt w przeliczeniu na każde 1000 urodzeń żywych (za województwem kujawsko-pomorskim).

Wykres 24. Liczba lekarzy na 10 tys. mieszkańców w latach 2010-2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 25. Liczba pielęgniarek i położnych na 10 tys. mieszkańców w latach 2010-2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

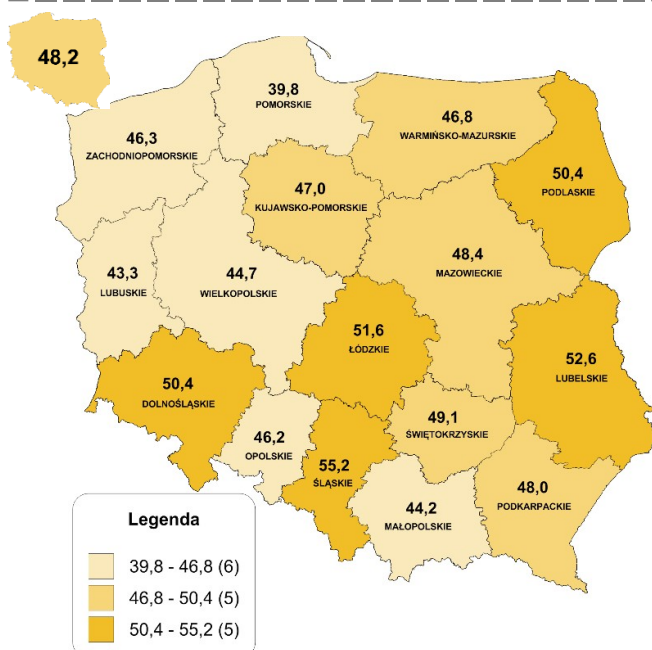

- W 2017 roku, w województwie podlaskim przypadało ok. 52 lekarzy na 10 tys. mieszkańców. Natomiast w 2013 roku wartość ta wynosiła blisko 49 lekarzy na 10 tys. mieszkańców.
- W porównaniu do wartości średniej dla kraju wartość jest niższa o czterech lekarzy, co przekłada się na dziewiąte miejsce w Polsce. W 2013 roku, wartość charakteryzująca województwo podlaskie była wyższa o 0,4 niż średnia krajowa. W kolejnych latach nastąpiło odwrócenie tendencji.
- W województwie podlaskim odnotowano niższe tempo przyrostu liczby lekarzy na 10 tys. mieszkańców niż w skali całego kraju.
- Województwo podlaskie jest jednym z pięciu województw, w którym liczba lekarzy, w porównaniu z 2016 rokiem zmniejszyła się.

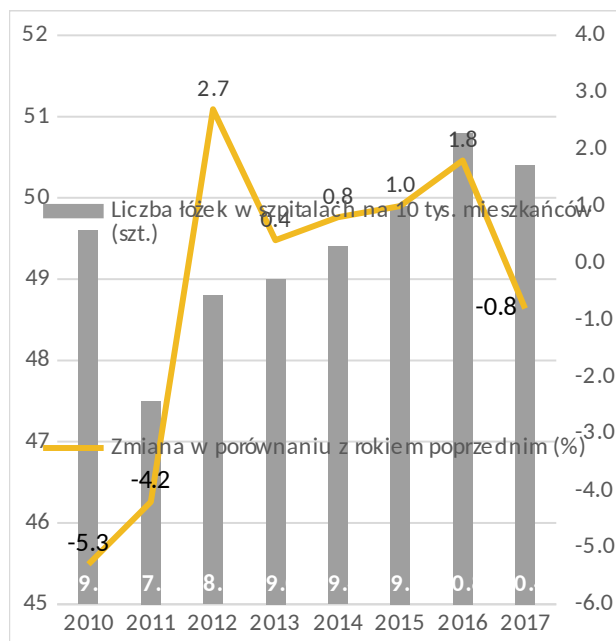
- W 2017 roku na 10 tys. mieszkańców w regionie przypadały blisko 71 pielęgniarek i położnych. Nieznacznie wyższą wartość wskaźnika odnotowano w 2013 roku (71,1 os. na 10 tys. mieszkańców).
- Pomimo znacznego przekraczania średniej krajowej województwo podlaskie od 2014 sklasyfikowane jest na siódmej pozycji (czwarta pozycja w 2013).
- Liczba pielęgniarek i położnych na 10 tys. mieszkańców w porównaniu z 2016 rokiem zmniejszyła się tylko w dwóch województwach: podlaskim i warmińsko-mazurskim, przy czym spadek w wynosił odpowiednio dwie oraz jedną pielęgniarkę/położną na 10 tys. mieszkańców. Ich liczba w odniesieniu do roku 2013 utrzymała się na względnie stabilnym poziomie (spadek o zaledwie 0,2 pkt.). Dodatkowo, jest to najniższy spadek w tym okresie (spośród trzech województw, w których odnotowano zmniejszenie się liczby pielęgniarek i położnych).

Mapa 26. Liczba łóżek w szpitalach na 10 tys. mieszkańców w 2017 roku*

* przedziały danych domknięte lewostronnie Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 26. Liczba łóżek w szpitalach na 10 tys. mieszkańców w latach 2010-2017

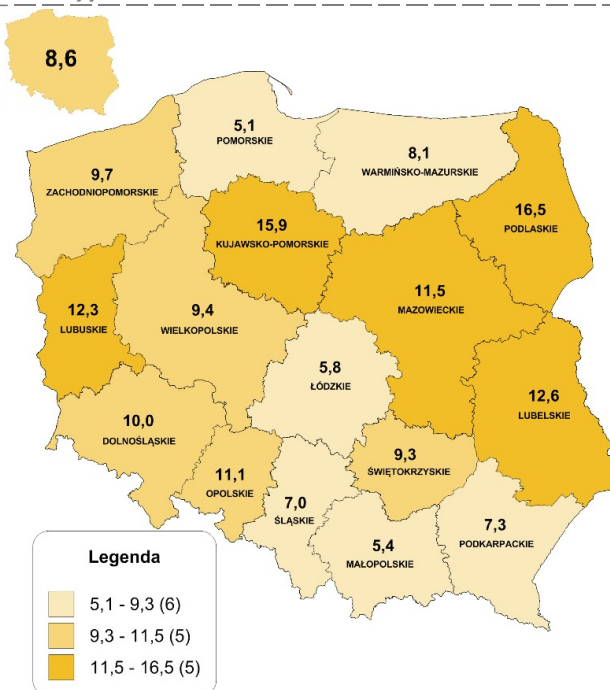
- W 2017 na 10 tys. mieszkańców w województwie podlaskim przypadało ok. 50 łóżek, zaś w Polsce – ok. 48. Region zajmował 5 miejsce w kraju. Natomiast w roku 2013 liczba łóżek przypadających na 10 tys. mieszkańców wynosiła po 49 zarówno w województwie podlaskim jak i w Polsce. Klasyfikowało to region na siódmej pozycji wśród pozostałych województw.

- W regionie od 2011 widoczna jest tendencja wzrostowa w zakresie wartości wskaźnika, co skutkuje poprawą pozycji województwa podlaskiego na tle pozostałych województw. W odniesieniu do 2013 roku liczba łóżek w szpitalach na 10 tys. mieszkańców zwiększyła się o blisko 1,5 szt. W analizowanym okresie, był to jeden z najwyższych wzrostów (za województwem wielkopolskim).

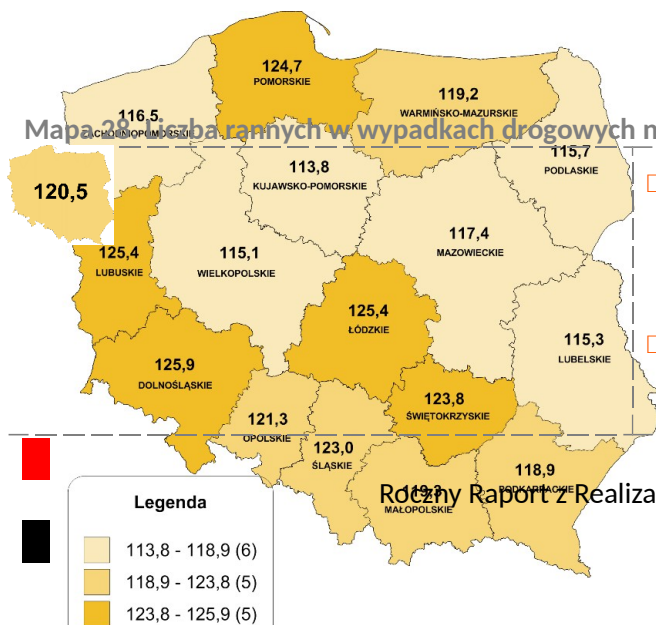
Mapa 27. Liczba zabitych w wypadkach drogowych na 100 wypadków w 2017 roku*

- Liczba zabitych w wypadkach drogowych na 100 wypadków w województwie podlaskim w 2017 roku wyniosła 16,5 (spadek w porównaniu do roku poprzedniego o jeden p.p.).
- W odniesieniu do roku 2013 liczba śmiertelnych ofiar wypadków drogowych spadła o 1,8 na 100 wypadków.
- W 2017 roku odnotowaną najmniejszą liczbę osób zabitych w wypadkach drogowych przypadających na każde 100 wypadków, które miały miejsce w latach 2010-2017.
- W województwie podlaskim na każde 100 wypadków samochodowych ginie blisko dwukrotnie więcej osób niż w skali całego kraju.
- Niezmiennie od 2009 województwo podlaskie, na tle pozostałych województw zajmuje pierwszą pozycję, co oznacza, że w regionie, co roku, na każde 100 wypadków drogowych ginie największa liczba osób.

* przedziały danych domknięte lewostronnie Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Mapa 28. Liczba rannych w wypadkach drogowych na 100 wypadków w 2017 roku*

- W 2017 roku na każde 100 wypadków drogowych w województwie podlaskim było blisko 116 osób rannych, przy wartości dla Polski wynoszącej ok. 121 osób.
- Spadek wskaźnika w porównaniu z rokiem 2016 o blisko 5,0 p.p. skutkowało spadkiem pozycji województwa podlaskiego z siódmej na 13 pozycję

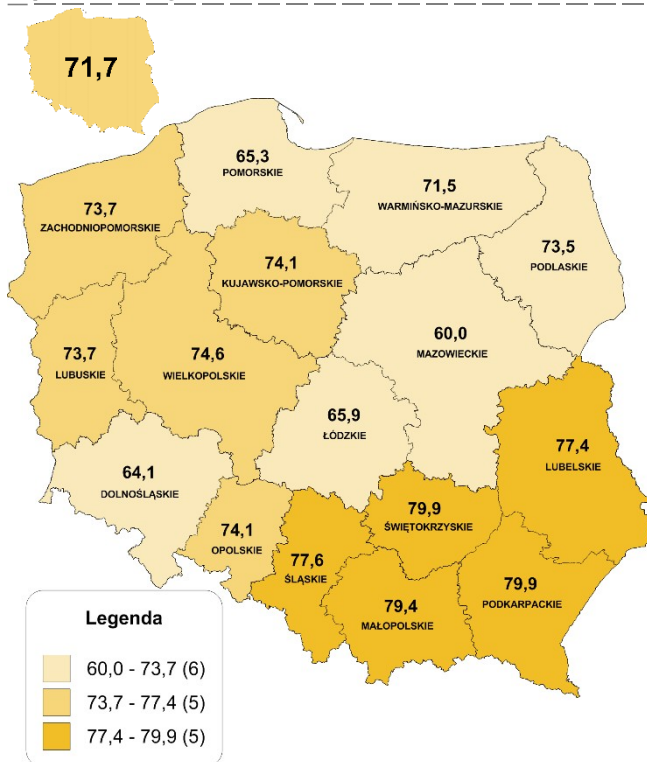
* przedziały danych domknięte lewostronnie Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

wśród wszystkich województw. Świadczy to o poprawie bezpieczeństwa na podlaskich drogach.

- Liczba osób rannych w wypadkach drogowych na 100 wypadków charakteryzuje się trendem spadkowym. W porównaniu do 2013 roku jego wartość zmniejszyła się o 2,7 osoby, co przełożyło się na poprawę pozycji wśród wszystkich województw o jedno miejsce.

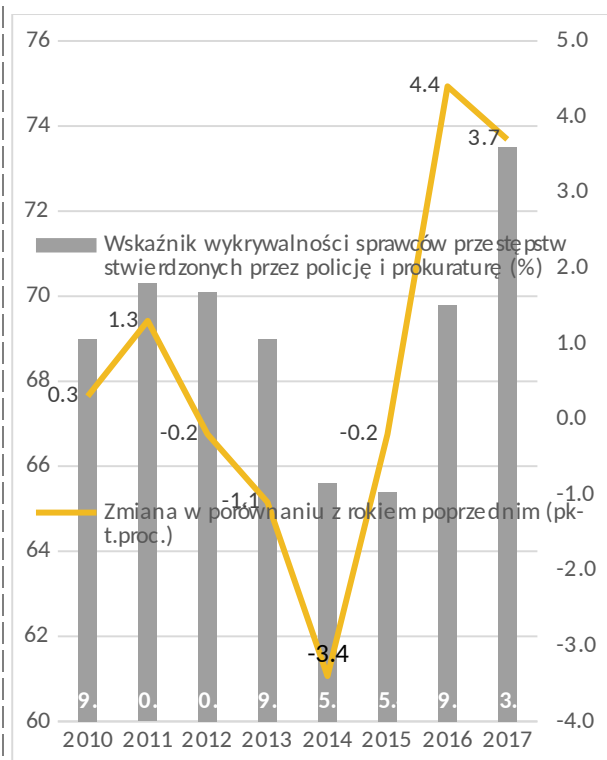
- W skali kraju niższy poziom liczby rannych w wypadkach odnotowano w województwach: kujawsko-pomorskim, wielkopolskim oraz lubelskim.

Mapa 29. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję i prokuraturę w 2017 roku*

* przedziały danych domknięte lewostronnie Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 27. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję i prokuraturę w latach 2010-2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

- W 2017 roku wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w regionie wynosił 71,7%, natomiast w skali całego kraju - 71,7%.

- Pomimo wzrostu wykrywalności przestępstw o 3,7 p.p., w porównaniu z rokiem poprzednim oraz osiągnięcia wartości przekraczającej wartość dla kraju pozycji regionu na tle pozostałych województw uległa spadkowi z pozycji siódmej na jedenastą.

- W latach 2013-2017 wykrywalność przestępstw w województwie podlaskim wzrosła o 4,5 p.p., w skali kraju przyrost był wyższy o 0,2 p.p. Pomimo wzrostu wartości wskaźnika spadkowi o trzy pozycje (z ósmego miejsca) uległa pozycja województwa podlaskiego wśród pozostałych województw.

- Wykrywalność sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję i prokuraturę nie wykazuje jednoznacznej tendencji. Od roku 2012 zauważalny był spadek wartości wskaźnika, zarówno

w województwie podlaskim, jak i w całej Polsce. Od roku 2015 odnotowano wzrost wartości wskaźnika, podobnie jak w całym kraju.

Cel operacyjny 3.4 Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami

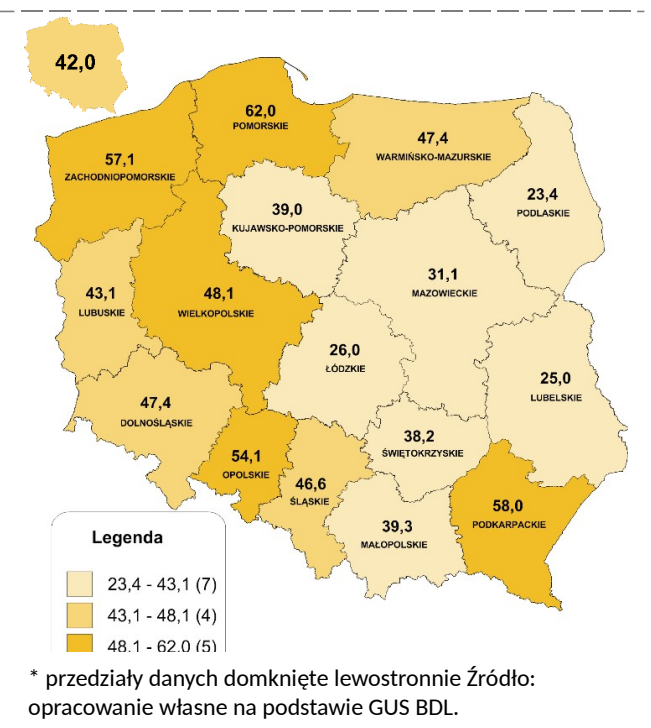
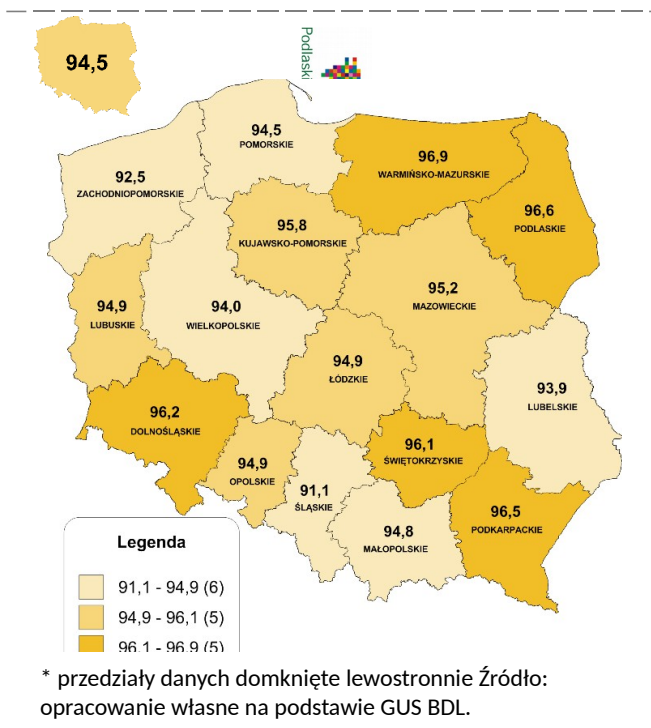
Kierunki interwencji:	Miary sukcesu:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Edukacja ekologiczna i zwiększenie aktywności prośrodowiskowej społeczeństwa 2. Ochrona powietrza, gleb, wody i innych zasobów 3. Efektywny system gospodarowania odpadami 4. Gospodarka nisko emisyjna (w tym efektywność energetyczna) 5. e. Ochrona zasobów przyrodniczych i wartości krajobrazowych oraz odtwarzanie i renaturalizacja ekosystemów zdegradowanych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w ogóle ludności w podziale na miasto i wieś 2. Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacji w ogóle ludności w podziale na miasto i wieś 3. Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych (w ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych) 4. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku

Mapa 30. Udział ludności w miastach korzystającej z oczyszczalni ścieków w ogóle ludności w 2017 r.*

Mapa 31. Udział ludności na wsi korzystającej z oczyszczalni ścieków w ogóle ludności w 2017 r.*

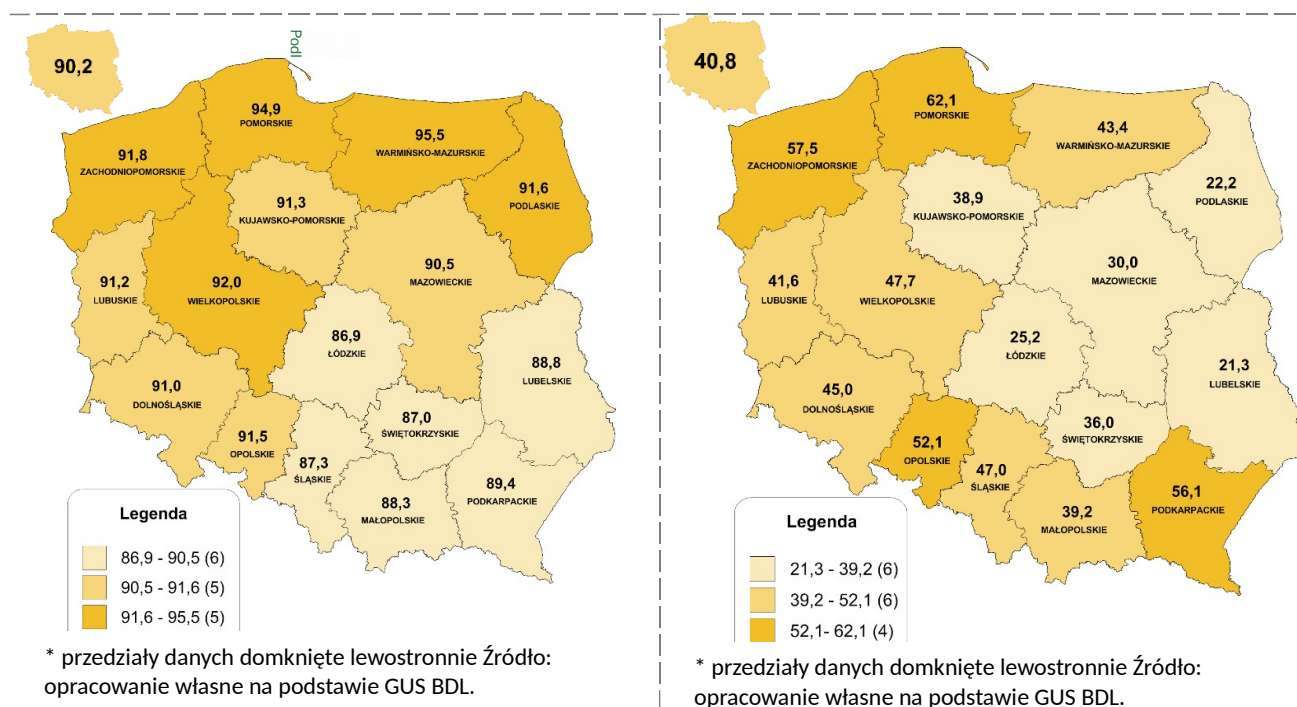

- Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w województwie podlaskim oraz średnio w kraju w miastach oraz na obszarach wiejskich charakteryzuje się trendem wzrostowym. W przypadku terenów miejskich, w latach 2013-2017, odsetek osób korzystających z oczyszczalni ścieków wzrósł o 0,7 p.p. z poziomu 95,9% do 96,6%. Natomiast na terenach wiejskich przyrost ten wyniósł 2,1 p.p. (z 21,3% do 23,4%).
- Od 2013 roku odsetek osób korzystających z oczyszczalni ścieków w miastach województwa utrzymuje się na stałym poziomie 96,6%, co klasyfikuje region na drugiej pozycji wśród wszystkich województw (za województwem warmińsko-mazurskim). W całym okresie analizy wskaźnika, tj. od 2013 roku przekracza on wartość dla Polski. Pomędzy poszczególnymi województwami nie występują istotne dysproporcje. Różnica między województwem o najwyższej wartości (warmińsko-mazurskie) a województwem o najniższej wartości analizowanego wskaźnika (śląskie) wynosi niespełna sześć p.p.
- W przypadku odsetka ludności korzystającego z oczyszczalni ścieków na terenach wiejskich województwo podlaskie od 2013 roku klasyfikowane jest na 16 pozycji. Pomimo wzrostu wskaźnika, zwiększa się również dysproporcja pomiędzy wartością w województwie podlaskim a wartością dla kraju. Pomędzy najwyższą (pomorskie) a najniższą wartością (podlaskie) różnica wynosi 38,6 p.p.

Mapa 32. Udział ludności korzystającej w miastach z sieci kanalizacji w ogóle ludności w 2017 roku *

Mapa 33. Udział ludności korzystającej na wsi z sieci kanalizacji w ogóle ludności w 2017 roku *

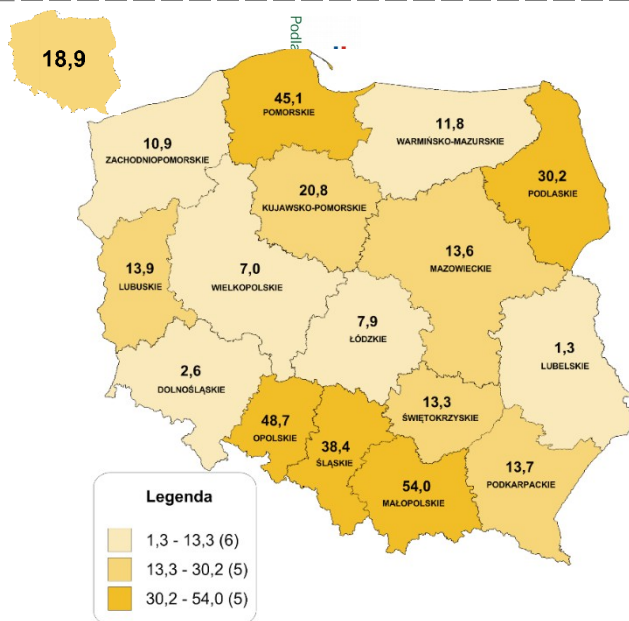

- Wskaźnik udziału ludności korzystającej z kanalizacji w ogóle ludności w podziale na miasto i wieś charakteryzuje się podobnym rozkładem jak wskaźnik udziału ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków. Wartość wskaźnika dla miast przewyższa wartość krajową o 1,4 p.p., natomiast wartość dla obszarów wiejskich jest znacznie niższa od wartości dla kraju, o 18,6 p.p.
- Udział ludności korzystającej z kanalizacji w ogóle ludności, w latach 2013-2017 w przypadku obszarów miejskich wzrósł o 1,2 p.p. (z 90,4%), natomiast w przypadku obszarów wiejskich przyrost wyniósł 3,2 p.p. (z 19,0%).
- W obu obszarach, tj. w miastach oraz na wsi, województwo podlaskie charakteryzuje się tendencją wzrostową. Nie przekłada się to jednak na poprawę pozycji wśród pozostałych regionów w kraju. W roku 2017 pod względem udziału mieszkańców miast korzystających z kanalizacji, region został sklasyfikowany na piątą pozycję, zaś udziału mieszkańców wsi na 15 miejscu.
- W ostatnich latach zauważalna jest tendencja zmniejszania się dysproporcji między regionem a Polską. Zależność odwrotną zaobserwować można w przypadku obszarów wiejskich, w których zachodzi proces zwiększania się różnicy pomiędzy województwem podlaskim a Polską.
- W przypadku odsetka ludności korzystającej z sieci kanalizacji w miastach pomiędzy województwami nie występują znaczne różnice. Pomiędzy najwyższą (warmińsko-mazurskie) a najniższą wartością (łódzkie) różnica wynosi 8,6 p.p. Natomiast w przypadku obszarów wiejskich, różnica wartości między województwem pomorskim a lubelskim wynosi 40,8 p.p.

Mapa 34. Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych (w ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych) w 2017 roku (%)

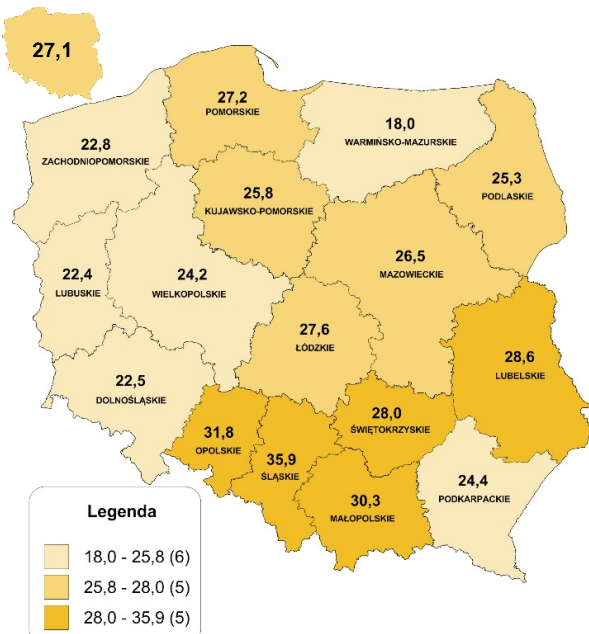

* przedziały danych domknięte lewostronnie Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

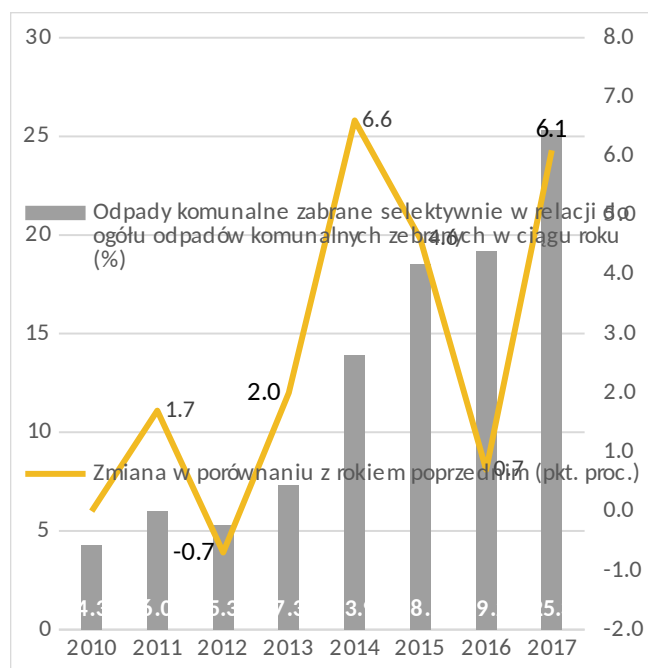
- W 2017 roku udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych w województwie podlaskim wyniósł 30,2%.
- Na tle pozostałych regionów region zajmuje stabilną piątą pozycję.
- W latach 2014¹⁹-2016 w województwie podlaskim występowało sukcesywne zwiększanie się udziału odpadów poddanych odzyskowi. Spadek o 10,1 p.p. nastąpił w 2017 roku.
- Województwo podlaskie charakteryzuje się wyższym udziałem odpadów poddanych odzyskowi niż w skali całego kraju.

Mapa 35. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku w 2017 roku (%)*

* przedziały danych domknięte lewostronnie Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 28. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku w latach 2010-2017 (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

19 W 2014 zmieniono metodologię wyznaczania wskaźnika, co uniemożliwia dokonanie porównania w okresie 2013-2017. Od 2014 roku dane dotyczą odpadów poddanych odzyskowi, które obejmują odpady zagospodarowane przez wytwórcę we własnym zakresie. Przed 2014 rokiem dane dotyczyły odpadów poddanych odzyskowi we własnym zakresie oraz przekazanych innym odbiorcom w celu ich odzysku.

-
-
- Zarówno w województwie podlaskim, jak i w skali całego kraju występuje tendencja wzrostowa w zakresie odsetka odpadów komunalnych zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w gospodarstwach domowych. W latach 2013-2017 odsetek odpadów komunalnych zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku wzrósł o 18 p.p. Uzyskany wynik stanowił o jednej z najwyższych dynamik wzrostu, w skali kraju (za województwem opolskim).
  - Do 2016 roku region charakteryzował się niższymi (przeciętnie o ok. 5 p.p.) wartościami niż średnio w kraju. W 2017 roku nastąpiło zmniejszenie dysproporcji do poziomu 1,8 p.p.
  - Województwo podlaskie zajmuje coraz wyższe pozycje na tle pozostałych regionów (15 miejsce w 2016 r., zaś 10 miejsce w roku 2017).
-

ANALIZA RIS3

Plan rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego na lata 2015-2020+ (RIS3)²⁰.

Monitoring Planu stanowi element systemu monitorowania Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020.

Szczegółowy monitoring Planu Rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego na lata 2015-2020+ (RIS3) zawarto w Załączniku 7. Analiza RIS3.

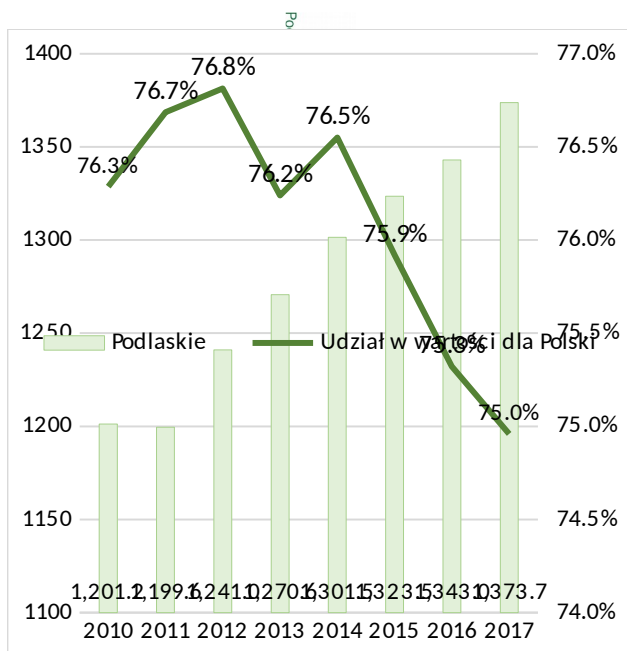
Zakres analizowanych w procesie monitoringu danych obejmuje:

- ✓ Wskaźniki rezultatu:
  - liczbę przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym,
  - nakłady na działalność B+R relacji do PKB (w cenach bieżących),
  - udział nakładów przedsiębiorstw w nakładach na B+R ogółem (w cenach bieżących).

- ✓ Wskaźniki pozwalające na obserwację trendów statystycznych w obszarach leżących w sferze zainteresowania rdzenia specjalizacji i specjalizacji wschodzących:
  - liczba pracujących (zatrudnionych) na poziomie grupy PKD,
  - wartość eksportu i dostaw wewnątrzspółnotowych na poziomie produktu,
  - wpływy z podatków PIT i CIT²¹ na poziomie grupy PKD.

Wykres 29. Liczba przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym

²⁰ Załącznik do Uchwały nr 120/1431/2016 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 1 marca 2016 r. zmieniającej uchwałę w sprawie przyjęcia Planu rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego na lata 2015-2020+ („RIS3”).

²¹ W roku 2018 analiza została rozszerzona o dane dotyczące podatku VAT, obejmujące rok 2017.

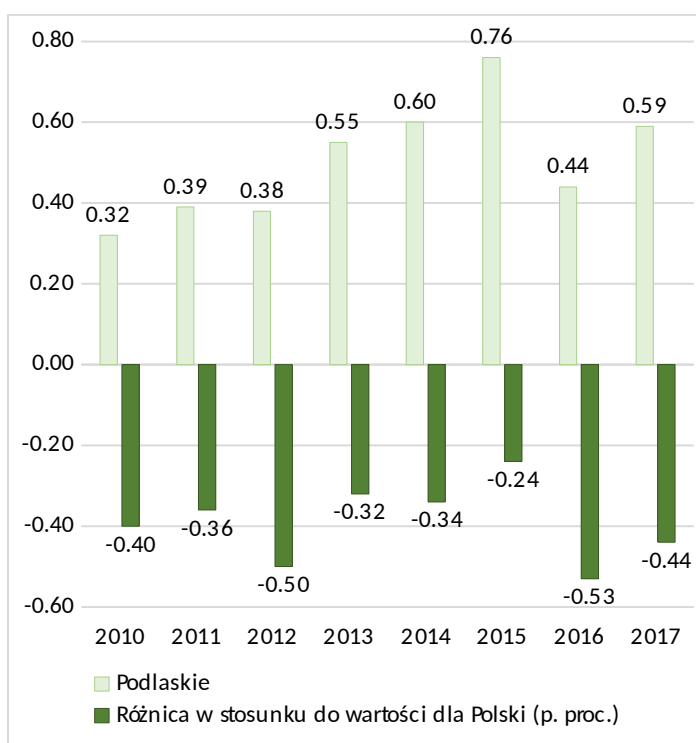

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS-BDL.

- Systematyczny wzrost liczby przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców. W latach 2015-2017 przyrost rzędu 3,8%.
- W 2015 roku liczba przedsiębiorstw przypadająca na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w województwie podlaskim wynosiła 75,9% wartości dla kraju. W roku 2017 udział ten spadł do poziomu 75,0%. Potwierdza to proces zwiększania się dysproporcji pomiędzy liczbą przedsiębiorstw w województwie podlaskim a w Polsce.
- Utrzymywanie się niskiej pozycji na tle pozostałych województw (14 miejsce).
- Plan zakłada wzrost liczby przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym do poziomu 1410 w roku 2020 (realizacja na poziomie 97,4%).

Wykres 30. Nakłady na działalność B+R relacji do PKB (w cenach bieżących)

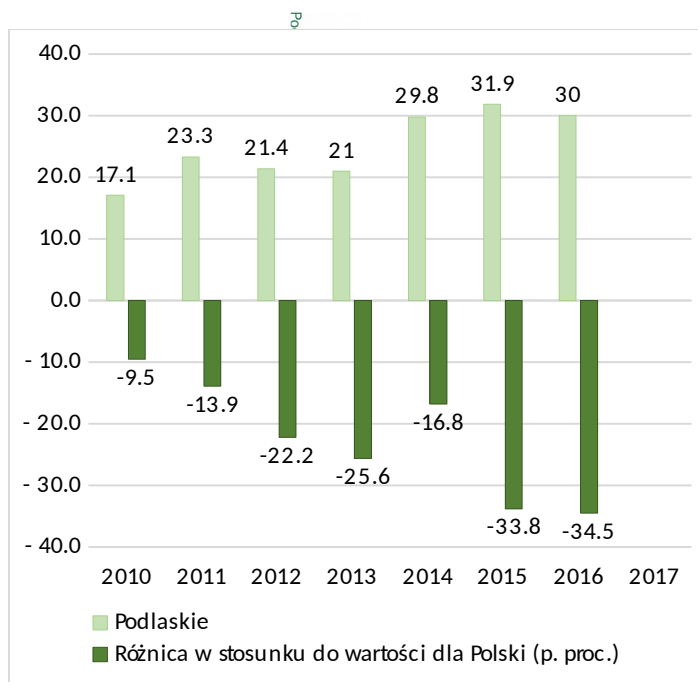
- Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB w roku 2017, wyznaczone na podstawie szacunkowych wartości PKB, wzrosły w porównaniu do roku 2016 o 0,15 p. p. (spadek w odniesieniu do 2015 roku o 0,17 p. p.)
- Utrzymanie 10 pozycji regionu na tle pozostałych województw.
- Występowanie dysproporcji pomiędzy wartością wskaźnika w województwie podlaskim a wartością w kraju na poziomie ok. 0,4 p. p.
- Plan RIS3 zakłada wzrost udziału nakładów przedsiębiorstw, w nakładach na B+R ogółem do poziomu 0,9% w roku 2020 (wartość uzyskana w 2016 roku -0,44%, według szacunkowych danych w roku 2017 - 0,59%).

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS-BDL.

Wykres 31. Udział nakładów przedsiębiorstw w nakładach na B+R ogółem (w cenach bieżących)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS-BDL.

- Od 2014 wzrost udziału nakładów przedsiębiorstw w nakładach na B+R (średnio 5% rocznie). Niewielki spadek w 2017 roku w odniesieniu do roku poprzedniego.
- Pogorszenie pozycji regionu na tle pozostałych województw (od 2016 roku - 15 pozycja).
- Od 2015 roku powiększa się dysproporcja pomiędzy wartością wskaźnika w województwie podlaskim a wartością dla Polski z 16,8 p. p. do 34,5 p. p.
- Plan RIS3 zakłada wzrost udziału nakładów przedsiębiorstw w nakładach na B+R ogółem do poziomu 36% w roku 2020 (30,0% w 2017 roku).

Tabela 5. Grupy PKD o najwyższych wartościach współczynnika LQ²² w latach 2010-2017

PKD	Nazwa	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
131	Przygotowanie i sprzedanie włókien tekstylnych	b.d.	b.d.	b.d.	28,13	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
283	Produkcja maszyn dla rolnictwa i leśnictwa	8,55	9,84	10,07	10,04	10,40	11,37	11,02	11,66
105	Wytwarzanie wyrobów mleczarskich	7,37	8,09	8,74	8,66	9,11	9,55	9,62	10,04
301	Produkcja statków i łodzi	3,12	3,16	2,86	3,89	4,90	5,96	6,62	7,78
012	Uprawa roślin wieloletnich	b.d.	3,74	6,09	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
021	Gospodarka leśna i pozostała działalność leśna, z wyłączeniem pozyskiwania produktów leśnych	2,40	2,42	2,43	2,44	2,47	b.d.	b.d.	2,52
462	Sprzedaż hurtowa owoców rolnych i żywych zwierząt	1,50	2,24	2,40	b.d.	1,98	1,99	2,36	2,33
478	Sprzedaż detaliczna prowadzona na straganach i targowiskach	b.d.	3,47	3,64	b.d.	b.d.	b.d.	2,27	b.d.
412	Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych	1,14	b.d.	1,37	1,63	1,72	1,83	1,97	2,20
325	Produkcja urządzeń, instrumentów oraz wyrobów medycznych, włączając dentystyczne	b.d.	2,18	2,29	b.d.	2,21	2,35	2,12	2,10
161	Produkcja wyrobów tartacznych	2,11	1,79	1,75	1,82	1,78	1,85	1,86	2,04

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Białymstoku.

- Inteligentnymi specjalizacjami, które odnajdują odzwierciedlenie wśród grup PKD o najwyższej wartości współczynnika LQ są: przemysł rolno-spożywczy, przemysł metalowo-maszynowy i szkodniczy, sektor medyczny wraz z łańcuchami wartości.
  - Ekoinnowacje, nauki o środowisku i sektory powiązane łańcuchem wartości, ze względu na interdyscyplinarność interwencji oraz brak odpowiedników w klasyfikacji PKD, nie posiadają bezpośredniego przełożenia na sekcje i grupy PKD.
  - Wzrost wartości współczynnika LQ jest najbardziej widoczny w odniesieniu do przemysłu

22 Sposób obliczania współczynnika LQ:

PKD	Nazwa	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
-----	-------	------	------	------	------	------	------	------	------

rolno-spożywczego oraz metalowo-maszynowego i szkodliwego.

- Wskaźnik LQ powyżej jedności oznacza, że w danej grupie PKD zatrudnienie w województwie podlaskim jest wyższe niż przeciętnie w Polsce.

Tabela 6. Towary w najwyższej wartości eksportu z województwa podlaskiego w roku 2018

Pozycja	Kategoria towarów	Wartość eksportu w mln zł	Udział w całkowitej wartości eksportu w 2018 roku
1	Ryby susz., solone l. w solance; ryby wędz. niezal., od obrób. termicz. podczas proc. wędz.; mąki, mączki i granulki z ryb, nadające się do spoż. przez ludzi:	605,3	6,5%
2	Sery i twarogi	574,8	6,2%
3	Meble inne niż meble: do siedzenia, przekształcalne w miejsca do spania, lekarskie, chirurgiczne, dentystyczne, weterynaryjne i fotele fryzjerskie	438,3	4,7%
4	Artykuły budowlane z tworzyw sztucznych, gdzie indziej niewymienione ani niewiązane	384,2	4,1%
5	Podgrzewacze do wody i grzałki nurnikowe, elektr.; aparatura do ogrzewania, elektr.; urządzenia elektrotermiczne; oporowe elementy grzejne	297,1	3,2%
6	Ramy do obrazów, fotografii, luster lub podobnych przedmiotów, drewniane	272,2	2,9%
7	Mleko i śmietana, niezagęszczone ani niezawierające dodatku cukru lub innego środka słodzącego	271,4	2,9%
8	Wyroby stolarskie i ciesielskie dla budownictwa, z drewna, włącznie z drewnianymi płytami komórkowymi, połączonymi płytami parkietowymi, dachówkami i gontami	245,7	2,6%
9	Mleko i śmietana, zagęszczone lub zawierające dodatek cukru lub innego środka słodzącego	237,6	2,5%
10	Pojazdy i naczepy; pozostałe pojazdy bez napędu mechanicznego; ich części	230,8	2,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej.

- Poza branżami zaliczanymi do rdzenia specjalizacji w regionie występują inne silne branże eksportowe, których produktami są m.in.: meble, podgrzewacze wody.
- Najwyższą wartość eksportu w 2018 roku, stanowiącą 6,5% całkowitej wartości eksportu stanowiły produkty z ryb.
- Wśród dziesięciu produktów o najwyższej wartości eksportu, cztery należą do produktów rolno-spożywczych. Wśród wskazanych towarów eksportowych, brakuje produktów wpisujących się w sektor medyczny oraz szkodliwy.
- Ze względu na charakterystykę ekoinnowacji, jako inteligentnej specjalizacji województwa podlaskiego nie ma możliwości wskazania produktów eksportowych wpisujących się w tę specjalizację.

Tabela 7. Przychody z tytułu podatków PIT, CIT i VAT w grupach PKD o największych wartościach współczynnika LQ (tys. zł)

Dział PKD	Nazwa	PIT			CIT			VAT		
		2016 r.	2017 r.	2018 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.
131	Przygotowanie i przedzenie włókien tekstylnych	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
283	Produkcja maszyn dla rolnictwa i leśnictwa	16383,98	18500,52	23803,66	6811,22	4078,01	3774,56	-13999,09	-26115,31	-7282,48
105	Wytwarzanie wyrobów mleczarskich	29310,44	34901,06	46771,69	17392,81	26917,61	52178,75	-340254,78	-416407,60	-500992,01
301	Produkcja statków i łodzi	4580,42	9735,92	10704,30	130,48	1068,91	54,79	-1139,05	-7470,44	-8424,63

Dział PKD	Nazwa	PIT			CIT			VAT		
		2016 r.	2017 r.	2018 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.
012	Uprawa roślin wieloletnich	78,27	817,78	524,30	0,59	-0,29	1,91	-108,02	-2171,90	-4135,51
021	Gospodarka leśna i pozostała działalność leśna, z wyłączeniem pozyskiwania produktów leśnych	10519,13	11102,31	11065,46	0,00	-18,47	-0,67	54548,92	63581,63	59548,97
462	Sprzedaż hurtowa płodów rolnych i żywych zwierząt	10533,06	10317,69	10432,04	769,38	931,38	326,70	-4110,85	-13457,85	-19498,04
478	Sprzedaż detaliczna prowadzona na straganach i targowiskach	3503,33	3906,54	2993,61	0,00	0,00	0,00	-9249,27	-6524,68	-5394,55
412	Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych	39469,85	48008,34	53998,62	34864,28	36147,55	29495,74	-34200,00	84538,86	91131,99
325	Produkcja urządzeń, instrumentów oraz wyrobów medycznych, włączając dentystyczne	3783,00	4355,81	3809,12	3848,40	2862,95	3594,45	-1218,99	-3042,95	-3729,38
161	Produkcja wyrobów tartacznych	6816,17	6759,11	8529,99	263,42	749,41	1345,96	10785,08	3545,46	7343,65

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej w Białymstoku.

- W sekcjach przypisywanych do rdzenia specjalizacji województwa podlaskiego, w latach 2016-2018, nie odnotowano wyraźnego trendu wzrostowego w zakresie wpływów PIT i CIT.
  - W grupach PKD charakterystycznych dla sektora rolno-spożywczego odnotowano najwyższe wartości należności z tytułu podatków PIT oraz CIT.
  - Wśród grup PKD, które mogą być utożsamiane z przemysłem rolno-spożywczym w regionie, największe wzrosty wartości należności z tytułu podatku PIT (w 2018 roku w stosunku do roku 2016) odnotowano w odniesieniu do wytwarzania wyrobów mleczarskich (wzrost o 17,5 mln zł), produkcji maszyn dla rolnictwa i leśnictwa (wzrost o 7,4 mln zł) oraz produkcji statków i łodzi (wzrost o 6,1 mln zł).
    - Natomiast najwyższe spadki należności z tytułu podatku VAT odnotowano w odniesieniu do produkcji pozostałych gotowych wyrobów metalowych (spadek o 2,6 mln zł), wytwarzania produktów przemiału zbóż, skrobi i wyrobów skrobiowych (spadek o 0,9 mln zł) oraz sprzedaży detalicznej prowadzonej na straganach i targowiskach (spadek o 0,5 mln zł).
- Największy przyrost należności z tytułu podatku CIT, w analizowanym okresie, odnotowano w odniesieniu do wytwarzaniu wyrobów mleczarskich (wzrost o 34,8 mln zł), produkcją napojów (wzrost o 3,8 mln zł) oraz produkcją gotowych paszy i karmy dla zwierząt (wzrost o 2,4 mln zł).
- Natomiast największe spadki sprzedaży hurtowej żywności, napojów i wyrobów tytoniowych (spadek o 3,4 mln zł), produkcji maszyn dla rolnictwa i leśnictwa (spadek o 3,0 mln zł) oraz wytwarzania produktów przemiału zbóż, skrobi i wyrobów skrobiowych (spadek o 2,3 mln zł).
- Na podstawie dodatkowej analizy, dotyczącej wartości należności z tytułu podatku VAT, zaobserwowano, iż w latach 2016-2018, najwyższe przyrosty należności z przedmiotowego podatku, w odniesieniu do inteligentnych specjalizacji województwa podlaskiego dotyczyły sprzedaży hurtowej żywności, napojów i wyrobów tytoniowych (wzrost o 52,1 mln zł), produkcji pozostałych gotowych wyrobów metalowych (wzrost o 17,5 mln zł) oraz naprawy i konserwacji metalowych wyrobów gotowych, maszyn i urządzeń (wzrost o 8,9 mln zł).

-
- Spadki należności z tytułu podatku VAT odnotowano w odniesieniu do wytwarzania wyrobów mleczarskich (spadek o 160 mln zł), upraw rolnych połączonych z chowem i hodowlą zwierząt (spadek o 52,2 mln zł) oraz sprzedażą hurtową płodów rolnych i żywych zwierząt (spadek o 15,4 mln zł).
-

1. W procesie aktualizacji Strategii szczególnej uwadze należy poddać kwestie przedsiębiorczości, innowacyjności i poprawy jakości kapitału ludzkiego, które należy uznać za priorytetowe do stymulowania i wsparcia w zakresie rozwoju. Tym samym proces aktualizacji Strategii powinien uwzględnić
  - a. rewizję, uzupełnienia i aktualizację celów,
  - b. odpowiednie dostosowanie wskaźników do monitorowania wizji rozwoju regionu.
2. Analiza danych w raporcie wskazuje na konieczność rewizji systemu monitorowania Strategii i lepsze dopasowanie zestawu wskaźników do obserwacji zmiany. Odstąpiono jednak od formułowania rekomendacji szczegółowych dotyczących wskaźników wybranych do systemu monitorowania ze względu na toczący się proces aktualizacji Strategii. Przy tworzeniu systemu monitorowania do zaktualizowanej Strategii, należy poddać rewizji m.in. wskaźnik obrazujący atrakcyjność inwestycyjną oraz wskaźnik liczby firm należących do Global Compact.
3. Kolejne lata monitorowania SRWP 2020 przyniosły doświadczenie stosunkowo częstego przekraczania wartości docelowych wskaźników monitorowania. W 2017 roku, przekroczone zostały również zakładana wartość docelowa (851 podmiotów) wskaźnika *Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności*. W procesie ustalania założeń w zakresie monitoringu aktualizowanej Strategii, należy więc, wziąć pod uwagę obserwowane zmiany, ich dynamikę i prognozy w zakresie przedmiotowego wskaźnika. Ustalanie wartości docelowych powinno również uwzględniać pobudzenie procesów konwergencyjnych w tych obszarach, w których obserwowane są rosnące dysproporcje pomiędzy wartościami wskaźników w regionie a średnią krajową.
- 4.

SPIS TABEL

Tabela 1. Wskaźniki monitorowania celów strategicznych.....	9
Tabela 2. Wskaźnik atrakcyjności inwestycyjnej województwa podlaskiego – pozycja w rankingu.....	42
Tabela 3. Powierzchnia nowo udostępnionych/wspartych terenów inwestycyjnych w latach 2010-2017 (ha).....	42
Tabela 4. Średni czas dojazdu (w transporcie drogowym) z Białegostoku do Warszawy, Suwałk, Łomży, Bielska Podlaskiego, Olsztyna i Lublina w 2015 r. (minuty).....	48
Tabela 5. Grupy PKD o najwyższych wartościach współczynnika LQ w latach 2010-2017.....	71
Tabela 6. Towary w najwyższej wartości eksportu z województwa podlaskiego w roku 2018.....	72
Tabela 7. Przychody z tytułu podatków PIT, CIT i VAT w grupach PKD o największych wartościach współczynnika LQ (tys. zł).....	72

SPIS MAP

Mapa 1. Obszary chronione w woj. podlaskim.....	6
Mapa 2. Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na jednego mieszkańca (w zł) w roku 2017*.....	18
Mapa 3. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w roku 2017*.....	20
Mapa 4. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym w 2017 roku*.....	23
Mapa 5. Nakłady na działalność innowacyjną na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe, które poniosło takie nakłady (tys. zł) w 2017 roku*.....	25
Mapa 6. Wartość dodana brutto na 1 pracującego (zł) w 2017 roku*.....	26
Mapa 7. Udział osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu i szkoleniach w ogólnej liczbie ludności w tym wieku w 2017 roku (%)*.....	27
Mapa 8. Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL (w IV kwartale) w 2017 roku (%)*.....	27
Mapa 9. Uczestnicy imprez organizacyjnych przez domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice na 1000 mieszkańców w 2017 roku*.....	29
Mapa 10. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w 2017 roku (%)*.....	30
Mapa 11. Udział energii OZE wyprodukowanej w województwie w stosunku do zużycia energii w województwie w 2017 roku*.....	30
Mapa 12. Wskaźnik świadczenia usług e-administracji w 2018 roku (%)*.....	32
Mapa 13. Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputer z dostępem do szerokopasmowego Internetu w 2017 roku*.....	33
Mapa 14. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w 2017 roku*.....	33

Mapa 15. Pracujący w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego według lokalizacji siedziby zarządu w roku 2017*	42
Mapa 16. Drogi o twardej nawierzchni na 100 km ² w roku 2017*	46
Mapa 17. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na jedną osobę w gospodarstwie domowym w 2017 roku*	51
Mapa 18. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2017 roku*	53
Mapa 19. Współczynnik aktywności zawodowej ogółem w IV kwartale 2017 roku*	53
Mapa 20. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym w 2017 roku*	55
Mapa 21. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności w 2017 roku*	56
Mapa 22. Wskaźnik umieralności ogólnej w województwie podlaskim w 2017 roku	58
Mapa 23. Wskaźnik przeciętnego dalszego trwania życia w momencie urodzenia kobiet w 2017 roku*	58
Mapa 24. Wskaźnik przeciętnego dalszego trwania życia w momencie urodzenia mężczyzn w 2017 roku*	58
Mapa 25. Wskaźnik umieralności niemowląt w województwie podlaskim w 2017 roku (liczba zgonów na 1000 urodzeń żywych)	59
Mapa 26. Liczba łóżek w szpitalach na 10 tys. mieszkańców w 2017 roku*	61
Mapa 27. Liczba zabitych w wypadkach drogowych na 100 wypadków w 2017 roku*	62
Mapa 28. Liczba rannych w wypadkach drogowych na 100 wypadków w 2017 roku*	62
Mapa 29. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję i prokuraturę w 2017 roku*	63
Mapa 30. Udział ludności w miastach korzystającej z oczyszczalni ścieków w ogóle ludności w 2017 r.*	64
Mapa 31. Udział ludności na wsi korzystającej z oczyszczalni ścieków w ogóle ludności w 2017 r.*	64
Mapa 32. Udział ludności korzystającej w miastach z sieci kanalizacji w ogóle ludności w 2017 roku*	65
Mapa 33. Udział ludności korzystającej na wsi z sieci kanalizacji w ogóle ludności w 2017 roku*	65
Mapa 34. Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych (w ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych) w 2017 roku (%)*	66
Mapa 35. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku w 2017 roku (%)*	67

SPIS WYKRES

Wykres 1. Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na jednego mieszkańca w cenach bieżących (w zł) w latach 2005-2017 z prognozą do roku 2023*	19
Wykres 2. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w latach 2004-2017 wraz z prognozą do roku 2023	21
Wykres 3. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w ogólnej powierzchni użytków rolnych w latach 2010-2017 z trendem do 2020 roku (%)	23

Wykres 4. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową w relacji do PKB (ceny bieżące) w latach 2010-2017	24
Wykres 5. Udział nakładów na działalność B+R ponoszonych przez podmioty gospodarcze w nakładach na działalność B+R ogółem w latach 2010-2017	24
Wykres 6. Liczba uzyskanych patentów w latach 2010-2017	26
Wykres 7. Liczba podmiotów trzeciego sektora na 1000 ludności w latach 2010-2017	29
Wykres 8. Emisja metanu CH ₄ w latach 2010-2017	31
Wykres 9. Korzystający z instalacji gazowej w ogóle ludności w latach 2010-2017 (%)	34
Wykres 10. Długość nowo wybudowanych i zmodernizowanych elektroenergetycznych sieci dystrybucyjnych oraz długość nowo wybudowanych i zmodernizowanych elektroenergetycznych sieci przesyłowych w latach 2014-2018	35
Wykres 11. Wartość eksportu w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2006-2018 (EUR/os.)	37
Wykres 12. Wartość eksportu w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2005-2017 (EUR/os) w latach 2006-2017 z prognozą do roku 2023	38
Wykres 13. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce (%) *	39
Wykres 14. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w latach 2006-2017 z prognozą do roku 2023 (%)	39
Wykres 15. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem w latach 2010-2017	41
Wykres 16. Drogi o twardej nawierzchni na 100 km ² w latach 2010-2017	46
Wykres 17. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w latach 2010-2017	49
Wykres 18. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w latach 2005-2017 z prognozą do roku 2023	50
Wykres 19. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na jedną osobę w gospodarstwie domowym w latach 2010-2017	51
Wykres 20. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na jedną osobę w gospodarstwie domowym w latach 2005-2017 z prognozą do roku 2023	52
Wykres 21. Współczynnik aktywności zawodowej (IV kwartał osób w wieku 15-24 lata w lata 2010-2017)	54
Wykres 22. Współczynnik aktywności zawodowej (IV kwartał) osób w wieku 55 i więcej w lata 2010-2017	54
Wykres 23. Liczba przedsiębiorstw będących członkami organizacji Global Compact w województwie podlaskim w relacji do liczby takich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2013-2018	56
Wykres 24. Liczba lekarzy na 10 tys. mieszkańców w latach 2010-2017	60
Wykres 25. Liczba pielęgniarek i położnych na 10 tys. mieszkańców w latach 2010-2017	60
Wykres 26. Liczba łóżek w szpitalach na 10 tys. mieszkańców w latach 2010-2017	61
Wykres 27. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję i prokuraturę w latach 2010-2017	63

Wykres 28. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku w latach 2010-2017 (%).....	67
Wykres 29. Liczba przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym.....	69
Wykres 30. Nakłady na działalność B+R relacji do PKB (w cenach bieżących).....	70
Wykres 31. Udział nakładów przedsiębiorstw w nakładach na B+R ogółem (w cenach bieżących).....	70
Załącznik 1. Metodyka monitoringu	
Załącznik 2. Zestawienie wskaźników monitorowania celów Strategii	
Załącznik 3. Analiza wskaźników kontekstowych	
Załącznik 4. Kierunki zmian w wartościach wskaźników	
Załącznik 5. Współczynniki korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji celów strategicznych i operacyjnych	
Załącznik 6. Efekty realizacji planów i programów rozwojowych, komponentów programów rozwojowych	
Załącznik 7. Analiza RIS3	

